

OTDK-dolgozat

2023

**Pannon Egyetem
Zalaegerszegi Egyetemi Központ**



TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

Mennyit tegyünk a kosárba?

A fogyasztói árak alakulásának vizsgálata

Szerző: Farkas Flóra
pénzügy-számvitel BSc. szak, II. évf.

Konzulens: Dr. Antal Anita PhD
egyetemi docens

Kézirat lezárásának dátuma: 2022.04.20

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék	
Táblázatok jegyzéke	
Bevezetés	1
1. Elméleti megalapozás	4
1.1 Általánosságban az inflációról.....	5
1.1.1 Az infláció meghatározása, mérésének lehetőségei	5
1.1.2 Az élelmiszerárak növekedéseinek okai	10
1.1.3 Az élelmiszerárak növekedésének hatásai.....	24
2. Helyzetelemzés	27
2.1 Inflációs körkép	27
2.1.1 Az infláció alakulása hazánkban.....	27
2.1.2 Infláció az EU-ban.....	28
2.2 Fogyasztói jövedelmek alakulása	31
2.2.1 A jövedelmek változása Magyarországon	31
Minimálbér és a garantált bérminimum emelkedése.....	32
2.2.2 Jövedelmi helyzetkép az EU-ban	35
3. Empirikus kutatás	37
3.1 Kutatási módszertan	37
3.2 Kérdőíves felmérés eredményei a fogyasztók jövedelmével, fogyasztásával és várakozásaikkal kapcsolatban	39
3.2.1 Demográfiai adatok	39
3.2.2 Témaspecifikus eredmények	43
3.3 A terepkutatás helyszínei és a fiktív vásárlói kosár.....	57
3.4 Regressziós előrejelzés az alapvető élelmiszerárakkal kapcsolatban	62
4. Összegzés, konklúziók	68
Hivatkozások.....	76
Mellékletek:.....	79
Kérdőív:.....	79

Ábrajegyzék

1. ábra Az inflációs előrejelzés legyezőábrája	9
2. ábra Az élelmiszerárak növekedésének mozgatórugói	10
3. ábra A környezeti jellegű adók csoportosítása hazánkban, 2005-2017	13
4. ábra A Föld népességének várható alakulása 1950-2100 között	16
5. ábra A koronavírus 5 legsúlyosabb következménye hazánkban	18
6. ábra Euró - Forint árfolyamának alakulása 2021.04.10 között	19
7. ábra Takarmánynövények árának változása	20
8. ábra A brent olaj hordónkénti árának alakulása 2012-2022 között	21
9. ábra Magyarország külkereskedelmi termékforgalma egyes országokkal 2010-2021 között	23
10. ábra Hatósági áras termékek listája	25
11. ábra Az élelmiszerárak növekedésének hatásai Magyarországon	26
12. ábra Infláció radar 2022. február	27
13. ábra Infláció alakulása hazánkban 1961-2021 között	28
14. ábra Infláció az Európai Unió tagállamaiban 2021-ben	30
15. ábra Jövedelmeket érintő kormányzati intézkedések 2022-től	32
16. ábra A minimálbér és a garantált bérminimum alakulása 2010-2022 között	32
17. ábra Minimálbér az Európai Unió tagállamaiban, 2022. január	35
18. ábra Szegénységi arány 2018-ban az EU tagállamaiban	36
19. ábra Kitöltők korcsoport szerinti megoszlása	39
20. ábra A kitöltők nem szerinti megoszlása	40
21. ábra Lakóhely típusa szerinti megoszlás	41
22. ábra Lakóhely szerinti megoszlás II.	41
23. ábra A kitöltők megoszlása végzettség szerint	42
24. ábra A kitöltők foglalkozása	42
25. ábra Megoszlás a havi nettó jövedelem nagyságrendje alapján	43
26. ábra A fogyasztók jövedelmének várható alakulása I.	44
27. ábra Bér/jövedelem alakulása az 50-64 év közöttiek és a 65-79 év közöttiekénél	45
28. ábra A fogyasztó jövedelmek várható növekedésének mértéke	46
29. ábra A fogyasztói jövedelmek várható csökkenésének mértéke	46
30. ábra Tájékozottság felmérése	47
31. ábra Jövedelemnövelő tételek hatása a fogyasztókra	48
32. ábra Egyes foglalkozási csoportok jövedelemváltozásával kapcsolatos érintettség	49
33. ábra Fogyasztói várakozás az árak emelkedésével kapcsolatban	50
34. ábra Fogyasztói reakció az áremelkedésre	51
35. ábra Várható készletfelhalmozás áremelkedés esetén	52
36. ábra A felhalmozás mértéke a 15-24 év közötti korosztálynál	53
37. ábra A felhalmozás mértéke a 25-49 év közötti korosztálynál	53
38. ábra A felhalmozás mértéke az 50-64 év közötti korosztály esetén	54
39. ábra A felhalmozás mértéke a 65-79 év közötti korosztály esetén	54
40. ábra Az alapvető élelmiszerek felhalmozásának fontossága	55
41. ábra Piaci rangsor a kosárérték alapján	61
42. ábra A búzafinomliszt (BL55) árának előrejelzését mutató regressziós egyenes	62
43. ábra A búzafinomliszt (BL55) árának előrejelzése 2030-ig	63
44. ábra A kristálycukor árának előrejelzését mutató regressziós egyenes	63
45. ábra A kristálycukor árának előrejelzése 2030-ig	64
46. ábra A napraforgó étolaj árának előrejelzését mutató regressziós egyenes	64
47. ábra A napraforgó étolaj árának előrejelzése 2030-ig	65
48. ábra A csirkemell árának előrejelzését mutató regressziós egyenes	65
49. ábra A csirkemell árának előrejelzése 2030-ig	66
50. ábra A sertéscomb árának előrejelzését mutató regressziós egyenes	66
51. ábra A sertéscomb árának előrejelzett értéke 2030-ig	67

Táblázatok jegyzéke

<u>1. táblázat A fogyasztási kiadások megoszlása</u>	237
<u>2. táblázat A búza és a kukorica exportált mennyisége országok szerint</u>	2923
<u>3. táblázat Infláció mértéke az EU tagállamaiban 2020-2021 között</u>	3729
<u>4. táblázat: Kutatási kérdések</u>	5959
<u>5. táblázat Az árváltozás mértéke</u>	600

Bevezetés

„Lassan nem telik el úgy hónap Magyarországon, hogy ne dőljön újabb és újabb inflációs rekord. Legutóbb novemberben tette közzé a KSH az éves átlagos infláció-növekedésére vonatkozó adatsorát, amiből kiderült, hogy 14 éve nem sújtotta akkora méretű drágulás Magyarországot, mint amekkora most. 2020 és 2021 novembere között ugyanis átlagosan 7,4 százalékkal voltak magasabbak a fogyasztói árak.” (Bíró, 2021)

A fogyasztói árak esetén évről évre növekedés figyelhető meg, ugyanakkor az elmúlt időszak eseményeinek következtében az árak – főleg az élelmiszerek és az építőanyagok esetén – nagymértékben növekedtek. Az áremelkedésre a legnagyobb hatással a koronavírus és a vírus következtében kialakult járványhelyzet volt: egyrészt az idénymunkások száma lecsökkent (a mezőgazdasági szektorban előszeretettel alkalmaznak idénymunkásokat, mivel a legtöbb feladat szezonális és nincs állandó szükség nagyobb létszámra. Például a szüret vagy egyéb gyümölcsök begyűjtése esetén szükséges nagyobb számú munkaerő). Másrészt érdemben megnövekedett az élelmiszerek iránti kereslet, főleg a járványhelyzet első hónapjaiban, ugyanakkor az üzleteknél logisztikai és ellátási gondok merültek fel.

A járványhelyzet mellett hatással volt a fogyasztói árak emelkedésére a kedvezőtlen időjárás és a következtében lecsökkent termésszám. De hatással voltak még rá a béremelkedések, a kínai élelmiszerimport növekedése és az energiaválság is. Mindemellett előreláthatóan az ukrán-orosz háború is hozzájárul az infláció emelkedéséhez.

A fogyasztói árak több árucsoportból tevődnek össze, én kiemelten az élelmiszerek árának alakulását szeretném megfigyelni a kutatásom során. Ennek legfőbb oka, hogy az élelmiszerek elfogyasztása egy létszükséglet, emiatt ezek árának alakulása kivétel nélkül mindenre hatással vannak, míg például az építőipari vagy az üzemanyag árváltozás csak egy szűkebb réteget érintene.

A kutatásomat egy **elméleti megalapozással** indítom, amelyben részletesen ismertetem az infláció fogalmát, mérésének lehetőségeit. Majd részletesen ismertetem azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak az élelmiszerár-növekedéshez, illetve ezek következményeit is. Ezután definiálom a fogyasztói keresletet és jövedelmet.

Az elméleti megalapozás után egy **helyzetelemzést** készítettem, ami 2018-2022 közötti időszak adatait tartalmazza. Először egy **inflációs körképpel** indítok hazánkban, majd a **nemzetközi kitekintés** során vizsgálom az inflációt az Európai Unióban. Ezután a helyzetelemzést a fogyasztói jövedelmek alakulásának vizsgálatával folytatom, szintén bemutatva Magyarországon és az EU-ban a jövedelmi helyzetképet. A magyarországi jövedelmi elemzésnél többek között ismertetem a minimálbér-, és a garantált bérminimum emelkedésének tendenciáját, az szja-visszatérítést, valamint kitérek a 25 éven aluliak szja-mentességére is.

A dolgozat **empirikus részében** fókuszba helyezem az élelmiszereket. Az általam kiválasztott üzletekben – amelyek kiválasztásánál törekedtem arra, hogy a teljes piacot lefedjem – végeztem egy felmérést. Összeállítottam egy fiktív vásárlói kosarat és megvizsgáltam, hogy 2021. decemberében melyik üzletben milyen összeget fizettem volna, ezután pontosan 1 hónappal később 2022. januárjában újra elvégeztem a felmérést, végül áprilisban is készítettem egy felmérést. A fiktív vásárlói kosárba természetesen többségében alapvető élelmiszereket választottam bele, illetve törekedtem arra, hogy a különböző üzletekben ugyanolyan fajtájú és kiszerelésű termékeket válasszak ki, ezáltal egy összehasonlítható eredményt kaphattam.

Az empirikus rész második felében fogyasztói felmérést végeztem kérdőív segítségével. A kérdőív célja, hogy megtudjam, milyen mértékű áremelkedésre számítanak a végső fogyasztók, illetve az árváltozás milyen hatást gyakorol háztartásukban.

Végül a korábbi évek adatainak segítségével egy előrejelzést készítettem arra vonatkozóan, hogy 2022 végére hogyan alakulnak az általam kiválasztott fiktív fogyasztói kosárban lévő alapvető élelmiszer jellegű termékek árai.

A kutatásom **fő célja** tehát a fogyasztói árak alakulásának és az inflációnak a vizsgálata, fókuszba helyezve az élelmiszer jellegű árucikkeket.

Az empirikus részhez **adatgyűjtést** végeztem, egyrésztől különböző statisztikai adatbázisokból, másrésztől pedig saját megfigyelésekből (terepkutatás), illetve kérdőív segítségével.

Kutatásom **kvantitatív** jellegű, mivel alapvetően mennyiségi kérdésekre igyekszik majd választ adni. Primer és szekunder adatokat is feldolgozok. A primer adatok az általam végzett

összeállított fiktív fogyasztói kosár árváltozásának megfigyeléséből áll, illetve a fogyasztói körben végzett felméréséből adódik.

Az adatok feldolgozása különböző statisztikai és pénzügyi módszerek segítségével történik, az egyszerűbb megoldások mellett összetettebb értékelésekre is sor kerül (pl. összefüggésvizsgálatok, regresszióanalízis).

Jelen **kutatásommal** gazdagítani kívánom a témában megjelenő tanulmányok körét, illetve későbbi hasznosítása lehetséges különböző inflációval vagy fogyasztói tudatossággal kapcsolatos folyóiratokban való publikálással. Az oktatásban is felhasználható gazdasági jellegű témák feldolgozásakor.

A kutatás eredményeként egy átfogó képet kapunk a fogyasztói árak alakulásáról fókuszba helyezve az élelmiszer jellegű árucikkeket. Emellett pedig a fogyasztói tudatossághoz is hozzájárul, hiszen a fiktív fogyasztói kosár segítségével fogom igazolni, hogy a nem romlandó alapvető élelmiszerekből érdemes-e decemberben nagyobb volumenben bevásárolni.

1. Elméleti megalapozás

Az elméleti megalapozásban többek között definiálom az inflációt, valamint ismertetem mérésének lehetőségeit. Ezután egy rövid, de érdekes történelmi bemutató során ismertetem a forint és az infláció kapcsolatát a forint bevezetésétől napjainkig. Majd végül részletesen kifejtem azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak az élelmiszerár-emelkedésre, illetve ezek következményeit is taglalom.

A közgazdaságtant, mint tudományágat négy fő részre tudjuk osztani: mikro-, és makroökonómiára, nemzetközi gazdaságtan és a gazdasági rendszerek összehasonlító elemzésére. Ezek közül, a mikro- és makroökonómia, amivel komolyabban foglalkozni fogunk az infláció kapcsán. (Farkasné Fekete Mária, 2007)

*„A **mikroökonómia** feltárja, megmagyarázza a **piac**, a piaci szereplők jellemzőit, a **piaci folyamatokban** megnyilvánuló **törvényszerűségeket**. A mikroökonómia az **elkülönült piaci szereplők** (fogyasztók, háztartások, vállalatok) az egyes piaci jelenségek oldaláról, ábrázolja a gazdaságot.”* (Farkasné Fekete Mária, 2007)

Tehát a mikroökonómia egyértelműen a piacot és a piaci szereplőket, és a szereplők viselkedését vizsgálja és elemzi. Kulcsszavai többnyire a költség, kereslet, kínálat, ár, piac, profit, hasznosság stb. .

„A makroökonómia a gazdaság egészét, annak törvényszerűségeit vizsgálja. A gazdasági szereplőket ágazatokká, szektorokká foglalja össze, a termékeket pedig termékcsoporthoz vagy akár egyetlen egy termékhez halmazza össze.” (Farkasné Fekete Mária, 2007)

A makroökonómia pedig a szektorokat (háztartások, vállalatok, állam, külföld) szférákká aggregálja, vagyis nem a piac szereplőivel és azok viselkedésével foglalkozik, hanem a szférákra ható tényezőket vizsgálja. A kulcsszavai pedig a foglalkoztatás, infláció stb. .

Ennek a két területnek az elhatárolódását John Maynard Keynes (1883-1946) nevéhez köthetjük. Bár ő többségében a makroökonómiával foglalkozott, de a mikroökonómiához kapcsolódó fontos megállapításai is születtek.

Vannak bizonyos közgazdasági témakörök, amelyeket kizárólag makroszinten tudunk értelmezni: Ilyenek például „a foglalkoztatás és munkanélküliség, az **infláció**, a gazdaság ciklus ingadozása, a stagfláció, és a gazdasági növekedés.” (Speigelné, 2015)

1.1 Általánosságban az inflációról

Az infláció a gazdaság összes szereplőjére és szektorára hatással van, ezáltal ez az egyik legközismertebb gazdasági fogalom. Eredetileg a latin eredetű „inflatio” szóból származik, mely szó szerinti magyar fordításban felfúvódást jelent. Az infláció a gazdaság összes szereplőjének helyzetét negatívan befolyásolja: a háztartások a termékek és szolgáltatások árának emelkedésén keresztül érzik meg hatásait, míg a vállalatoknál a költségek növekedésében nyilvánul meg.

1.1.1 Az infláció meghatározása, mérésének lehetőségei

Az infláció, mint makrogazdasági fogalom igazán nagy szerepet az 1970-es évektől kapott, amikor is a Nobel-díjas amerikai közgazdász, Milton Friedman által elindított monetáris forradalom során több könyvében is kiemelten foglalkozott a jelenséggel.

A témával kapcsolatban széles szakirodalom áll rendelkezésre, ezáltal érthető módon többféle definíciót is találhatunk az **infláció meghatározására**.

„Az infláció az árszínvonal folyamatos és tartós – árcsökkenéssel később ki nem egyenlített – növekedését jelenti. Infláció idején a pénz vásárlóereje csökken, egységnyi pénzért egyre kevesebb áru és szolgáltatás vásárolható.” (Dr. Dedák, 2010)

Azért a Dr. Dedák István által megfogalmazott meghatározást választottam, mert közérthetően, tömören, de mindemellett pontosan fogalmazza meg, hogy az infláció az árszínvonalnak a folyamatos és tartós emelkedését jelenti. Hozzáteszi azt is, hogy a fogyasztók ugyanazon pénzmennyiségért kevesebb árut, illetve szolgáltatást tudnak vásárolni.

Az árszínvonal emelkedésének mérésére ármegfigyelésre van szükség. Hazánkban ezt a feladatot a Központi Statisztikai Hivatal látja el. A háztartások által vásárolt termékek és szolgáltatások árának alakulását folyamatosan vizsgálják a fogyasztói árindex segítségével. A **fogyasztói árindex** lényege, hogy egy előre kialakított fogyasztói kosár elemeinek árát hónapról – hónapra felírják, és ezáltal láthatóvá válik az árszínvonal alakulása. Természetesen a fogyasztói kosár tartalmát minden évben felülvizsgálják, és törekednek arra, hogy olyan elemek kerüljenek bele, amelyeket a fogyasztók többsége vásárol. A megfigyelésből természetesen az akciós árakat kiveszik, hogy ne befolyásolhassa a kutatás eredményét.

Gyakorlatilag a KSH által megbízott személyek a kijelölt felíróhelyeken rendszeres időközönként felírják a fogyasztói kosárban lévő termékek árait, így egy összehasonlítható

statisztikai táblát tudnak készíteni az árszínvonal alakulásáról az adott hónapban Magyarországon.

Jelenleg a fogyasztói kosár hazánkban megközelítőleg **1000 reprezentánsból** tevődik össze, amelyek között árucikkek és szolgáltatások is megtalálhatóak. Minden hónapban minden megyében felírják a szakemberek az árakat, így reprezentánsoként akár 130 ár is összegyűlhet. Havonta megközelítőleg 80.000 árat gyűjtenek össze.

A fogyasztói kosárba nem minden elem kerül be egyforma súlyozással. A KSH által meghatározott szabályok szerint súlyozzák a termékeket és szolgáltatásokat: több szempont figyelembe vétele mellett az egyik legkiemeltebb a termékek és szolgáltatások lakossági fogyasztásban elfoglalt aránya. (KSH, 2022)

Inflációhoz kapcsolódó fogalmak

A Magyar Államkincstár Közgazdasági Igazgatósága készítette a Közgazdasági Kislexikon (1987 Kossuth Könyvkiadó) a Statisztikai Havi Közlemények (Budapest, 2002), az 1992. évi XXXVIII. sz. Törvény Áht. és a 217/1998 (XII.30.) Kormányrendelet alapján egy *Közgazdasági és államháztartási fogalomtárat*. Ezek segítségével fogom a legfontosabb inflációhoz kapcsolódó fogalmakat ismertetni.

A Magyar Államkincstár az inflációt a következőképpen definiálja: „*A pénz vásárlóerejének, így értékének a csökkenése. A fogyasztói árak emelkedésének alapján számolják oly módon, hogy megfigyelik egyes területeken és egyes ágazatokban az árak emelkedését. Ezt aztán statisztikai módszerekkel átlagolják, amelynek során figyelembe veszik egy elképzelt, átlagos fogyasztó átlagos fogyasztását (fogyasztói kosár), amelynek alapján meghatározzák az adott időszakra érvényes inflációt.*” (MÁK, 2005.)

Gazdaságilag tehát negatív az infláció, hiszen a fizetőeszköz vásárlóerejének csökkenése hatalmas probléma. Ezért minden ország törekszik arra, hogy az infláció 0-3% között legyen, vagyis törekednek az árstabilitásra.

„*Árstabilitás: az árszint változatlanságával, vagy nagyon alacsony (0-2 százalék) inflációval jellemzett gazdasági környezet, ahol a gazdasági szereplőket fogyasztási és beruházási döntéseik meghozatalában az infláció nem döntési tényező.*” (MÁK, 2005.)

Az inflációt négy csoportra tudjuk osztani mérete szerint: **lassú-, lépegető-, vágató- és hiperinfláció**. Lassú infláció esetén 0-3%-ról, lépegető esetén 3-10%-ról, vágató esetén 10% felettiről beszélhetünk, míg ha meghaladja az 50%-ot, akkor már hiperinflációról van szó.

Az inflációval létezik ellentétes fogalom is: a **defláció** és a **dezinfláció**. A két fogalom hasonló, ugyanakkor apró különbségek mégis vannak a kettő között. Defláció akkor alakul ki, amikor a gazdaságban az árszínvonal általánosan csökken, ez a pénz vásárlóereje növekedését idézi elő. Ezt tartjuk az infláció valódi ellentettjének, mert dezinfláció esetén az infláció csökkenése, csökkentése következik be. Míg az első esetben akár negatív tartományba kerülhet az infláció, addig a második esetben mindig pozitív értéket kapunk.

Az infláció mérése fogyasztói-árindex segítségével történik. „**Fogyasztói árindex:** A KSH által, reprezentatív módszerrel készül. A célcsoport kiemelt, a fogyasztásban fontos szerepet betöltő javak, melyek lehetőség szerint hosszú időn át képviselik, a fogyasztás különböző területit. A fogyasztói árindex a reprezentánsok egyedi árindexeinek súlyozott átlaga.” (MÁK, 2005.)

A KSH által előállított fogyasztói-árindex elkészítésénél törekednek a minél pontosabb eredmény kiszámítására, ezért odafigyelnek a maginflációra. „A szezonális hatásoktól megtisztított infláció. Nem tartalmazza az olyan árucikkek, mint például a zöldség, a gyümölcs, az energiatermékek szezonális áringadozását, így jobban tükrözi a pénz vásárlóerejének tényleges csökkenését.” (MÁK, 2005.)

A fogyasztói-árindexnek 2 fajtája van: a fogyasztói árindex és a nyugdíjasokra vonatkozó árindex. Az élet eltérő szakaszaiban különböző fogyasztási kiadásaink vannak, ezért a pontosabb eredmény miatt szétbontották a nyugdíjasok fogyasztói-árindexét.

Főcsoportok	A fogyasztóiár-indexben	A nyugdíjasokra vonatkozó fogyasztóiár-indexben
Élelmiszerek	27,113	30,126
Szeszes italok, dohányárak	10,605	9,918
Ruházkodási cikkek	4,035	2,269
Tartós fogyasztási cikkek	9,301	5,625
Háztartási energia	4,993	7,131
Egyéb cikkek, üzemanyagok	18,512	19,460
Szolgáltatások	25,441	25,471
Összesen	100,000	100,000

1. táblázat A fogyasztási kiadások megoszlása, KSH Fogyasztói árak – Módszertan alapján

Forrás: KSH adatbázis alapján szerkesztve

A fenti fogyasztói kiadások megoszlása alapján látható, hogy az idősebbek esetén nagyobb súllyal kerülnek a kosárba az élelmiszerek és az egyéb áruk, amikhez például a gyógyszerek is hozzátartoznak. Az általános fogyasztóiár-indexben pedig magasabb a szeszes italok, dohányárak és tartós fogyasztási cikkek súlya. (1. táblázat)

Az infláció és a forint kapcsolata

Magyarország jelenlegi fizetőeszköze a forint, melyet 1946-ban vezettek be. Az infláció viszont már korábban is jelen volt hazánkban, amelyre a legjobb példa a II. világháború utáni Magyarország helyzete. A világháború után, mint vesztes ország a gazdaságunk hanyatlott. Az akkori fizetőeszköz a pengő teljesen elértéktelenedett. Megközelítőleg 15 óránként megduplázódtak az árak, tehát a pénz vásárlóereje folyamatosan csökkent. Az ilyen mértékű inflációt **hiperinflációnak** nevezzük. A hiperinflációból az egyetlen kivezető út az új fizetőeszköz, a forint bevezetése volt. Ezzel sikerült gátat szabni a hiperinflációnak, és az embereknek újra visszatért a fizetőeszközbe vetett bizalma. (Virág, 2016)

Az infláció **nem egy lineáris áremelkedést** jelent, hiszen évről évre nem egyforma mértékű. A forint a bevezetését követő években 2 számjegyes emelkedést rögzítettek, majd a szocialista időszak elején viszonylag alacsony volt, de a kezdetek után egyre nagyobb mértékben növekedett. A rendszerváltás után 5% körül alakult az infláció, és a 2010-ben kezdődő költségvetési reformnak köszönhetően 2013-ban sikerült a 3% körüli célt elérni. Így jutottunk el a hiperinflációtól az árstabilitásig. Nyilván ideális lenne, ha az infláció 0% lehetne, de semmiképpen sem lehetünk elégedetlenek, hiszen létrejötté óta a forint a 2013-2016 közötti időszakban teljesített a legjobban. Megőrizte értékét és ezzel hozzájárult a fogyasztók vásárlóerejének megtartásához. (Virág, 2016)

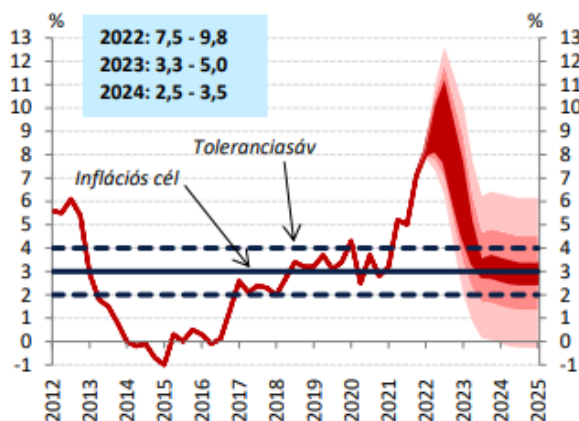
Az utóbbi időszakban újra növekedni kezdett az infláció, amelyhez rengeteg tényező hozzájárult. Ezeket a következő alfejezetben (1.1.2) fogom részletesen ismertetni.

Tehát mint láthatjuk az infláció sokszor nem magának a gazdaságnak a fő problémája, hanem egy **„tünete” egy globális problémának**, mint például a II. világháború és a szocializmus korszaka vagy mint jelenleg a koronavírus-járvány és következményei, illetve az ukrán-orosz háború.

Az infláció mérésének lehetőségei

Az infláció követését és közzétételét Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) végzi. Az MNB havonta elkészíti az Inflációs jelentését az

aktuális helyzetről. Jelenleg a 2022. márciusi kiadványuk a legfrissebb, amelyben bemutatták várhatóan, hogyan fog alakulni az elkövetkezendő időszakban az infláció.



1. ábra Az inflációs előrejelzés legyezőábrája

Forrás: MNB, 2022

„A fogyasztói árak növekedési üteme éves összehasonlításban 8,3 százalékra emelkedett februárban. Az Oroszország és Ukrajna közötti fegyveres konfliktus, illetve a geopolitikai feszültségek a nyersanyagárak és ezáltal az infláció további emelkedését eredményezik. Előrejelzésünk szerint az infláció 2023 második felében térhet vissza a jegybanki toleranciasávba.” (MNB, 2022)

Az MNB számításai szerint tehát 2022-ben 7,5-9,8% között, 2023-ban 3,3-5,0% között és 2024-ben 2,5-3,5% között alakul várhatóan az infláció. (1. ábra).

Az infláció számítását leggyakrabban a fogyasztói-árindex (CPI) segítségével végzik el, de emellett a közgazdászok gyakran alkalmazzák a személyes fogyasztási kiadások-, és a termelői árindexet is.

Mint fentebb említettem, a fogyasztói-árindex esetén a kutatók összeállítanak két fogyasztói kosarat: egyik az általános kosár, a másik pedig a nyugdíjas fogyasztói kosár. Ezekbe a kosarakba kerülnek a napi és tartós fogyasztási cikkek, illetve a szolgáltatások. A kosárban meg van szabva, hogy melyik termék milyen súllyal kerül bele. Fontos kiemelni, hogy a fogyasztók vásárlási szokásaik eltérőek, így a kosárba általános termékeket és szolgáltatásokat választanak bele, amelyek a háztartások többségénél elérhetőek. Így, ha fogyasztóként magasabb inflációt érzünk, mint amekkorát a KSH megállapít, annak az az oka, hogy a saját vásárlási igényeink eltérőek a kosár tartalmától.

Tehát a kosarakban megtalálható termékek és szolgáltatások árát folyamatosan rögzítik, és a kosár összértékét összehasonlítják a bázisidőszaki értékkel, ez alapján pedig megkapják a százalékos eltérést az előző időszakhoz képest.

1.1.2 Az élelmiszerárak növekedéseinek okai

Az élelmiszerek árai folyamatosan emelkednek, és ez a növekedés egyre nagyobb mértékű. Ebben a fejezetben hosszas kutatómunka során sikerült feltárnom és összegyűjtenem azt, hogy milyen tényezők járultak hozzá az elmúlt időszakban az élelmiszerek árainak emelkedéséhez (2. ábra).



2. ábra Az élelmiszerárak növekedésének mozgatórugói

Forrás: Kutatás alapján saját szerkesztés

Fontos kiemelni, hogy ez egy globális probléma, így a feltárt tényezők nemcsak hazánkra, hanem globálisan, azaz a legtöbb országra hatással vannak. Az alábbiakban az egyes tényezőkhöz magyarázatokat fűzök.

A globális felmelegedés csökkentése miatti emelkedések

- Üzemanyag előállítás
- Hőenergia előállítás
- Metán légkörbe jutásának csökkentése
- Környezetvédelmi adó

I. A globális felmelegedés csökkentése miatti árszínvonal növelő forráskiesések

„Az üvegházhatású gázok a légkörbe kerülve a melegházakhoz hasonlóan viselkednek: elnyelik a Föld felszínéről visszaverődő napfényt, mintegy csapdába ejtik, és nem engedik, hogy távozzon az űrbe.

Sok üvegházhatású gáz természetesen is megtalálható a légkörben, ugyanakkor az emberi tevékenység jelentősen hozzáad ehhez, fokozza az üvegházhatást és hozzájárul a globális felmelegedéshez.” (Parlament, 2021)

A közgazdászoknak igen fontos szerepük van a környezetvédelemmel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatosan. Közgazdászként meg kell érteni a folyamatokat, és a problémákra meg kell találni az anyagi-, fenntarthatósági-, és környezetvédelmi szempontból legmegfelelőbb megoldásokat. A legsürgősebb és a legkomolyabb probléma a környezetszennyezés, ami teljes mértékben az emberiségnek köszönhető. Egyértelmű, hogy komoly lépésekre van szükség, hogy megakadályozhassuk a globális felmelegedést és a vele járó katasztrófákat, ugyanakkor ezeknek a lépéseknek következményei vannak. Ebben a pontban azokat a tényezőket gyűjtöttem össze, amelyekkel csökkenteni próbáljuk a környezetszennyezést, ugyanakkor ezek az intézkedések hozzájárulnak az élelmiszerárak emelkedéséhez.

1. Üzemanyag előállítás

A benzin és az olaj kiváltására vagy ezeknek adalékanyagként való vegyítésére bioetanol használunk. Környezetvédelmi szempontból ez egy környezettudatos megoldás, hiszen a bioetanol biológiailag megújuló erőforrások felhasználásából állítható elő.

Magyarországon többségében kukoricából állítják elő a bioetanol, általában 5% vagy 15%-ot elegyítenek a benzinnel. Az üzemanyagok nagy hányadát a nehézgépek (pl.: közúti vagy vízi szállítóeszközök) használják el. A teherszállítás és a turizmus forgalma a növekvő

igények miatt folyamatosan emelkedő tendenciát mutat, ezáltal az üzemanyagszükséglet egyre nagyobb mértéket ölt.

Mindez pedig úgy járul hozzá az élelmiszerek árának növekedéséhez, hogy egyrészt egyre nagyobb termőterületeket vonnak el, másrészt pedig többek között gépkapacitás, munkaerő és műtrágya is elvonásra kerül a növénytermesztéstől, ami azt jelenti, hogy ugyanazt vagy akár nagyobb mennyiséget – a korábbiakhoz képest – kisebb termőterületen, kevesebb munkaerővel és kisebb gépkapacitással kell elérni. Mindez pedig az árak emelkedéséhez vezet.

2. Hőenergia előállítás

A fosszilis anyagok (pl.: szén, kőolaj, földgáz) elégetésével hőenergia keletkezik, amivel az ipari erőművekben energiát fejlesztenek. Ugyanakkor a fosszilis anyagok elégetése során káros anyagok is kerülnek a légkörbe, amelyek hozzájárulnak a globális felmelegedéshez, ezért ezeket az anyagokat próbálják helyettesíteni megújuló energiával. Viszont a szél- és napenergia termelése függ az időjárástól, a tárolása és a szállítása problémás. Így ezek helyett – a termőterületek rovására – többségében néhány év alatt felnövő fás szárú növényeket ültetnek, és miután kivágták ezeket, biomasszát készítenek belőle. Ezeket erőművekben, fűtőművekben égetik el, és végül túlnyomó részt fűtésre, biogáz termelésre vagy gépjármű-üzemanyag készítésre használják fel.

Így helyettesíthetőek a fosszilis anyagok, amelynek bányászata korlátozott, mivel korlátozottan állnak rendelkezésünkre.

Ugyanakkor ezeknek a növényeknek a termesztése szintén termőterületeket, munkaerőt, gépkapacitás, műtrágyát von el a mezőgazdaságtól, így ez is komoly hatással van az élelmiszerárak emelkedésére.

3. Metán légkörbe jutásának csökkentése

A metán a szén-dioxid után a második leggyakrabban előforduló környezetszennyező anyag a levegőben. A légkörbe kerüléséhez leginkább a mezőgazdasági szektor járul hozzá, de például a kőolaj- és a földgáz feldolgozása közben is nagy mennyiségben jut a levegőbe.

Növénytermesztés esetén az árasztásos rizstermesztés során a rizsnövény gyökereinél kialakuló baktériumok bocsátanak ki metánt. Ugyanakkor a metánkibocsátás egyik legnagyobb forrása az állattartás és tenyésztés. A szarvasmarhák, illetve a juhok beleiben rengeteg metán keletkezik. A metán mennyiségének növekedése pedig nagyban hozzájárul a globális felmelegedéshez.

Több megoldás is született a metán csökkentéséhez: a legcélravezetőbb az lenne, ha szarvasmarha- és juhhúst, illetve tejtermékeket kevesebbet fogyasztana az emberiség. Ebben az esetben csökkenne a kereslet, ami miatt sokan felhagynának a szarvasmarha- és juhtenyésztéssel, így csökkenne a kínálat, ami végül az árak növekedéséhez vezetne mind ezen állatok húsnál, mind a tejtermékeknél.

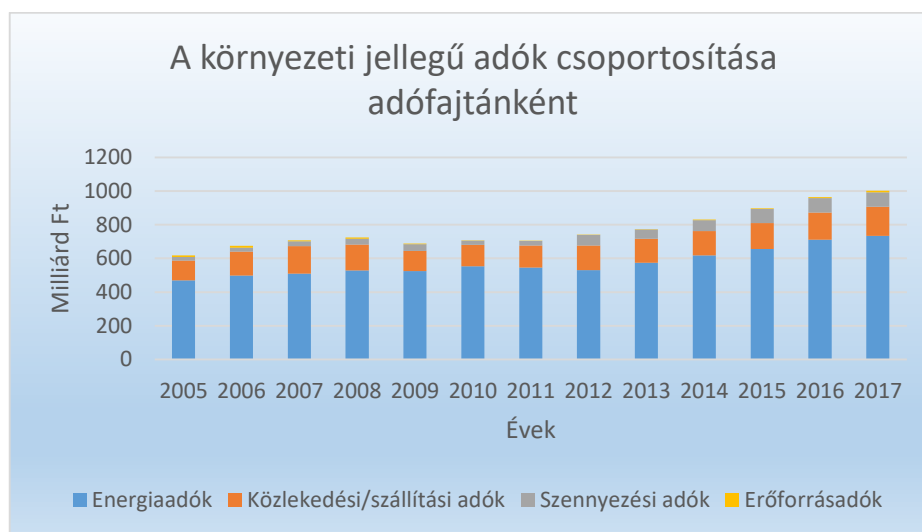
Másrészt – mivel a keresletet ilyen módon nem lehet lecsökkenteni – olyan megoldás is lehetséges, hogy ezen állatokat jobb minőségű takarmánnyal etetik, vagy zárt térben tartják őket és egy elszívó és ártalmatlanító berendezést építenek be. Akármelyik megoldást is választja a gazda, költségeinek növekedésével kell számolnia, amit nem fog „elnyelni”, hanem értelemszerűen továbbhárítja a fogyasztókra.

Mivel egységes szabályozás ezen a téren most még nem létezik, ezért jelenleg ez nem probléma. Néhány évtizeden belül azonban a fenntarthatóság és a felelősség nagyobb hangsúlyt fog kapni, és erre a környezetvédelmi problémára is megoldást kell találni, amit várhatóan a fogyasztók is meg fognak érezni.

4. Környezetvédelmi adó

A környezetvédelmi termékdíjat 1995-ben vezették be. Lényege, hogy a környezetszennyező termékek gyártása / importja / belföldi forgalmazása esetén környezetvédelmi termékdíjat kell fizetni. Ilyen termékek a 2011. évi LXXXV. törvény alapján többek között a gumiabroncsok, a csomagolószerek, a kőolajtermékek vagy az akkumulátorok.

Emellett környezetvédelmi jellegű adónak nevezünk minden olyan adót, amelynek adóalapja valamilyen a környezetre káros hatással rendelkező tevékenység. Négy fő csoportja lehet: az energiaadók, a közlekedési és a szállítási adók, a szennyezési adók és az erőforrásadók.



3. ábra A környezeti jellegű adók csoportosítása hazánkban, 2005-2017

Forrás: KSH – Környezetvédelmi adók alapján saját szerkesztés

A 3. ábra alapján megfigyelhetjük, hogy Magyarországon a környezeti adót háromnegyedét az energiaadók jelentik. Az energiaadók tárgya pedig többségében az üzemanyag (légi-, vízi-, szárazföldi járművek esetén egyaránt).

A környezetvédelmi termékdíj a szennyezési adók közé sorolható be, míg az erőforrásadók a természeti erőforrások használata után fizetendő, a közlekedési és szállítási adókhoz pedig a gépjárművekre kivetett adók tartoznak.

A fenntarthatóság, a környezetvédelem, a tudatosság és a társadalmi felelősségvállalás egyre nagyobb szerepet kap hazánkban és az EU-ban is, a tendencia pedig azt mutatja, hogy várhatóan a környezetvédelmi adók mértéke növekedni fog. Ez úgy érezthető a hatását az élelmiszerárak esetén, hogy megnő a csomagolóanyagok ára, vagy ha emelkednek az üzemanyagárak (illetve az üzemanyagáron belül növekszik a jövedéki adó mértéke), akkor a felmerült többletköltség mértékével minden szereplő emeli a terméke vagy a szolgáltatásának az árát, és végül a végső fogyasztó fogja megfizetni a különbözetet.

A globális felmelegedés okozta időjárási változás miatti termelésekiesések

- Kártevők elszaporodása
- Kedvezőtlen időjárási viszonyok alakulása
- Erdőtüzek

II. A globális felmelegedés okozta időjárási változás miatti termelésekiesések

1. Kártevők elszaporodása

A mezőgazdaságban a kártevők elszaporodása is hatalmas gondokat okoz. Egyrészt a kártevők elleni védekezés többletköltségként jelenik meg a termeszőknél, másrészt pedig minden kártevő ellen nem lehet megvédeni a növényeket, így sok esetben miattuk kevesebb lesz a termés mennyisége.

Főleg az utóbbi években a globális felmelegedésnek köszönhetően hazánkban is enyhébbek a telek, így a kártevők például a földben vagy fakérgében áttelelnek, és nem pusztulnak el. Az enyhébb télnek köszönhetően a melegebb éghajlathoz hozzászokott kártevők is kezdenek megjelenni Magyarországon, amelyek vagy speciálisnak mondhatók (pl.: dió-gubacsdarázs) vagy sokféle növénykultúrát megtámadhatnak (pl.: ázsiai-márványpoloska). Az ilyen kártevők ellen, mivel az utóbbi években jelentek csak meg, a védekezési eljárásokat ki kell dolgozni, és újfajta növényvédőszeret kell alkalmazni.

Az állattenyésztésben is előfordulnak a kártevők. Az egyik legismertebb az ázsiai tigrisszúnyog, amely többféle kórokozót is terjeszt. Az enyhébb időjárásnak köszönhetően itt is megjelennek az újfajta kártevők, az ezek elleni védekezésre pedig még sem a növénytermesztés sem az állattenyésztés nem tudott felkészülni.

A kártevők okozta termés kiesések, illetve állat-veszteségek, továbbá az ellenük való védekezés is egyaránt hozzájárul az élelmiszerárak emelkedéséhez.

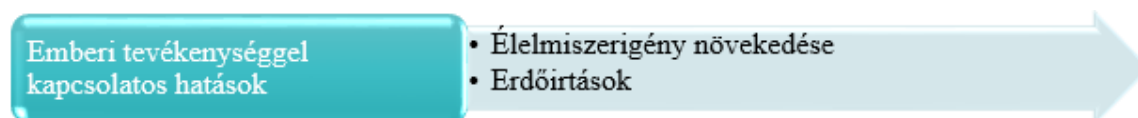
2. Kedvezőtlen időjárási viszonyok kialakulása

A globális felmelegedés okozta időjárási viszonyok változása főleg az elmúlt években kapott egyre nagyobb hangsúlyt. Magyarországon az elmúlt évtizedben sokkal enyhébbek voltak a telek, nyáron pedig nagy szárazságok voltak, kevés csapadékkal. Március végén nagy fagyok érkeztek, aminek következtében a növények elfagytak. A legnagyobb mezőgazdasági exportőrök közé tartozó Oroszországot és USA-t aszály, míg az európai országokat a betakarítás idején lehullott csapadék sújtotta.

A mezőgazdasági szektor mindig is nagymértékben függött az időjárási viszonyoktól, azonban a helyzet egyre fokozottabbá válik, és a globális felmelegedés következményeként az időjárás sokszor nem a megszokott rend szerint alakul, vagyis kiszámíthatatlan lesz. Ha a növények egy késői fagy következtében, vagy hónapokon átívelő szárazság esetén elpusztulnak, az egyrészt az összes gazdát érinti a régióban, másrészt pedig a termésszám csökkenéséhez vezet. Ha a piaci kereslet nem változik, ugyanakkor a kínálat lecsökken, az az árak emelkedéséhez vezet.

3. Erdőtűzek

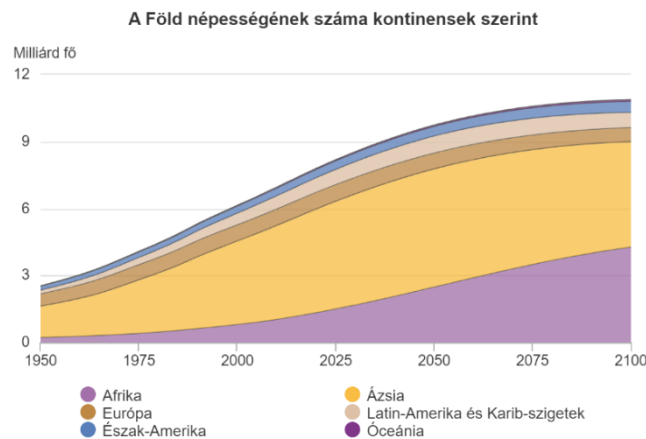
Egyre gyakrabban megfigyelhető jelenség az erdőtűz, ráadásul a jelentős károk mellett széndioxiddal és más ártalmas anyagokkal szennyezik a légkört. Mivel a növények az asszimiláció során CO_2 -t vonnak ki a légkörből, fontos szerepük van a globális felmelegedés csökkentésében. Az erdők pusztulása során sok légkörkárosító anyag szabadul fel, de kiesik egy nagy asszimilációs légkörtisztító, globális felmelegedés csökkentő kapacitás is. Pótlására (amíg az újratelepített erdő felnő) a bioenergiahordozók arányát kell növelni, tovább csökkentve az élelmiszer termelésre is alkalmas területeket.



III. Emberi tevékenységgel kapcsolatos hatások

1. Élelmiszerigény növekedése

A természeti adottságok korlátozottan állnak az emberiség rendelkezésére, mint például a termőföld mérete vagy az ivóvíz mennyisége is. A 4. ábrán megfigyelhető, hogy a Föld lakosságának a száma 1950-től napjainkig több, mint duplájára nőtt.



4. ábra A Föld népességének várható alakulása 1950-2100 között

Forrás: ENSZ

Az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) különböző statisztikai adatok alapján prognosztizálta azt, hogy 2100-ig várhatóan hogyan fog alakulni a Föld népessége. Az ábrából megfigyelhető, hogy a jelenlegi 7-8 milliárd főből 2100-ra akár 12 milliárd lakosa is lehet a Földnek. Afrikai és ázsiai országokban most is jelen van az éhezés, az éhenhalás jelensége, így várhatóan a népességszám növekedése mellett ezek a mutatók is növekedni fognak. Említettem, hogy a termőföld, illetve az ivóvíz – ami a mezőgazdasági termelés alapfeltételeit jelenti – korlátozottan áll rendelkezésünkre, így a rohamléptekben növekvő élelmiszerigényt képtelenség kielégíteni. Mivel ugyanazon élelmiszer-mennyiségen több embernek kell osztoznania, így értelemszerűen a termelők magasabb árat tudnak megszabni, vagyis az élelmiszerek árai emelkedni fognak.

2. Erdőirtások

Néhány forró égővi országban – főleg Brazíliában – elkezdtek pusztítani az őserdőket, ezzel nagyobb területet biztosítva a mezőgazdasági területeknek. Mivel nagyobb területen termeszthetnek, illetve legeltethetnek, ezért a termésszám és az állatok száma is növekszik. Logikusan ebből az következne, hogy az élelmiszerárak csökkennek, viszont ez nem teljesen igaz. Brazília azzal, hogy a Föld tüdejének számító őserdőket haszonszerzés céljából elkezdte irtani, így hatalmas környezetvédelmi problémák elé sodorja a világot. A szén-dioxidot megkötő nagy lombfelület pusztulásával a globális felmelegedés fokozódik és további problémák jelenhetnek meg, így például az elsivatagosodás jelensége. Összességében tehát az erdők irtása rövidtávon csökkentheti az árakat, ugyanakkor hosszútávon hatalmas károkat okoznak, amelyek későbbi helyrehozatala komoly pénzüsségeket fog felemészteni. Mindezt a

fogyasztó a termékek árának növekedésében fogja észlelni, ugyanis az esőerdők pusztítása hosszútávon fenntarthatatlan.

Járványok

- Haszonállat-járványok
- Koronavírus-járvány

IV. Járványok

1. Haszonállat-járványok

A haszonállat-járványok több millió euró értékű kárt is okozhatnak. Az élelmiszertermelésre tartott madarak (például tyúkok), illetve egyéb madarak (hobbyi és vadonélők) esetén a madárinfluenza okoz hatalmas károkat. A szalmonella természetes módon megtalálható emberek és madarak beleiben, ugyanakkor a szalmonella baktérium a szalmonellózis betegséget okozza, ami a madarak mellett az emberre is áterjedhet szennyezett élelmiszerek közvetítésével.

A sertéspestis a sertések és vaddisznók esetén okoz károkat. Orrválladékkal, nyállal, vizelettel és bélsárral terjed az egyedek között, és a fertőzött állatok 1-2 hét alatt elhullanak.

A szarvasmarhaállományokat a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma és a kéknyelv betegség érinti a legjobban, míg például a veszettség megjelenhet bármelyik melegvérű állatnál. A felsoroltakon kívül még rengeteg haszonállat-járvány létezik. (Számvevőszék, 2016.)

A legnagyobb probléma, hogy a legtöbb járvány gyorsan terjed az egyedek között, így előfordulhat, hogy egy gazdának a teljes állatállományát le kell vágni.

A felnevelt állatok etetése, tartása rengeteg költséggel jár, amelyek – ha az állomány egy részét vagy egészét levágják – nem térülnek meg. Így, ha az állomány egy része megmaradt, akkor ahhoz, hogy a gazda költségei megtérülhessenek, magasabb áron kell értékesíteni a termékeket. Ha pedig olyan haszonállat-járvány jelenik meg, amely országszerte nagy károkat okoz, akkor az adott fajtából lecsökken a kínálat, ami szintén az árak emelkedéséhez vezethet.

2. Koronavírus-járvány következményei

A koronavírus-járvány 2019 végén jelent meg, 2020-ban pedig globálisan elterjedt. A gazdaság összes szektorára hatással volt, egy részükre kedvező (pl.: gyógyszeripar), más részre pedig negatív (pl.: turizmus) hatással.

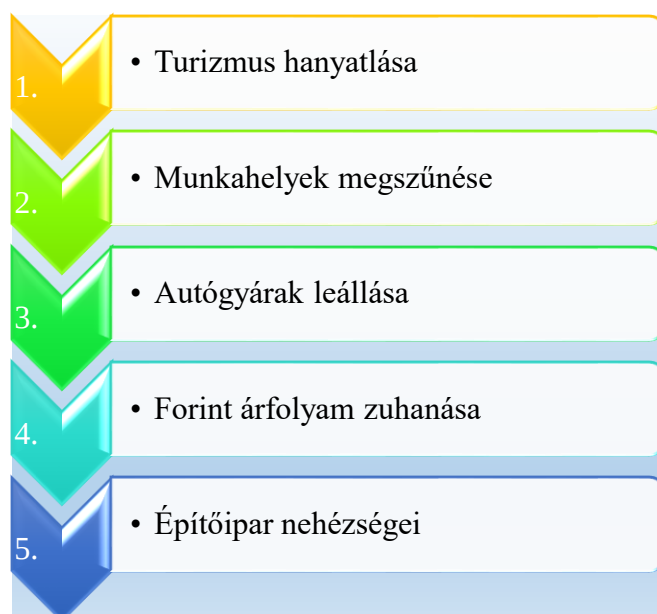
Magyarországon a Portfólió weboldalán összegyűjtötte azt az 5 legnagyobb gazdasági jellegű problémát, amely a járvány következtében alakult ki hazánkban. (Portfólió, 2020.)

Az 5. ábrán szövegszerkesztő program segítségével szemléltettem az 5 fő problémát. Ezek közül az első a turizmus hanyatlása, ami nemcsak a szálláshelyeket érintette, hanem a

vendéglátóipart is. A vírus miatt alapjáraton lecsökkent az utazni vágyó emberek létszáma, de emellett az utazási lehetőséget a legtöbb országban szigorúan korlátozták, ezzel is nehezítve az utazni vágyók lehetőségeit.

Munkahelyek ezrei szűnhettek meg, főleg az előbb említett szektorokban: a turizmusban és a vendéglátóiparban.

Magyarország GDP-jének a legnagyobb részét az autógyártásnak köszönheti. Hazánkban jelen van, mint autógyártó az Audi, a Mercedes és a Suzuki is. A járvány időszakának egy részében le kellett állítaniuk a termelést, amelynek nem is egészségügyi indokai voltak. A legfőbb ok, hogy egyszerűen nem tudtak alkatrészeket beszerezni, világszerte – többek között az autógyártáshoz is szükséges – chip-hiány volt. A gyárak bezárása nemcsak a GDP-t, illetve az ott dolgozó több tízezer magyar embert érintette rosszul, hanem az autógyárak magyar beszállítópartnereit is.



5. ábra A koronavírus 5 legsúlyosabb következménye hazánkban

Forrás: Portfólió - Ez a koronavírus 5 legsúlyosabb gazdasági hatása Magyarországon és Európában alapján saját szerkesztés

A GDP várható csökkenésének köszönhetően az euró forint árfolyam 335 HUF/EUR-ról 360 HUF/EUR-ra zuhant. Bár a járvány következményei még mindig jelen vannak, ugyanakkor nem a járványnak, hanem most már az ukrán-orosz háborúnak köszönhetően 2022. március 3-án rekord született: 1 euróért 393,70 Ft-ot kellett fizetni (6. ábra).



6. ábra Euró - Forint árfolyamának alakulása 2021.04.10 között

Forrás: Tőzsdeász alapján saját szerkesztés

Az építőipart több téren is érintette a járvány. Egyrészt az alapanyag-beszerezés nehézkessé vált: vagy egyáltalán nem lehetett beszerezni bizonyos anyagokból, vagy hónapokig kellett várni rá, emellett pedig hatalmas áremelkedések voltak, így a megszokott anyagokat magasabb árakon lehetett elérni. A másik nehézség a munkaerőhiány: a járvány következtében lecsökkent a külföldi munkavállalók száma, miközben az állami támogatásoknak köszönhetően a munkák száma növekedett.

Ezek a tényezők ugyan közvetlenül nem befolyásolták az élelmiszerek árát, ugyanakkor mind hatással volt az árak alakulására. A forint elértéktelenedése, a munkahelyek elvesztése és a többi szektor nehézségei mind-mind közvetve ugyan, de hozzájárultak az élelmiszerek árának növekedéséhez is.

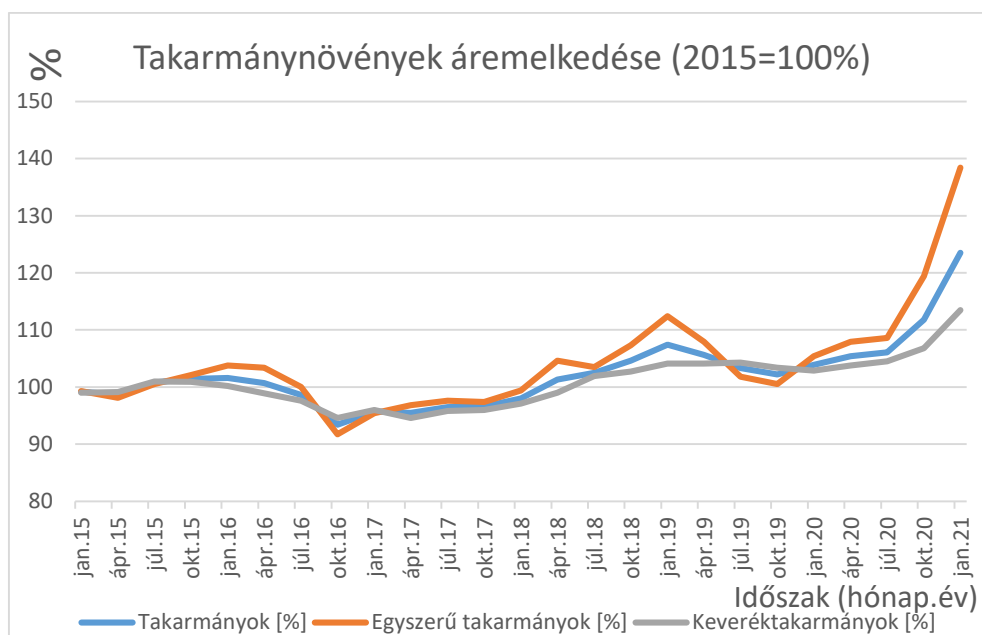
Más mezőgazdasági ágazatok hatásai

- Takarmánynövény-árak emelkedése
- Műtrágya áremelkedés

V. Más ágazatok hatásai

1. Takarmánynövény-árak emelkedése

A takarmánynövényeket állati fogyasztásra termesztik, mivel az az állatok számára kiváló tápanyagforrás. Ilyen takarmánynövény például a kukorica, búza, lóhere vagy a takarmányrépa.



7. ábra Takarmánynövények árának változása

Forrás: KSH mezőgazdasági termelői árak 2021. alapján saját szerkesztés

2015-ről 2021-re az egyszerű takarmányok ára 31%-kal, míg a keverék takarmányok ára 14%-kal emelkedett (7. ábra). Ha az állatok etetésének költségei emelkednek, az minden állati eredetű termék árára rányomja a hatását. Növekszik többek között a húsok, szalámik, szalonnák, kolbászok, illetve a tejtermékek, a tojás ára is.

2. Műtrágya-áremelkedés

A gazdák költségei az elmúlt időszakban nagymértékben megnövekedtek, mivel az energiaárak, a takarmánynövények árai, az üzemanyagárak, a műtrágya és növényvédőszer árak is emelkedtek.

A KSH legfrissebb adatai szerint a műtrágyák ára 2020. III. negyedévéről 2021. III. negyedévére 60%-kal emelkedett meg. (Hivatal, 2021) A gazdáknak ebben az esetben két lehetőségük van: vagy drágábban megveszik a szükséges mennyiséget, vagy pedig a szükségesnél kevesebb mennyiséget vesznek, de ez a termésszám csökkenését fogja eredményezni. Összességében tehát vagy a gazdák költségei lesznek magasabbak, vagy pedig a megtermelt mennyiség lesz kevesebb. Végeredményként tehát vagy a költségek megtérülésének érdekében fog többet fizetni az áruért a fogyasztó, vagy azért, mert lecsökkent az eladható mennyiség, azaz a kínálat.

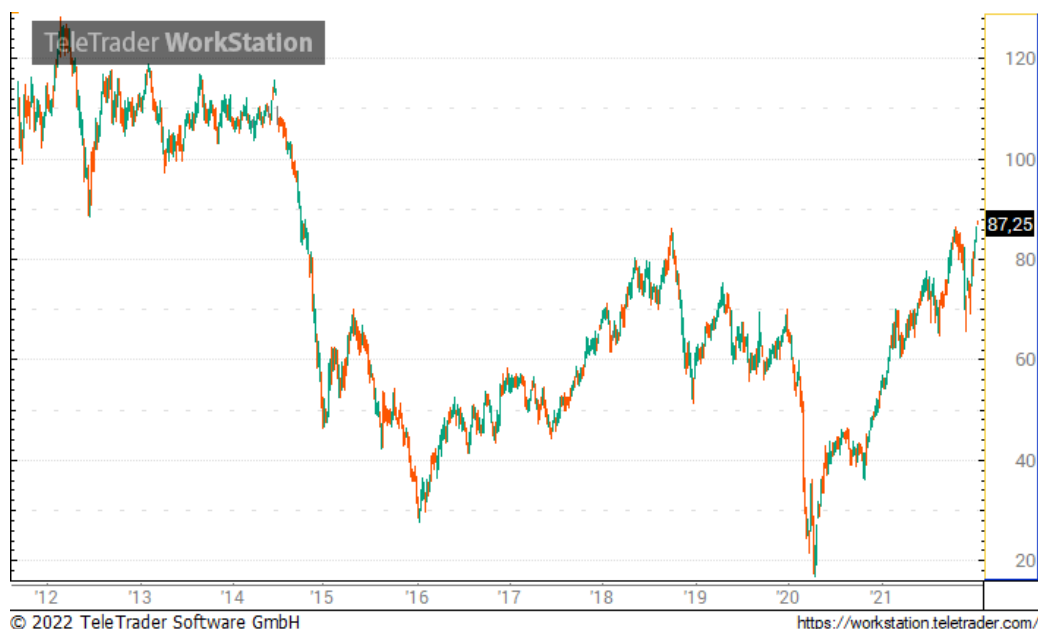
VI. Szállítmányozással kapcsolatos hatások

Üzemanyag-áremelkedés

Magyarország Kormánya a 95-ös benzin és gázolaj literenkénti árát 2022. május 15-ig 480 Ft/liter áron rögzítette a 39/2022 (II.13) Korm. rendelet alapján. Ennek értelmében a benzinkutak a fent említett üzemanyagokat kötelesek maximum 480 Ft/liter áron értékesíteni. A visszaélések elkerülése érdekében a Magyar Közlöny 2022. március 10-én, csütörtökön megjelent számában módosították a rendeletet annak érdekében, hogy a Magyarországon áthaladó tranzitforgalom ne hazánkban tankoljon kedvező áron. A rendelet elsősorban a magyar családok pénzügyi helyzetének megsegítése érdekében született meg, és nem a nemzetközi fuvarozócégek haszonszerzése érdekében.

A 7,5 tonna feletti járművek kizárólag a kijelölt nagynyomású kutakon tankolhatnak. Rájuk nem vonatkozik az árstop, piaci áron kell megvásárolniuk az üzemanyagot.

Miután hónapok óta folyamatosan emelkednek az üzemanyagárak, a vállalatoknál a szállítási költségek is megnövekedtek. Az áruk szállításából származó többletköltséget végül a fogyasztónak kell megfizetnie, így ez a tényező is hozzájárul az élelmiszerek áremelkedéséhez.



8. ábra A brent olaj hordónkénti árának alakulása 2012-2022 között

A legfontosabb nyersolajfajták közé tartozik a Brent olaj, amely hordónkénti árának alakulása az egész piacra hatással van. Ha a hordónkénti ára növekszik, akkor azzal lineárisan a benzin és a gázolaj ára is várhatóan emelkedni fog.

2020 óta szinte folyamatosan emelkedik a hordónkénti ár, ráadásul 2022. január elején a 87,25 dollár/hordós árral egy 7 éves rekordot döntött meg (8. ábra): 2015 óta nem volt ilyen magas a Brent olaj ára.

Visszacsatolási mechanizmus

• Ár-bér spirál

VII. Visszacsatolási mechanizmus

Ár-bér spirál

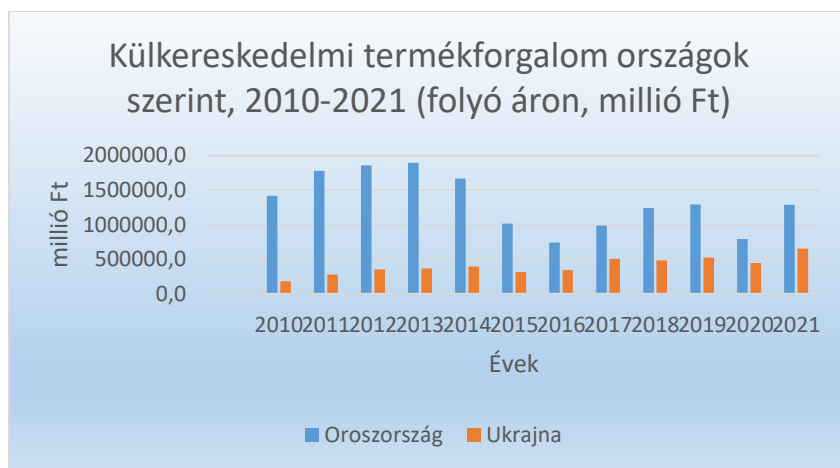
Az ár-bér spirál általában magas infláció, illetve magas inflációs várakozások mellett alakul ki. A jelen helyzetre vetítve a koronavírus járvány miatt kialakult ellátási problémák, illetve termelés csökkenése az árak emelkedéséhez vezetett. 2021 végén már rekordmagas inflációról beszélhettünk hazánkban (2022. március: 8,5% - KSH). Miután várható volt az infláció további emelkedése, kormányzati döntéseken keresztül a bérek is növekedtek. Egyrészt a minimálbér és a garantált bérminimum összege is emelkedett, másrészt támogatást nyújtottak a fiataloknak és az időseknek is 2022-ben. Az idősek a nyugdíjemelést mellett részesülhettek 13. havi nyugdíjban is, a 25 éven aluli fiatalok pedig személyi jövedelemadó mentességet élvezhetnek. Ez ahhoz vezetett, hogy a magánszektorban is növekedtek a bérek. A béremelés a vállalatok esetén a költségek növekedését jelenti, mert nemcsak a béremelést kell megfizetniük, hanem a növekvő bérek után a munkáltatót terhelő járulékokat is. Mivel a vállalat költségei növekednek, így ahhoz, hogy a korábbi években szerzett profitot elérje, a vállalkozás által előállított termékek, vagy a szolgáltatásnyújtás árait kell megemelnie. Emiatt megint magas lesz az inflációs várakozás és a munkavállalók újra béremelést szeretnének, ami megint a költségek majd az árak növekedéséhez fog vezetni spirális módon.

Jelenleg súlyosbítja a helyzetet az ukrán-orosz háború is, hiszen előreláthatólag drágulni fognak a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek árai, így az inflációs várakozások, és az infláció maga is.

VIII. Aktuális gazdasági / politikai helyzet

Ukrán-orsz háború és következményei

Az ukrán-orsz háború ugyan közvetlenül nem befolyásolja az árak alakulását Magyarországon, de közvetetten igen, mivel mind Oroszország, mind Ukrajna folytat Magyarországgal kereskedelmet (9. ábra).



9. ábra Magyarország külkereskedelmi termékforgalma egyes országokkal 2010-2021 között

Forrás: KSH - A külkereskedelmi termékforgalom országok szerint alapján saját szerkesztés

Ukrajna és Oroszország több millió tonna mezőgazdasági terméket exportál világszerte, a 10 legnagyobb kukorica- és búzaexportőr között találhatjuk meg őket (2. táblázat). A 10 legnagyobb mennyiségű kukoricát és búzát exportáló ország:

Országok	Exportált mennyiség kukorica (tonna)
USA	347.047.570
Kína	260.778.900
Brazília	101.138.617
Argentína	56.860.704
Ukrajna	35.880.050
Indonézia	30.693.355
India	27.715.100
Mexikó	27.228.242
Románia	17.432.220
Oroszország	14.282.352

Országok	Exportált mennyiség búza (millió tonna) 2010
USA	27,6
Franciaország	21,1
Kanada	18,4
Ausztrália	15,9
Oroszország	11,8
Németország	8,9
Kazahsztán	5,1
Ukrajna	4,3
Argentína	4,0
Egyesült Királyság	3,3

2. táblázat A búza és a gabona exportált mennyisége országok szerint

Forrás: Agrogazdaság – Külkereskedelem fontosabb szereplői alapján saját szerkesztés

A két ország közötti háború súlyos áremelkedéshez vezethet: egyrészt Oroszországgal szemben már a korábbi években is **embargót** hirdettek, így a legtöbb ágazatban megszűnt az import és az export Oroszországgal szemben. Várhatóan ez a jelenlegi helyzetben is megismétlődik. Mindemellett pedig több ezer vállalkozás szüntette meg oroszországi tevékenységét.

Oroszország rendkívül jó környezeti adottságokkal rendelkezik, így jelenleg a gáz-előállítást és szállítást lehetetlen más országgal biztosítani Európa teljes területét nézve. Ha Oroszországgal szemben teljes embargót vezetnének, akkor értelemszerűen az energia és a földgáz ára nagymértékben megemelkedne, ami, mint a fenti bekezdésben is említettem, szintén hatással lenne az élelmiszerek árának emelkedésére is.

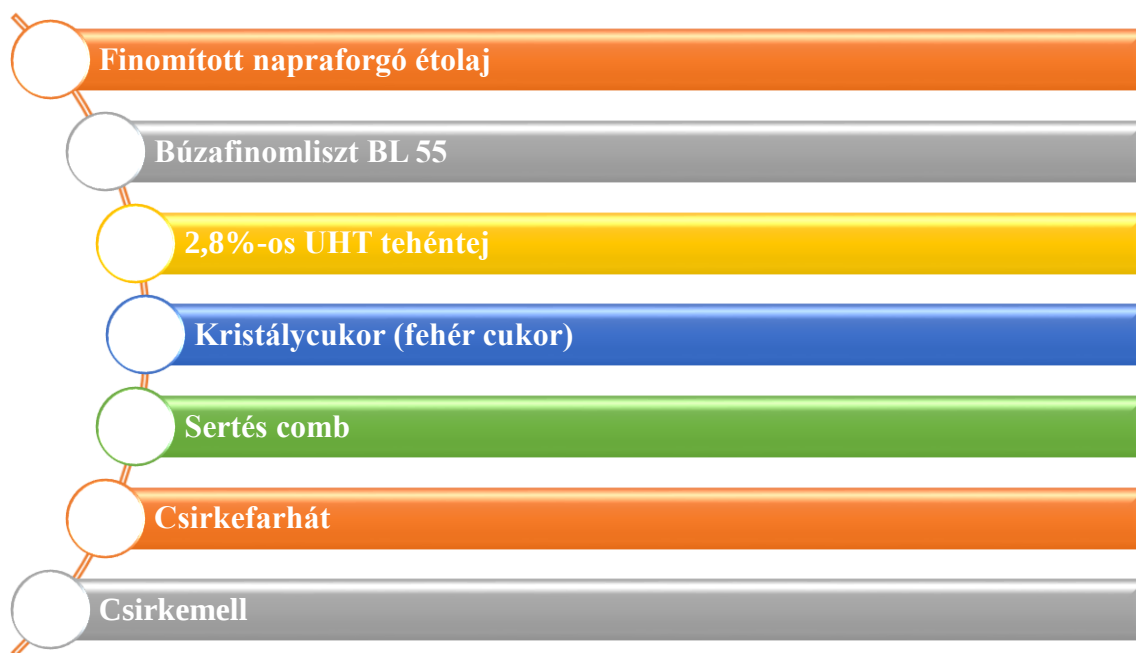
Ukrajna a búza és a kukorica mellett rozst, zabot, napraforgót, cukorrépát, burgonyát és rengeteg gyümölcsöt exportál. A jelenlegi harcok és bombázások mellett valószínűsíthető, hogy a mezőgazdasági munkálatok csúsznak és kisebb mértékben valósulnak meg, mint az ezt megelőző években. Így csökken a terményszám, vagyis kevesebb lesz a piacon a megvásárolható – főleg búza és kukorica – mennyisége, miközben a Föld népessége folyamatosan növekszik. Tehát a lecsökkent mennyiséghez mérten túlkereslet jelenik meg a piacon, ami szintén az árak emelkedéséhez fog vezetni.

1.1.3 Az élelmiszerárak növekedésének hatásai

Az előző pontban (1.1.2) felsorolt összes tényező kisebb-nagyobb mértékben hozzájárul az élelmiszerárak emelkedéséhez. Az árak növekedése ugyanakkor különböző módon hat a különböző országokra.

Venezuelában már például 5500%-os az áremelkedés, a munkanélküliségi rátájuk pedig 2021-ben 58,4% volt. Ebben az esetben már szuperinflációról beszélünk, ahol ráadásul olyan szinten inflálódott a pénzük (venezuelai bolívar), hogy 14 nullát vágtak le belőle. Eddig a legnagyobb bankjegy az 1 millió bolívar volt és 25 amerikai centet ért, most már 100 bolívar ér annyit. A helyzet értelmezéséhez példaként a palackos vizet hozom: egy 2 literes ásványvíz 2 millió bolívarba került. (MTI, 2021.)

Hazánkban az áremelkedésre a Kormány és a vállalatok egyrésztől **béremeléssel** válaszoltak, mely növelte a költségeket. A megnövekedett költségek miatt pedig a termékek és szolgáltatások ára megemelkedett, aminek köszönhetően a fent említett ár-bér spirál jelent meg Magyarországon. Kormányzati intézkedés az **árstop bevezetése**, ami azt jelenti, hogy bizonyos élelmiszerek esetén korlátozták az árakat.



10. ábra Hatósági áras termékek listája

Forrás: 6/2022 (I.14) Korm. rendelet alapján saját szerkesztés

A 10. ábrán látható termékek hatósági árral rendelkeznek, vagyis 2022. február 1-jétől május 1-jéig a kiskereskedelmi üzletek azon az áron kötelesek értékesíteni a fent felsorolt termékeket, amelyeken 2021. február 15-én tették.

Ezzel az intézkedéssel úgy gondolták, hogy az alapvető élelmiszerek árának növekedését leállították, ugyanakkor ez nem végleges megoldás az inflációra, hiszen május 1-je után várhatóan minden üzlet növelni fogja ezeknek a termékek árait is. Ráadásul **ellátási problémákhoz** is vezetett az intézkedés, mivel a kiskereskedelmi láncoknál ezeket termékek olcsóbbak, mintha nagy tételben nagykereskedelmi üzletnél szereznék be a vállalkozások, így sokan a kiskereskedelmi boltoknál akarták megvásárolni ezeket az alapanyagokat. Erre válaszul minden kiskereskedelmi üzlet kihangsúlyozta, hogy számukra a fogyasztói igények kielégítése a legfontosabb, vagyis nem vállalatok számára, hanem háztartások szükségletkielégítése miatt létesültek, így az ő igényeik kiszolgálása érdekében korlátozták a megvásárolható mennyiséget. A legtöbb boltban maximum vásárlásonként 10 kg lisztet, illetve 10 kg cukrot lehet venni, ugyanakkor van olyan bolt, ahol már csak 5 kg lisztet lehet alkalmanként elvinni. Az intézkedés többszöri sorban állással azonban könnyedén kijátszható.

Ha termelői szemmel vizsgáljuk a helyzetet, akkor figyelembe vehetjük, hogy ezekre a termékekre szinte mindenhol van kereslet. A legtöbb országban magasabb áron is értékesíthetik a termékeiket, mint hazánkban, így felmerül a kérdés: miért szállítanak Magyarországra? A

liszt és a cukor is tartós élelmiszer, így ki lehet várni a május 1-jét, és utána értékesíteni az árukat.

Az alapvető ok, amiért a fentebb említettek miatt veszteségesen is érkeznek az említett árukból az üzletekbe az az, hogy az **áruházláncok hosszútávú szerződéseket kötnek az alapvető élelmiszerekre a beszállítókkal**, így a szerződésben megállapodott mennyiséget mindenképpen teljesítik. A megnövekedett igényeket kielégíteni azonban nem fogják, ezért is született meg az összes boltban a vásárolható termékmennyiség szabálya.

Annak az oka, hogy az üzletek a megérkezett hatósági áras termékeket május 1.-je előtt is értékesítik az az, hogy a kormányrendelet szerint (6/2022. (I. 14.) Korm. rendelet az árak megállapításáról) a 2021-ben eladott mennyiség 1 napra jutó átlag eladott termékmennyiséget biztosítania kell az üzleteknek. Ha ez nem sikerül, akkor pénzbüntetésre számíthatnak, és ha többször is előfordul, hogy a kormányrendelet szerinti kötelességüket nem tudják ellátni, akkor jogkövetkezményként be is zárhatják a boltot.

A folyamatot megfigyelve **megállapítható**, hogy Magyarországon az árak növekedésének hatása volt a bérek növekedésére, a növekedés megállítása érdekében bevezették a hatósági árakat, ezzel pedig logisztikai és ellátási problémák zúdultak a kereskedelemre (11. ábra).



11. ábra Az élelmiszerárak növekedésének hatásai Magyarországon

Forrás: Kutatás alapján saját szerkesztés

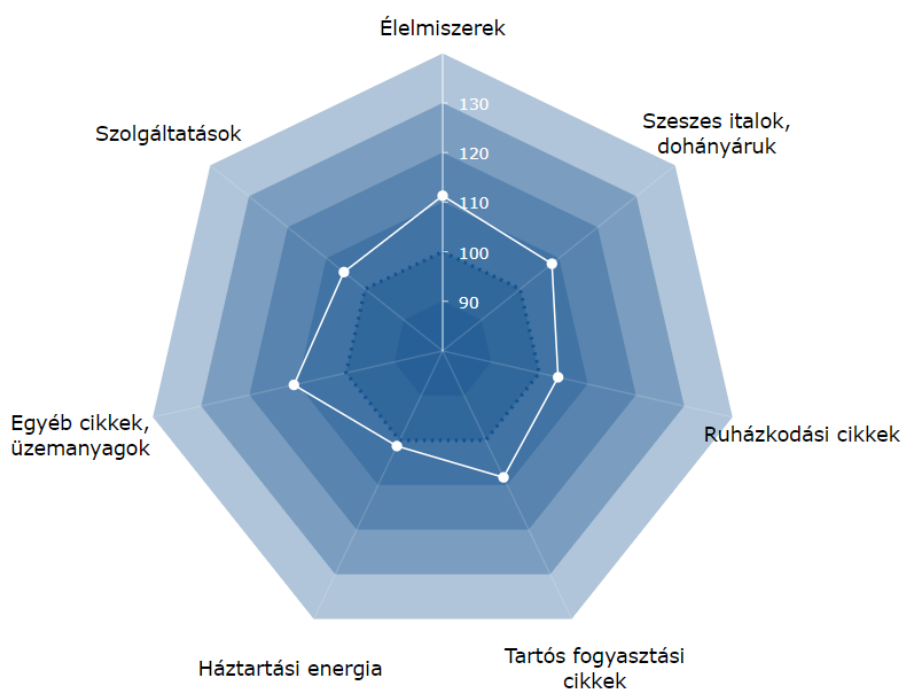
2. Helyzetelemzés

Az elméleti áttekintés után megfigyelem az árak és a jövedelmek alakulását. Először Magyarország inflációs helyzetét vizsgálom meg, majd utána nemzetközi kitekintés során az Európai Unió országaira végzek elemzést. Azért esett a választásom az Európai Unió tagállamaira, mivel egyrészt hazánk 2004. óta tagja ennek a közösségnek, másrészt az Unió lényege, hogy a tőke, a munkaerő és az áruk szabadon áramolhassanak, ezért ezen országokkal folytatjuk a kereskedelem túlnyomó többségét. Mindezekon keresztül a tagállamok helyzete nagy hatással van hazánk gazdasági helyzetére.

2.1 Inflációs körkép

2.1.1 Az infláció alakulása hazánkban

Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal végez adatgyűjtést az infláció alakulásáról. Készítettek egy úgynevezett **infláció radart**, melynek lényege, hogy kimutassák az általuk legfontosabbnak tartott csoportok (Élelmiszerek, Szeszes italok – dohányárúk, Ruházkodási cikkek, Tartós fogyasztási cikkek, Háztartási energia, Egyéb cikkek – üzemanyagok, Szolgáltatások) esetén az előző év azonos időszakához képest az árak változását.



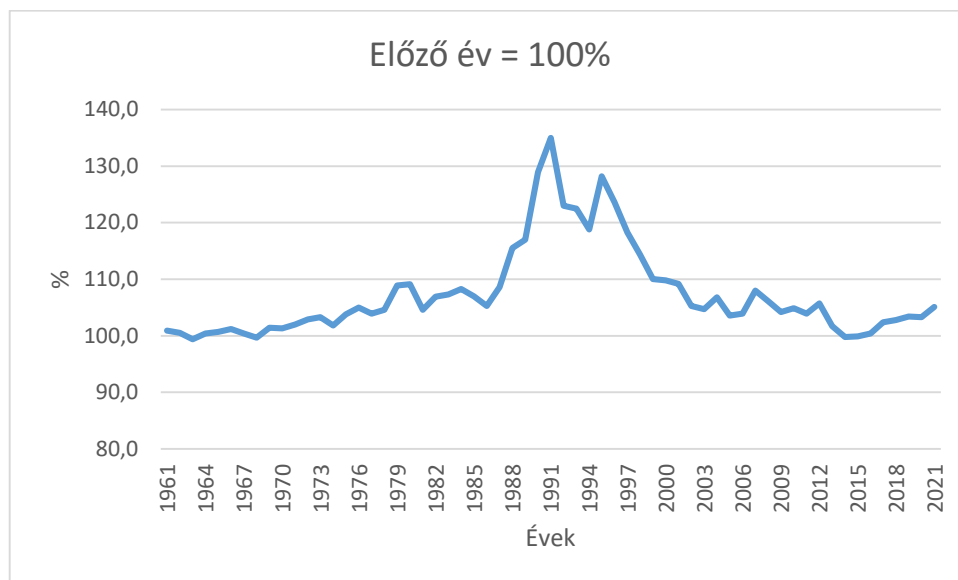
12. ábra Infláció radar 2022. február

Forrás: KSH Infláció radar 2022 február alapján saját szerkesztés

A 12. ábra alapján jól megfigyelhető, hogy 2021 februárjáról 2022 februárjára a **legnagyobb mértékben az élelmiszerek és az egyéb cikkek – üzemanyagok árai emelkedtek**, az előző

időszakhoz képest átlagosan 10%-kal. Legkisebb mértékben a ruházati cikkek (3,9%) és a háztartási energia (1,3%) árai változtak meg az előző év azonos időszakához képest.

Ha a KSH által megfigyelt összes termék árváltozását nézzük, akkor 1961-től napjainkig találhatunk adatot a fogyasztói árak előző évhez képesti változásáról (13. ábra).



13. ábra Infláció alakulása hazánkban 1961-2021 között

Forrás: KSH - A fogyasztási főcsoportok szerinti és a nyugdíjas fogyasztóiár-indexek alapján saját szerkesztés

Megfigyelhetjük, hogy a legnagyobb infláció a **rendszerváltás időszakában** volt, amely meghaladta a 30%-ot is, viszont az ezt megelőző időszakban és a 2000-es évektől fogja újra 10% alá esett a fogyasztói árak emelkedése. 2021-ben a korábbi évekhez képest emelkedett az infláció (5,1%), legutoljára 2012-ben láthattunk ilyen magas növekedést (5,7%).

2.1.2 Infláció az EU-ban

Az Európai Unió 27 tagállamának inflációs helyzetéről az Eurostat elkészítette a 2021-es összefoglaló statisztikai tábláját. Az előző évhez képest (3. táblázat) 2021-ben Csehország kivételével **minden tagországban növekedett** az inflációs ráta, egyedül ebben az államban stagnált. 2020-hoz képest **Észtországban, Litvániában és Luxemburgban** növekedett a **legnagyobb mértékben** az inflációt jelző mutatószám, míg a legkisebb mértékben Hollandiában és Szlovákiában emelkedett.

EU tagállamok	2020	2021	EU tagállamok	2020	2021
Belgium	0,4	3,2	Litvánia	1,1	4,6
Bulgária	1,2	2,8	Luxembourg	0	3,5
Csehország	3,3	3,3	Magyarország	3,4	5,2
Dánia	0,3	1,9	Málta	0	0,7
Németország	0,4	3,2	Hollandia	1,1	2,8
Észtország	-0,6	4,5	Ausztria	1,4	2,8
Írország	-0,5	2,4	Lengyelország	3,7	5,2
Görögország	-1,3	0,6	Portugália	-0,1	0,9
Spanyolország	-0,3	3	Románia	2,3	4,1
Franciaország	0,5	2,1	Szlovénia	-0,3	2
Horvátország	0	2,7	Szlovákia	2	2,8
Olaszország	-0,1	1,9	Finnország	0,4	2,1
Ciprus	-1,1	2,3	Svédország	0,7	2,7
Lettország	0,1	3,2			

3. táblázat Infláció mértéke az EU tagállamaiban 2020-2021 között

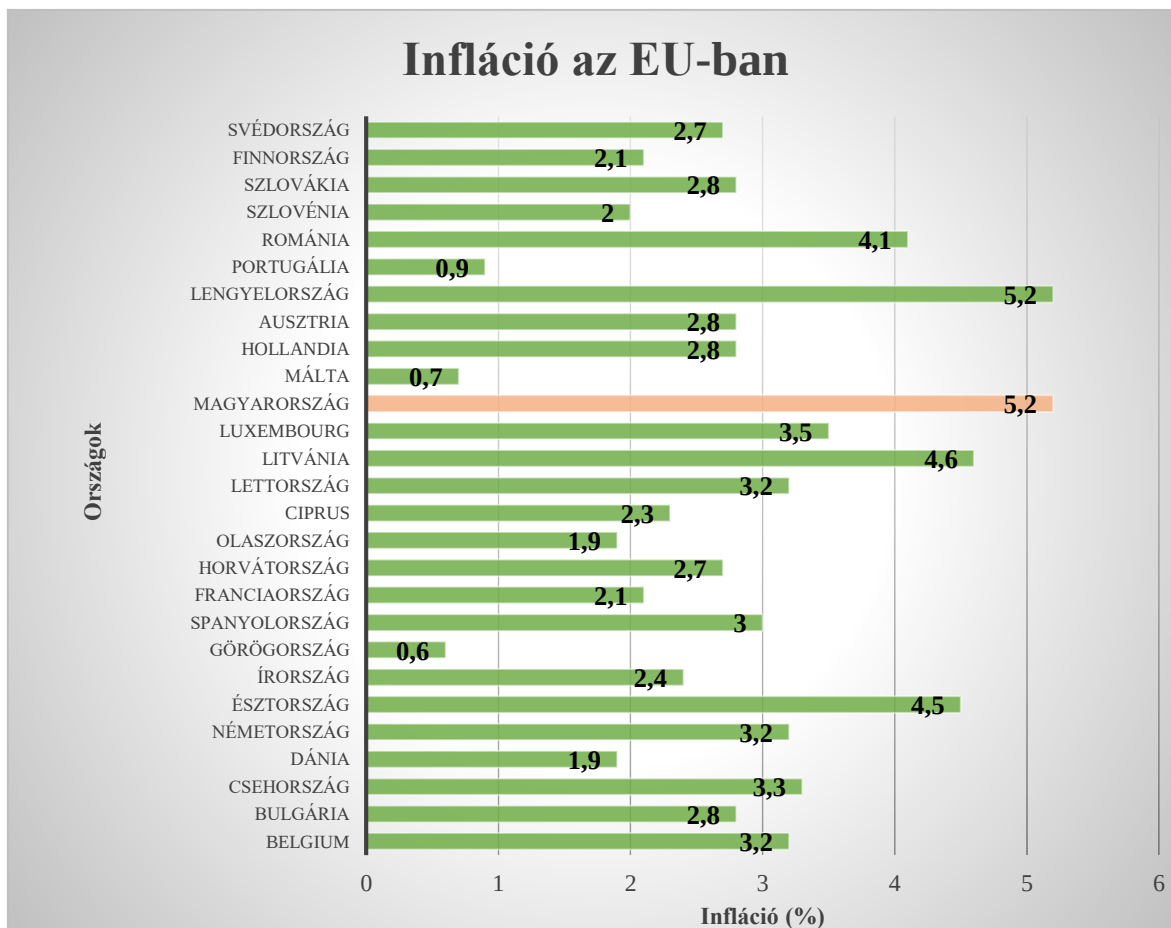
Forrás: EUROSTAT- Inflation rate alapján saját szerkesztés

Amíg 2021-ben nem volt olyan ország az Európai Unióban, ahol csökkentek volna az árak az előző évhez képest, addig 2020-ban Észtországban, Írországban, Görögországban, Spanyolországban, Olaszországban, Cipruson, Portugáliában és Szlovéniában is az árak visszaesése volt megfigyelhető az előző évhez viszonyítva.

Az Eurostat adatai alapján sávdiaagramm segítségével ábrázoltam azt, hogyan alakult **2021-ben** az infláció a 27 tagállamban (14. ábra).

A legnagyobb infláció Magyarországon (5,2%), Lengyelországban (5,2%) és Belgiumban (4,6%) és Észtországban (4,5%) volt megfigyelhető, míg a legkisebb infláció Görögországban (0,6%) , Máltán (0,7%) és Portugáliában (0,9%) volt.

A 27 tagországból 10 tagország inflációja haladta meg a 3%-ot, míg a többségnél (17 tagország) nem volt 3%-nál nagyobb a mutató. A 4%-ot csak 5 ország haladta meg, míg **5% felett már csak két ország teljesített: Magyarország és Lengyelország**. A legalacsonyabb infláció a 27 tagország közül Görögországban volt megfigyelhető.



14. ábra Infláció az Európai Unió tagállamaiban 2021-ben

Forrás: EUROSTAT - Inflation rate alapján saját szerkesztés

2.2 Fogyasztói jövedelmek alakulása

2.2.1 A jövedelmek változása Magyarországon

Magyarország Kormánya 2021 végén bejelentette, hogy a koronavírus-járvány következtében kialakult gazdasági válság után az ország gazdaságát sikeresen újraindították, ezáltal különböző kedvezményeket tudnak biztosítani a magyar családoknak 2022-től.

A Kormány egyrészt a családok jövedelmét szeretne volna növelni, emiatt emelték a minimálbér és a garantált bérminimum összegét, a 25 éven aluli fiatalok számára biztosítják az szja-mentességet, valamint a családosok számára visszatérítik a 2021-ben befizetett szja-t az átlagbér szintjéig. A társadalmi és gazdasági szempontból fontos munkakörök esetén szintén emelte a munkabéreket, növekedett az orvosok, az ápolók, a bölcsődei és kulturális dolgozók, a védőnők, a rendőrök, a pedagógusok és a katonák jövedelme is. Ezen kívül visszahozták a nyugdíjasok számára a 13. havi nyugdíjat is.

Másrészről segítséget nyújtanak a rászoruló, hitellel rendelkezőknek is, ezért 2022. június 30-ig meghosszabbították a hiteltörlesztési moratóriumot. 2020-ban a hitellel rendelkező 2,7 millió magánszemély közül 1,6 millióan igényelték a hiteltörlesztés felfüggesztését. (Kormány, 2021) Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy csak a rászorulók részére lehet igényelni a hosszabbítást. Ilyenek például a nyugdíjasok, a gyermeket nevelők vagy akiknek a jövedelme csökkent az előző évekhez képest, illetve olyan vállalkozások esetében, amelyeknek az árbevétele minimum 25%-kal csökkent a megelőző évhez képest. A nem rászoruló magánszemélyek és vállalatok esetén nem lehet meghosszabbítani a törlesztés felfüggesztését, esetükben el kell kezdeni a tőke- és a kamat visszafizetését a hitelt nyújtó részére.

Az intézkedések hozzájárulnak ahhoz, hogy a vírus miatt kiesett bevétel ellenére a családosok a megszokott életszínvonalat fenn tudják tartani, továbbá egyszerre nyújt támogatást a fiatal felnőttek és az idősek számára is. 25 év alatt sok esetben még tanulnak a fiatalok, így nincs lehetőség főállásban dolgozni, ezért az szja-mentesség következtében kapott pár tízezer forint is hatalmas segítség számukra. A nyugdíjasok esetében pedig vannak igazán alacsony nyugdíjjal rendelkező idősek is, számukra is nagy támogatás az állam részéről a 13. havi nyugdíj bevezetése. A hivatalosan publikált 5-8%-os infláció tükrében ezekre a támogatásokra egyértelműen szükség van.

A fenti intézkedések eredményeként egyfajta „szociális védőháló” alakul ki, amelyre gazdasági válságok alatt nagy szükség van, így a rászoruló magánszemélyek és vállalatok részesülhetnek olyan anyagi támogatásban, amely hozzájárul a gazdasági válság túléléséhez.

Kormányzati intézkedések	Minimálbér és garantált bérminimum emelés
	Személyi jövedelemadó visszatérítés
	25 év alattiak személyi jövedelemadó mentessége
	13. havi nyugdíj
	Társadalmilag fontos munkaköröknél béremelés

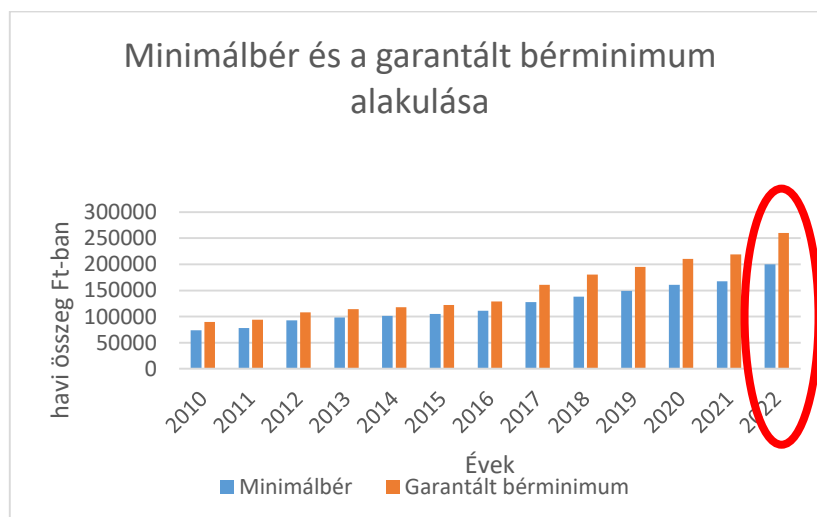
15. ábra Jövedelmeket érintő kormányzati intézkedések 2022-től

Forrás: NAV - Szja visszatérítés és a 703/2021 (XII.15) Korm. rendelet alapján saját szerkesztés

Az alábbiakban a jövedelmekre ható kormányzati intézkedések közül a legnagyobb hatású, illetve a leginkább újdonság értékkel bíró három tételt részletezem (15. ábra).

Minimálbér és a garantált bérminimum emelkedése

2021-ről 2022-re növekedett a minimálbér és a garantált bérminimum összege is. A minimálbér 167.400 forintról 200.000 forintra, míg a garantált bérminimum 219.000 forintról 260.000 forintra emelkedett. Dinamikus láncviszonyszám segítségével megállapítható, hogy az előbbi esetén 19,5%-os emelkedést, míg az utóbbi esetén 18,7%-os növekedést jelentett a változás.



16. ábra A minimálbér és a garantált bérminimum alakulása 2010-2022 között

Forrás: KSH - Minimálbér, garantált bérminimum alapján saját szerkesztés

A 16. ábra segítségével a minimálbér és a garantált bérminimum összegének emelkedését egy hosszabb idősorban mutatom be. 2010-ben a minimálbér összege 73.500 Ft, a garantált bérminimum összege 89.500 Ft volt, tehát jelentős a növekedés 2022-re.

Szja-visszatérítés

A gyermeket / gyermekeket nevelő családok megsegítése érdekében a Kormány 2022 februárjában a befizetett személyi jövedelemadót (szja), az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulást (ekho) és a kisadózó vállalkozások tételes adójának (KATA) negyedét téríti vissza a jogosultak számára. A 2021. év során 835 ezren adták be a visszatérítésre vonatkozó VISSZADO nyilatkozatot.

Az adó-visszatérítés alanyai

A fő kritérium, hogy azok részesedhetnek a kedvezményből, akik 2021. bármely napján jogosultak voltak a családi pótlékra. Családi kedvezményre többek között jogosultak: a gyermeket nevelő szülők, a várandós nő és házastársa, a gyermek, aki saját jogán jogosult, stb. Ha a szülők vagy nevelőszülők közül mindketten rendelkeznek a visszatérítés alapjául szolgáló jövedelemmel és jogosultak a családi kedvezményre - akkor is, ha nem vették igénybe – jár mindkettejük számára a visszatérítés.

A visszatérítés összege

- az összevont adóalapba tartozó jövedelmek esetén a személyi jövedelem adó mértéke, vagyis a 2021-ben szerzett bruttó jövedelem 15%-a,
- ekhós jövedelmek esetén a 2021-es jövedelméből levont ekho szja-része, vagyis a díjazás 9,5%-a
- katás jövedelmek esetén a kisadózó vállalkozás tételes adójának negyede.

Alsó korlátja a visszatérítés összegének nincs, felső korlátja viszont a 2020-as éves átlagbér és a 15%-os adókulcs szorzata, ami 809.000 Ft. Ha egy adott személy mind a háromféle jogcím alapján visszatérítésre jogosult, a visszatérítés összege a felső korlátot semmilyen indokkal nem haladhatja meg.

Fontos kihangsúlyozni, hogy a kormányrendelet alapján semmilyen korlátozás nincs arra vonatkozóan, hogy a visszatérített összeget mire használhatják fel a családok. Az Önkéntes Pénztárak Országos Szövetsége végzett egy felmérést 801 fő megkérdezésével, akik 18-65 év

között voltak. A legnépszerűbb válaszok között volt például a fogyasztás, a tartozások kiegyenlítése, az öngondoskodás és a lakhatási körülmények javítása. (ÖPOSZ, 2022.)

25 éven aluliak szja-mentessége

2021-ben jelentette be Magyarország Kormánya, hogy olyan kedvezményt vezetnek be 2022-től, amellyel a fiatal felnőtteknek kívánnak támogatást nyújtani a személyi jövedelemadó alóli mentesség biztosításával. Ez egy egyedülálló kezdeményezés, hiszen Magyarországon kívül kizárólag Lengyelországban szja-mentesek a 25. életévüket be nem töltött fiatalok.

„Segítve a fiatalok önálló életkezdését, bővítjük a nekik szóló támogatások körét a gazdaság-újraindítási akcióterv részeként 2022. január 1-től nem kell személyi jövedelemadót fizetniük a 25 év alatti fiataloknak, ez 22 százalékos pluszt jelent majd a számukra a jövedelmükben. 280 ezer dolgozó fiatal számára évente mintegy félmillió forint többletbevételről beszélünk.”
(kormany.hu, 2021)

Az adókedvezményt – a KSH által közzétett - 2021 júliusában regisztrált bruttó átlagkereset összegéig lehet érvényesíteni, ami 433.700 Ft-nak felel meg. A kedvezményt az előbb említett összeghatárig a 25. életévüket be nem töltött fiatalok számára automatikusan érvényesítik.

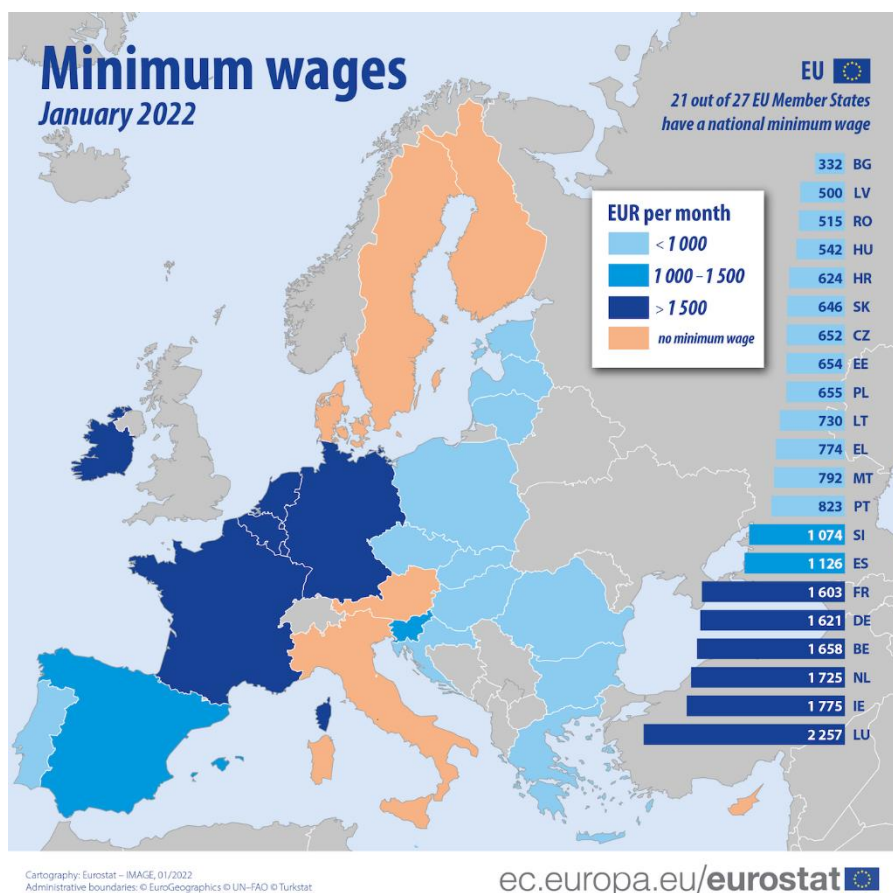
Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a kedvezmény nem érinti a magánszemély társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettségét, vagyis az egyéni járulék mértékével 18,5%-kal – a korábbi évekhez hasonlóan – csökkenni fog a bruttó bér.

Fontos kiemelni, hogy a kedvezmény életkorhoz kötött, tehát azokra a fiatalokra is vonatkozik, akik diákszövetkezeten keresztül dolgoznak. A kedvezmény egészen addig jár a fiataloknak, ameddig be nem töltik a 25. életévüket. Ebben az esetben utoljára abban a hónapban tudják igénybe venni, amikor betöltik az említett kort. A kedvezmény a külön adózó jövedelmekre (pl.: osztalék, árfolyamnyereség), illetve az ingatlanbérbeadásból származó jövedelmekre nem vonatkozik. (Fajcsák, 2022)

Az intézkedés jelentős segítséget nyújt a 25 éven aluli fiatalok számára. Többek között segíthet a folyamatban lévő tanulmányok finanszírozásában, vagy egy nagyobb értékű tárgy megvásárlásában, a váratlan költségekre való takarékoskodást tesz lehetővé vagy a családalapítással kapcsolatban felmerült költségek finanszírozásában támogat. Ha egy 25 éven aluli magánszemély a minimálbéren van bejelentve 2022. január 1-jétől, akkor havonta 30.000 Ft-tal kereshet többet, mint a korábbi években. Egyrészt – mint említettem – a minimálbér is emelkedett 2022. január 1-jétől, de emellett az szja-mentesség is hozzájárul a fiatal felnőttek támogatásához.

2.2.2 Jövedelmi helyzetkép az EU-ban

Az Európai Unió ugyan egy gazdasági közösség, és folyamatosan arra törekednek a tagok, hogy harmonizált gazdasági döntéseket hozzanak, ennek ellenére külön jogállamokról beszélünk, ezért a tagországokban kialakult jövedelmi helyzet is eltérő.



17. ábra Minimálbér az Európai Unió tagállamaiban, 2022. január

Forrás: EUROSTAT - Minimum wages

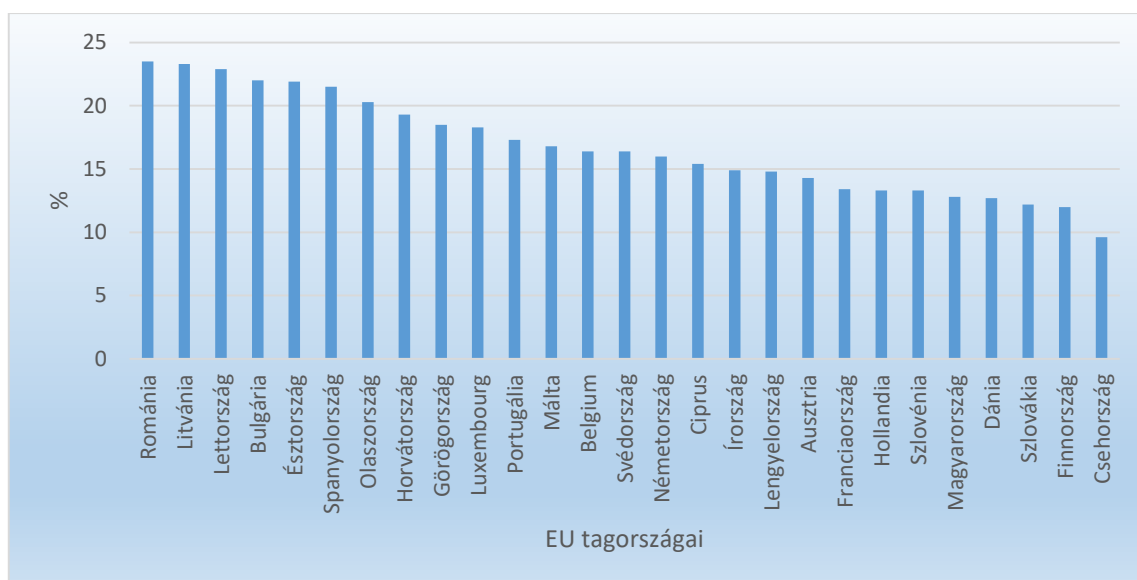
Az Eurostat (az Európai Unió hivatalos statisztikai hivatala) készített 2022 januárjában egy felmérést a tagállamokban alkalmazott minimálbérrel (17. ábra). A halványkékkel jelölt országok (Portugália, Horvátország, Magyarország, Románia, Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Görögország, Szlovákia, Csehország, Bulgária, Málta) esetén a minimálbér havonta maximum 1000 EUR-nak megfelelő összeg. Az EUR-HUF árfolyam 2022. január 1-jén 369,22 Ft volt. Ha ezzel átszámítjuk az 1000 EUR-t, akkor a fent említett országokban 2022 januárjában a minimálbér 369.220 Ft-nál alacsonyabb volt. Magyarországon a 4. legalacsonyabb a minimálbér összege a 27 tagállam közül.

A világoskékkel jelölt országok esetén (Spanyolország, Szlovénia) a minimálbér 1000-1500 EUR, vagyis 369.220-553.830 Ft közötti.

A sötétkéssel jelölt országok (Írország, Luxemburg, Németország, Franciaország, Belgium, Hollandia) esetén a minimálbér 1500 EUR, vagyis 553.830 Ft felett alakult.

A narancssárgával jelzett országok (Olaszország, Ciprus, Ausztria, Finnország, Svédország, Dánia) esetén nincsen hivatalosan megállapított minimálbér.

Gyakran előforduló hiba, hogy a jövedelmi helyzet vizsgálatakor kizárólag a minimálbér alakulása alapján hasonlítják össze az országokat, emiatt sok fontos befolyásoló tényező nem kerül számításba. Ilyenek például a jövedelmek országon belüli eloszlása vagy a jövedelmi egyenlőtlenségek. Az alábbi sávdiaagramm (18. ábra) az Európai Unió tagországait vizsgálja a legfrissebb jövedelmi szegénységről és jövedelemegyenlőtlenségről készült statisztikák alapján.



18. ábra Szegénységi arány 2018-ban az EU tagállamaiban
Forrás: EUROSTAT - Jövedelmi szegénységi statisztika alapján saját szerkesztés

A tagországok között számottevően nagy szakadék nincs, de az első és az utolsó helyezett között 13,9% különbség van. A szegénység kockázatának leginkább Románia (23,5%), Litvánia (23,3%) és Lettország (22,9%) volt kitéve, míg legkevésbé Szlovákiát (12,2%), Finnországot (12%) és Csehországot (9,6%) érintette a szegénység. Magyarország a listán az 5. helyen végzett, ugyanis hazánkban 2018-ban a szegénység kockázata a lakosság 12,8%-át érintette.

3. Empirikus kutatás

Az empirikus kutatásom **első részében** fogyasztói felmérést végeztem **kérdőív** segítségével. A kérdőív célja, hogy megtudjam, milyen mértékű áremelkedésre számítanak a fogyasztók 2022-re, hogyan készülnek fel erre, illetve várakozásuk szerint jövedelmük hogyan fog alakulni.

Az empirikus rész **második felében terepkutatást** végeztem. Összeállítottam egy fiktív fogyasztói kosarat és megvizsgáltam, hogy a kosár értéke üzletenként hogyan változott decemberről januárra, illetve decemberről áprilisra.

Végül a korábbi évek adatainak segítségével egy **előrejelzést** készítettem **regresszió analízis** segítségével arra vonatkozóan, hogy 2022 végére várhatóan hogyan alakulnak az általam kiválasztott fiktív fogyasztói kosárban lévő alapvető élelmiszer jellegű termékek árai.

3.1 Kutatási módszertan

Kutatásom kvantitatív jellegű, hiszen alapvetően mennyiségi kérdésekre keresi a választ. A kutatás célja, hogy a kiválasztott minta alapján következtetéseket vonjon le az alapsokaságra. Kiinduló hipotézisem szerint 2021 decemberéről 2022 januárjára növekedni fognak az élelmiszerek árai.

Kutatásom során több kérdésre kívánok választ találni a minta alapján (4. táblázat).

1.	Milyen átlagos mértékű fogyasztóiár-változásra számítanak a fogyasztók 2022-re?
2.	Végső fogyasztóként érdemes-e év végén az alapvető, relatív tartós élelmiszerekből (pl. liszt, cukor) készletet felhalmozni?
3.	Milyen változásra számítanak a fogyasztók jövedelmüket illetően 2022-re?
4.	Milyen „válaszokat” adnak a fogyasztók a várható áremelkedésre?
5.	Milyen mértékben emelkedtek 2021 decemberéről 2022 januárjára és áprilisra az alapvető élelmiszerek árai?
6.	Melyik vizsgált kiskereskedelmi egységnél növekedtek a legnagyobb mértékben az árak a kialakított fogyasztói kosárra vonatkozóan?
7.	Milyen scenáriós előrejelzés adható egyes alapvető élelmiszerek fogyasztói árainak alakulására 2030 végére?

4. táblázat Kutatási kérdések

Forrás: Kutatás alapján saját szerkesztés

Az árakkal és jövedelmekkel kapcsolatos várakozásokra vonatkozó kérdéseim megválaszolásához **kérdőíves felmérést** végeztem a fogyasztók körében (1-4 kutatási kérdés).

A kérdőív mintavétele véletlenszerű, random mintavételnek indult, 2021. december második felében tettem közzé a Google Űrlapok segítségével. A kérdőív nyílt és zárt kérdéseket egyaránt tartalmazott. A nyílt kérdések feldolgozása ekkora minta esetén már nehezebbek, ugyanakkor nem akartam a fogyasztókat befolyásolni azzal, hogy különböző lehetőségeket adok meg. A kitöltésre bárkinek volt lehetősége, ugyanakkor mivel én megosztottam ezt az ismerőseimmel, ők pedig a saját ismerőseikkel, így a kitöltők egy részéhez a véletlenszerű mintavétel helyett a **hólabda-módszer** segítségével jutott el a kérdőív. A hólabda módszer lényege, hogy megosztjuk a kérdőívet egy szűk réteggel, ők továbbítják azt, ebből alakul ki a felhalmozódás.

Az alapsokaság, vagyis a vizsgálandó elemek Magyarország teljes lakosságát lefedték, hiszen bárki számára kitölthető volt. Minden korosztály véleményére kíváncsi voltam, ugyanakkor a célpopulációként a 15 év feletti és a 79 év alatti korosztályra tekintettem. 2021 végén 112 önkéntes töltötte ki a kérdőívet, így a mintám **elemszáma 112** lett.

A kérdőív során a kitöltőknek teljes mértékben biztosítottam az anonimitást, semmilyen személyes adatot (például email-cím, név, telefonszám) nem kellett megadniuk. A kitöltés 10-15 percet vett igénybe. A kutatás elvégzése során minden tekintetben az 1997. évi CLIV. adatvédelmi törvényt és az 1992. évi LXIII. személyes és közérdekű adatok védelméről szóló törvényt betartottam. Az adatfeldolgozást a Microsoft Excel segítségével végeztem el, különböző statisztikai módszerek felhasználásával.

Az empirikus kutatás második részében **terepkutatást** végeztem (5-6. kutatási kérdés). A terepkutatás lényege, hogy tapasztalati forrásból gyűjtünk információkat. Előzetesen összeállítottam egy fiktív fogyasztói kosarat, mely elemeinek az árát 5 kiskereskedelmi egységben vizsgáltam. Ezek alapján készítettem egy rangsort, amely választ ad arra, melyik kiskereskedelmi áruházláncnál volt megfigyelhető a legnagyobb drágulás.

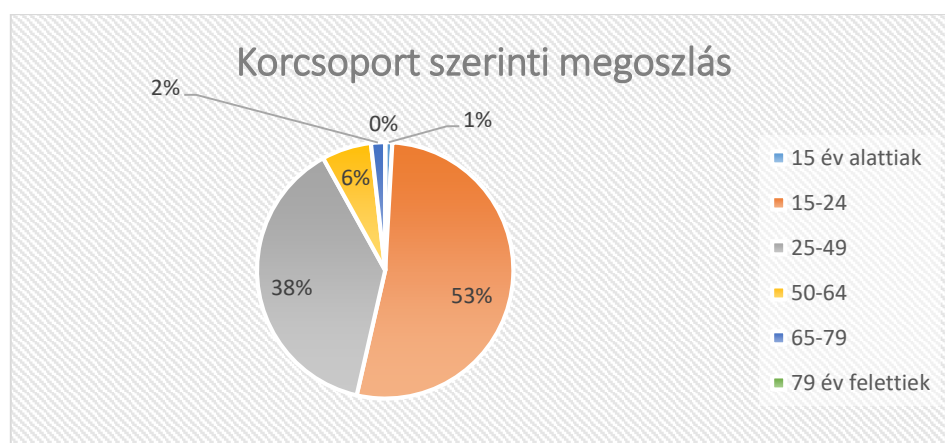
A regresszió analízis segítségével megvizsgáltam, hogy azon élelmiszereknek, amelyek 2022. május elejéig hatósági árral rendelkeznek, 2030-ig milyen mértékben fog várhatóan növekedni az árak (6. kutatási kérdés). Az előrejelzés elkészítéséhez az adatok feldolgozását különböző pénzügy-statisztikai módszerek segítségével végeztem el (mutatószámok, trendek), melyhez a Microsoft Excel programot használtam, illetve annak különböző adatelemzési (például regresszió) lehetőségeit alkalmaztam.

3.2 Kérdőíves felmérés eredményei a fogyasztók jövedelmével, fogyasztásával és várakozásaikkal kapcsolatban

3.2.1 Demográfiai adatok

A kérdőív első felében a mintába került 112 személy általános adatai találhatóak meg. Először a résztvevők korára voltam kíváncsi, de az adatok egyszerűbb feldolgozása miatt korcsoportokat képeztem a KSH által alkalmazott klasszifikáció alapján. Összesen 6 korcsoport született: a 15 éven aluliak, a 15 és 24 év közöttiek, a 25 és 49 év közöttiek, az 50 és 64 év közöttiek, a 65 és 79 év közöttiek és végül a 79 év feletti. Arra törekedtem, hogy minél szélesebb réteg töltsse ki a kérdőívet, hiszen ezáltal közelíthetünk a reprezentativitáshoz. Majdnem minden korcsoport képviseltette magát a kitöltők között, egyedül a 79 év feletti kategóriából nem érkezett válasz.

Korcsoport szerinti megoszlás



19. ábra Kitöltők korcsoport szerinti megoszlása
Forrás: Saját szerkesztés primer kutatás alapján

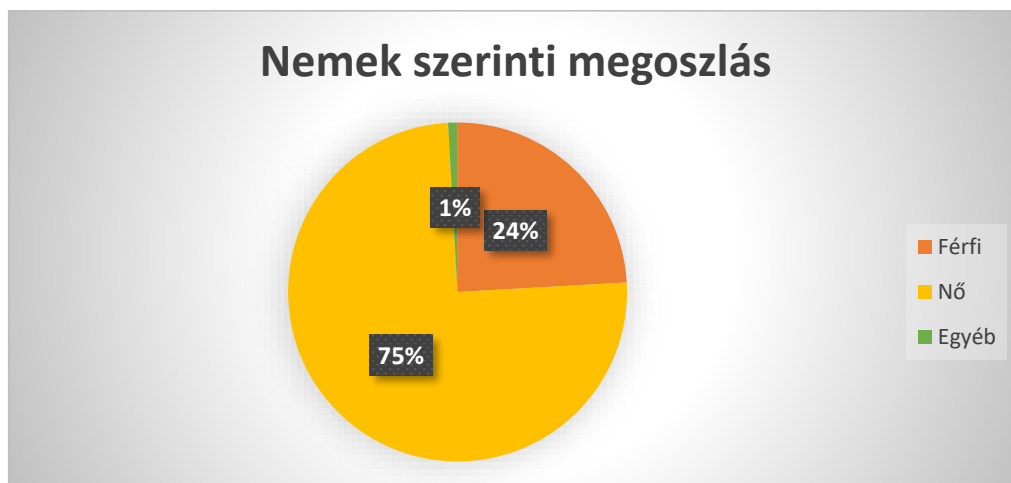
A kitöltők több mint fele a 15-24 közötti korcsoportból származik (19. ábra), a másodikak a 25-49 közöttiek voltak. Következésként az 50-64 közötti korosztály képviseltette magát, a 65-79 közöttiek közül ketten, a 15 év alatti kategóriából egy személy töltötte ki. A 79 év feletti közül nem érkezett válasz.

A korcsoport szerinti megoszlásból levonható néhány következtetés:

A kérdések a jövedelemre és a vásárlási szokásokra irányultak, és mivel 15 év alatt nem lehet Magyarországon hivatalosan munkát vállalni, ilyenkor alapvetően a szülők vásárolnak be a család számára, így értelemszerűen ebből a kategóriából érkezett az egyik legkevesebb válasz.

A kérdőívet különböző közösségi oldalakon, és az adott témával kapcsolatos fórumokon osztottam meg, így érthetően az ezeken jelenlévő felhasználók, vagyis a többségében a 15-24 és a 25-49 év közötti korosztályból kerültek ki a válaszadók.

Nemek szerinti megoszlás

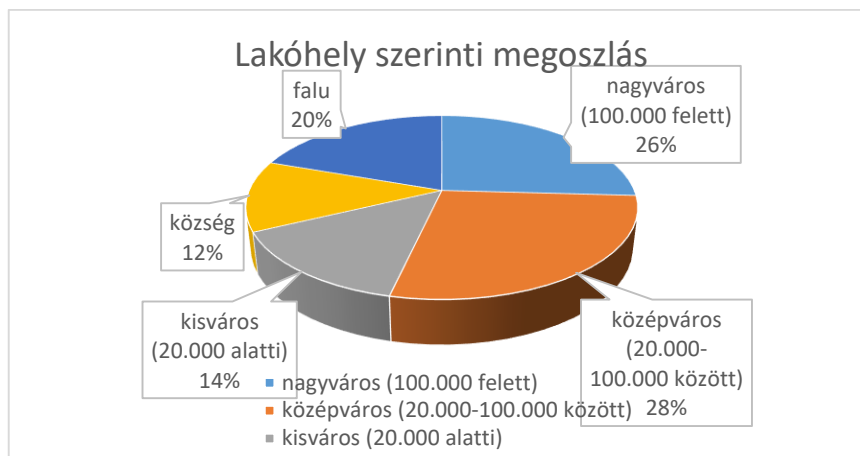


20. ábra A kitöltők nem szerinti megoszlása
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A kitöltők háromnegyed nőnek vallotta magát, 24%-a pedig férfinak (20. ábra). A 112 ember közül egy fő élt az egyéb lehetőséggel, ő saját bevallása szerint „genderfluid”. Ez egy angol szóösszetétel, a gender (nem) és a fluid (folyós, folyadék) szavakból keletkezett és röviden összefoglalva egy olyan embert jelent, akinek a megélt neme változik a nő, férfi és más egyéb nemek között. A váltás bármilyen időközönként megtörténhet, és az egyén akár egyszerre több nemre jellemző tulajdonsággal is rendelkezhet. Mindemellet megjegyzésben hozzátette, hogy a születési neme ugyanakkor nő, ezért összességében a születési nem alapján tekinthetjük a nők és a férfiak arányát 76% és 24%-nak.

Lakóhely szerinti megoszlás I.

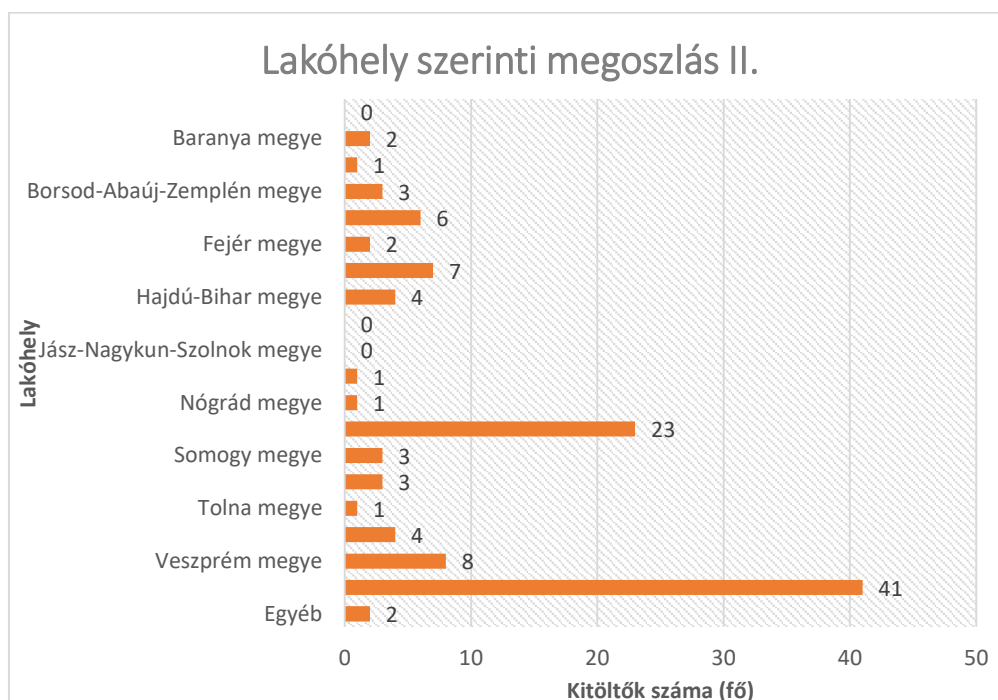
A válaszadók többsége városban lakik, 29 fő (a kitöltők 26%-a) nagyvárosban, 31 fő (28%) középvárosban, míg 16 fő (14%) kisvárosban. Faluban 22 fő (a kitöltők 20%-a), míg községben 14 fő, a kitöltők mindössze 13%-a él (21. ábra).



21. ábra Lakóhely típusa szerinti megoszlás
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

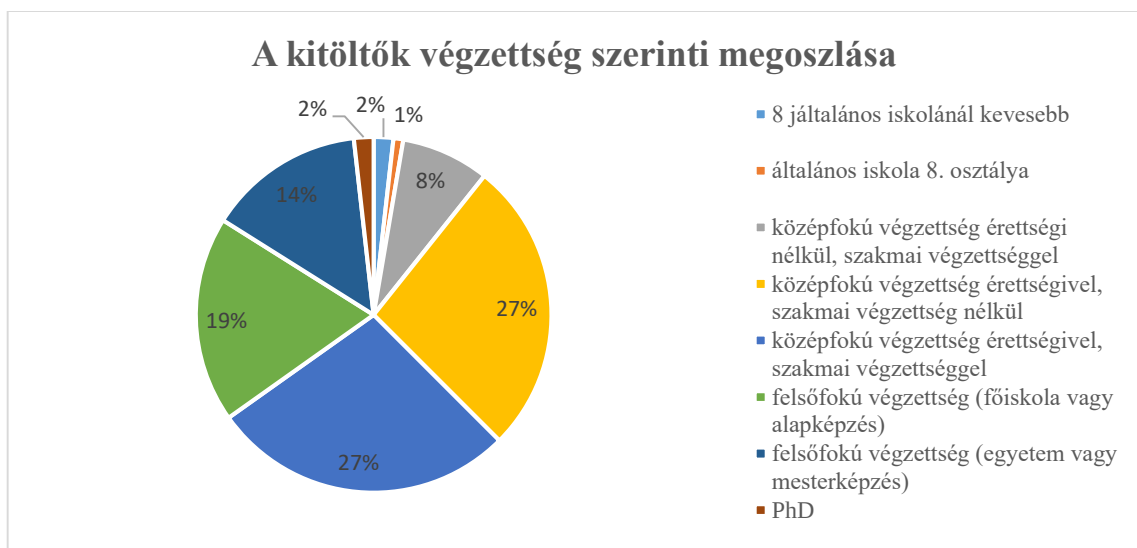
Lakóhely szerinti eloszlás II.

A kérdőívet elsősorban ismerősi körben kezdtem megosztani, ennek köszönhető, hogy a kitöltők többsége (41 fő) Zala megyében lakik (22. ábra). Az ország lakosságának nagy százaléka él Pest megyében és a fővárosban, a második legtöbb kitöltés innen érkezett. A többi megoszlik a fennmaradó megyék között, egyedül Bács-Kiskun; Heves; és Jász-Nagykun-Szolnok megyéből nem érkezett válasz. Tehát Magyarország megyéinek több mint 80%-ából érkezett kitöltés. Emellett jött külföldi születésű magyar anyanyelvű válaszadóktól is kérdőív, őket az egyéb kategóriával jelöltem.



22. ábra Lakóhely szerinti megoszlás II.
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

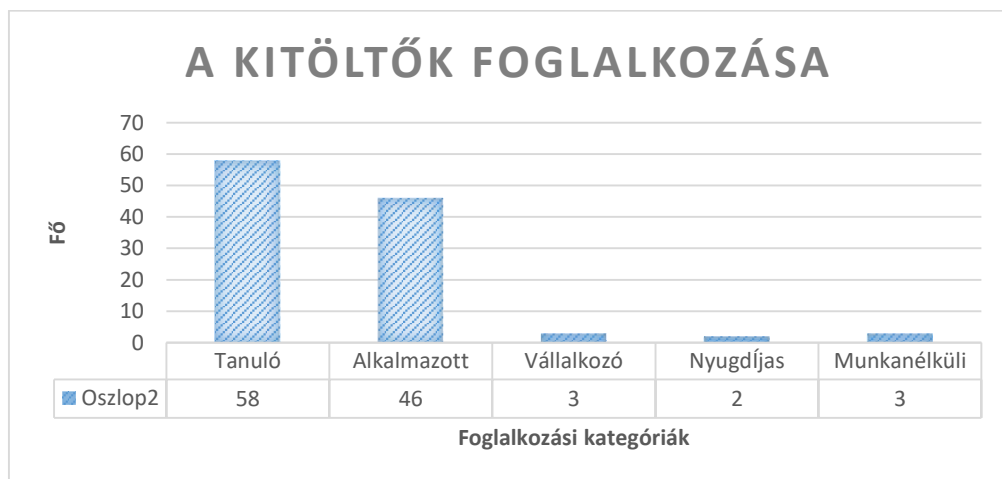
A kitöltők végzettsége és foglalkozása



23. ábra A kitöltők megoszlása végzettség szerint
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A kitöltők többsége (64%) megszerezte az érettségit, ebből 27% szakmai végzettséghez is jutott, 14% felsőfokú végzettséget főiskolán vagy alapképzésen, 2% szintén felsőfokú végzettséget szerzett egyetemen vagy mesterképzésen, míg 2% a PhD fokozatig jutott (23. ábra).

A kitöltők közül kiemelten sokan jelölték az érettségi nélküli, de szakmai végzettség lehetőségét (27%), míg a fennmaradó lehetőséget meglehetősen kevesen jelölték.

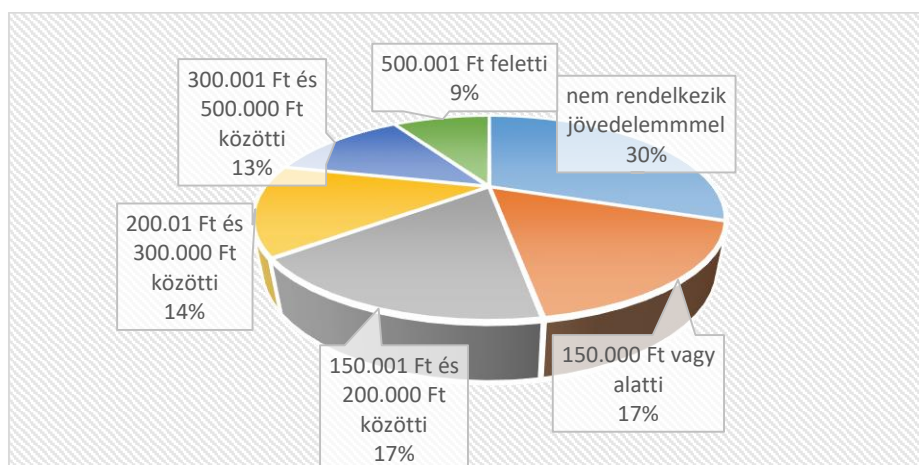


24. ábra A kitöltők foglalkozása
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

Forrás: saját szerkesztés

A kitöltők 51,8%-a tanuló, 41,1%-a főállású alkalmazott, 2,7%-a vállalkozó, 1,8% nyugdíjas és 2,7% a kitöltés pillanatában munkanélküli volt. (24. ábra)

A kitöltők havi nettó jövedelme



25. ábra Megoszlás a havi nettó jövedelem nagyságrendje alapján
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A legtöbb válasz a nem rendelkezem jövedelemmel (30) lehetőségre érkezett (25. ábra). A 22. ábra alapján láthatjuk, hogy a kitöltők döntő többsége tanuló/hallgató, ezért nem meglepő a kialakult eredmény.

150.000 Ft vagy az alatti jövedelemmel és 150.001 és 200.000 Ft közötti jövedelemmel 17%-17% rendelkezik. Minél magasabb jövedelmi kategóriához érkezünk, azzal fordított arányosan csökken a kitöltők száma. 200.001 és 300.000 Ft közötti kategóriához már csak 14%, míg 300.001 és 500.000 Ft közötti jövedelemhez 13% tartozik. Nettó 500.000 Ft felett pedig csak a válaszadók 9% rendelkezik.

3.2.2 Témaszpecifikus eredmények

Válaszok kiértékelése korcsoportokra bontva

A különböző korosztályok sokszor eltérő véleménnyel rendelkeznek, melynek oka, hogy más életszakaszban tartanak, ezért más prioritásokkal rendelkeznek. Ezt figyelembe véve különböző korcsoportokat hoztam létre az átláthatóbb kiértékelés érdekében.

15 év alatti és 79 év feletti korcsoport

15 év alatt Magyarországon hivatalosan nem lehet munkaszerződése kiskorú személynek, illetve az otthoni bevásárlásokban is korlátozottan vesznek részt, ezért a kérdőívem célcsoportja

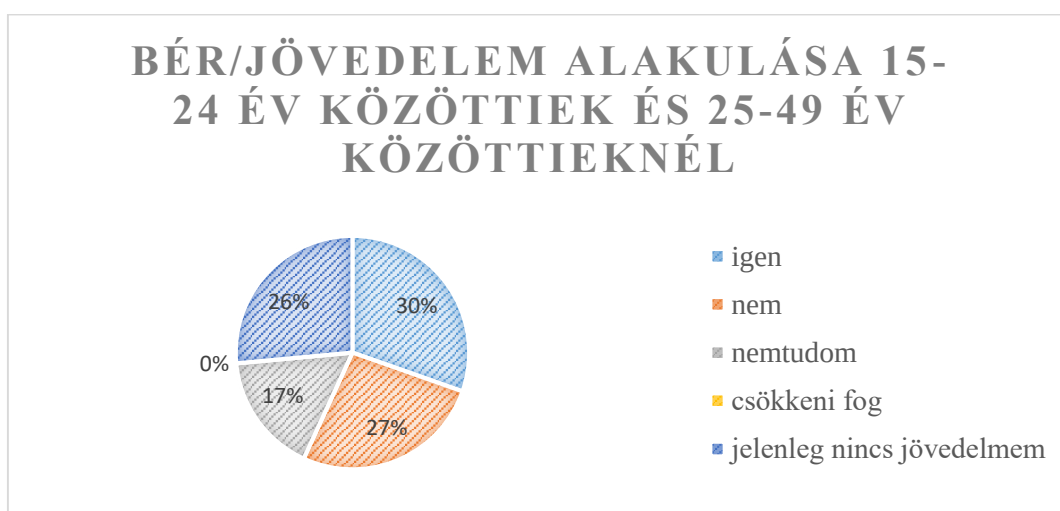
nem ez a korosztály volt. Ugyanakkor nem zárkoztam el attól, hogy véleményüket figyelembe vegyem a kutatás során, mégsem érkezett ettől a kategóriától tudományos szempontból értékelhető válasz.

A 79 év feletti korcsoportból nem érkezett válasz. Ennek legfőbb oka, hogy a kérdőív kizárólag online formátumban volt kitölthető, és valószínűsíthető, hogy ez a korosztály kisebb arányban van jelen a különböző szakmai fórumokon és közösségi platformokon.

15-24 év közötti, 25-49 év közötti, 50-64 év közötti és a 65-79 év közötti korosztály válaszainak elemzése

Az átláthatóság kedvéért két kategóriára osztottam a négy korcsoportot (50 év alattiak és felettiek), így jobban szemléltethető a változás és annak lehetséges okai.

1. Jövedelmi kilátások

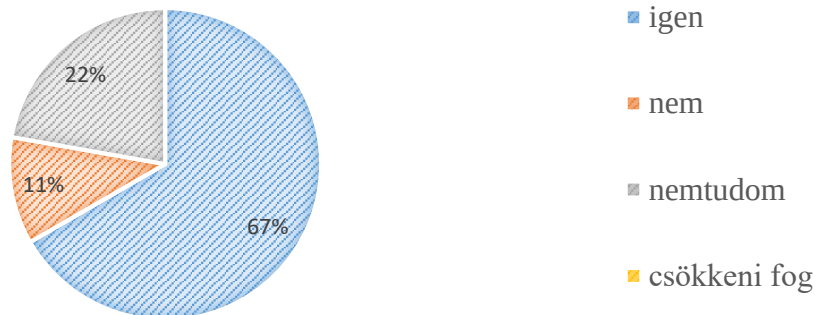


26. ábra A fogyasztók jövedelmének várható alakulása I.
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A megkérdezettek nem egészen egy harmadának (27%) fog saját várakozása szerint növekedni a jövedelme 2022-ben (26. ábra). Ez összesen 31 fő, ebből 17 fő 25 év alatti. A növekedési várakozásnak az egyik kiváltó oka lehet a 25 év alattiak személyi jövedelemadó mentessége, amit 2022 januárjától vezettek be.

Csökkenésre senki nem számít, míg 27 főnek – saját bevallásuk alapján – változatlan marad a jövedelme. A 15-24 év alattiak közül 23-an nem rendelkeznek jövedelemmel, így ennek a válaszlehetőségnek a döntő többségét értelemszerűen ők adták.

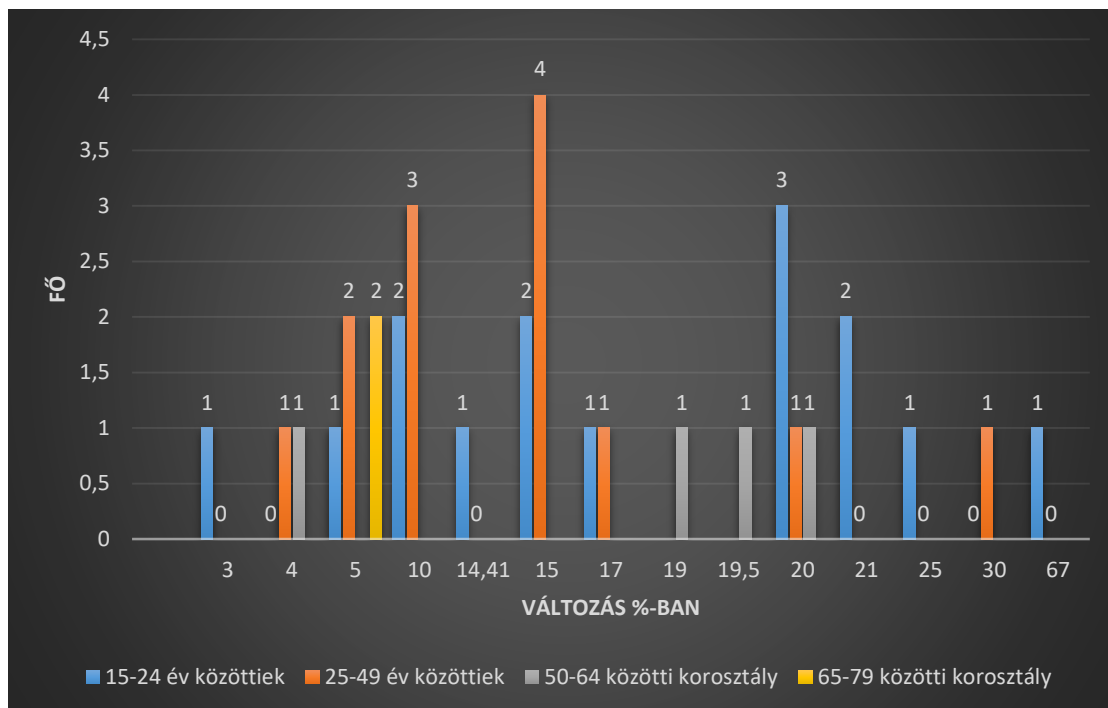
BÉR/JÖVEDELEM ALAKULÁS AZ 50-64 ÉV KÖZÖTTIEK ÉS 65-79 ÉV KÖZÖTTIEKNÉL



27. ábra Bér/jövedelem alakulása az 50-64 év közöttiek és a 65-79 év közöttieknél
 Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

Az 50 év felettek többsége úgy véli, várhatóan növekedni fog a jövedelme 2022 januárjától. A 65-79 év közötti korosztályba tartozók kivétel nélkül számítanak a jövedelmük növekedésére, ami feltehetőleg a már beharangozott nyugdíjemelkedésnek lesz köszönhető. Az 50-64 év közöttieknél a minimálbér és a garantált bérminimum emelkedése, illetve egyes foglalkozási kategóriáknál beígért béremelésről szóló hírek is hozzájárulhattak a növekedési várakozásokhoz (27. ábra).

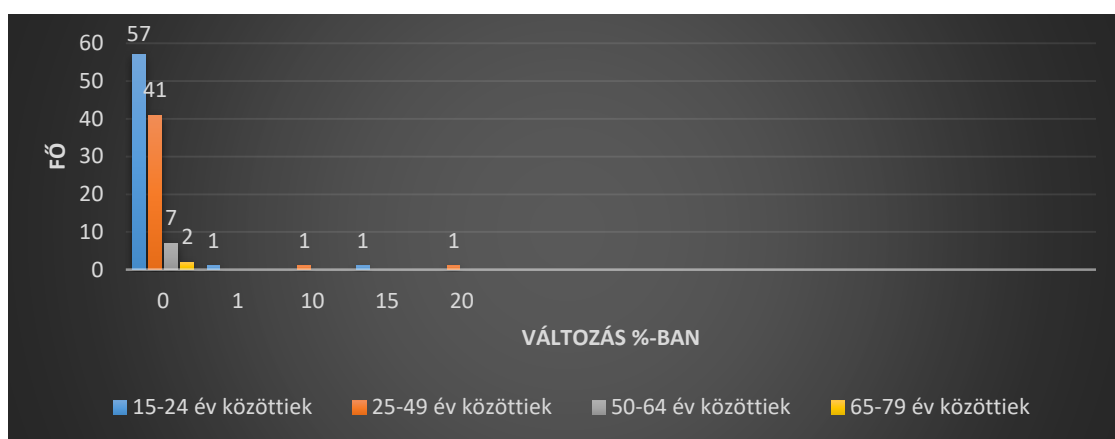
Megkérdeztem a fogyasztókat, hogy amennyiben növekedésre számítanak, akkor várhatóan **milyen mértékű (%) lesz a jövedelememelkedés**. Azoknak a kitöltőknek, akik nem tudták, vagy nem számítottak növekedésre, nullát kellett beírniuk.



28. ábra A fogyasztó jövedelmek várható növekedésének mértéke
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A kitöltők többsége 0-t írt válaszként, azaz vagy nem fog növekedni a bére, vagy pedig a növekedés mértékéről a kitöltés pillanatában nem volt tudomása. A 3%-os növekedési mértéktől a 67%-os növekedésig elég színes a paletta (28. ábra).

A fent említett kérdés ellentettjére is kíváncsi voltam, vagyis amennyiben várakozásuk szerint csökkeni fog a jövedelmük, akkor az milyen mértékű lesz. Akinek nem volt tudomása a változásról vagy növekedni fog a jövedelme, nullát kellett beírnia.

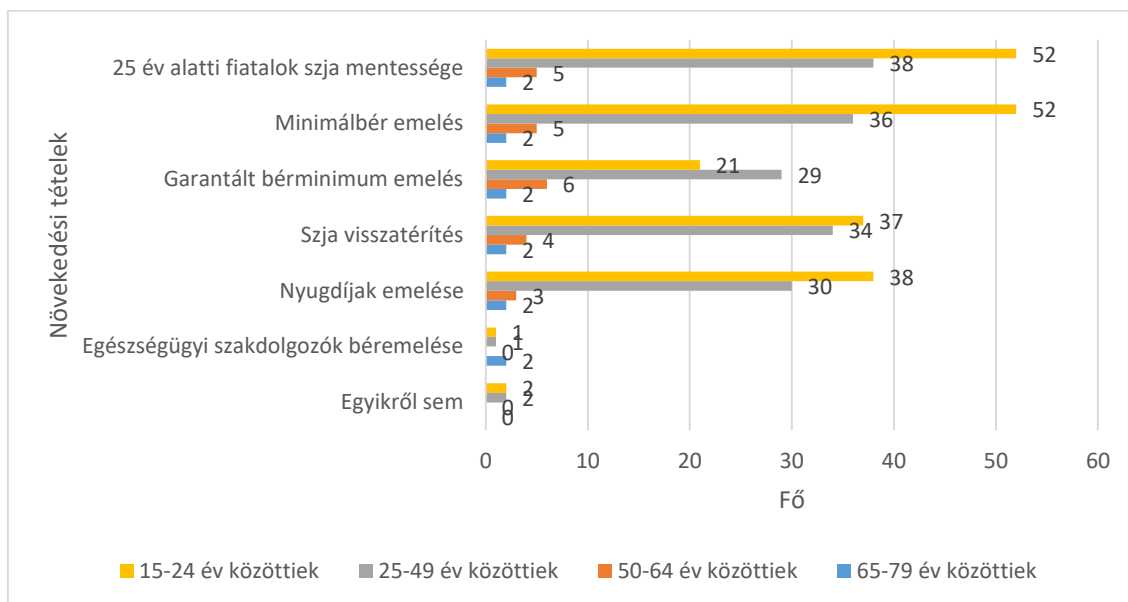


29. ábra A fogyasztói jövedelmek várható csökkenésének mértéke
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A csökkenés mértékére vonatkozó kérdésnél is a többség nullát írt. A 15-24 év közötti korcsoportban 1 kitöltőnek 1%-kal, egy másiknak 15%-kal fog előre láthatólag csökkenni

2022-től a jövedelme. A 25-49 év közöttiek esetén valaki azt nyilatkozta, hogy 10%-kal, egy másik pedig hogy 20%-kal lesz kevesebb a jövedelme (29. ábra).

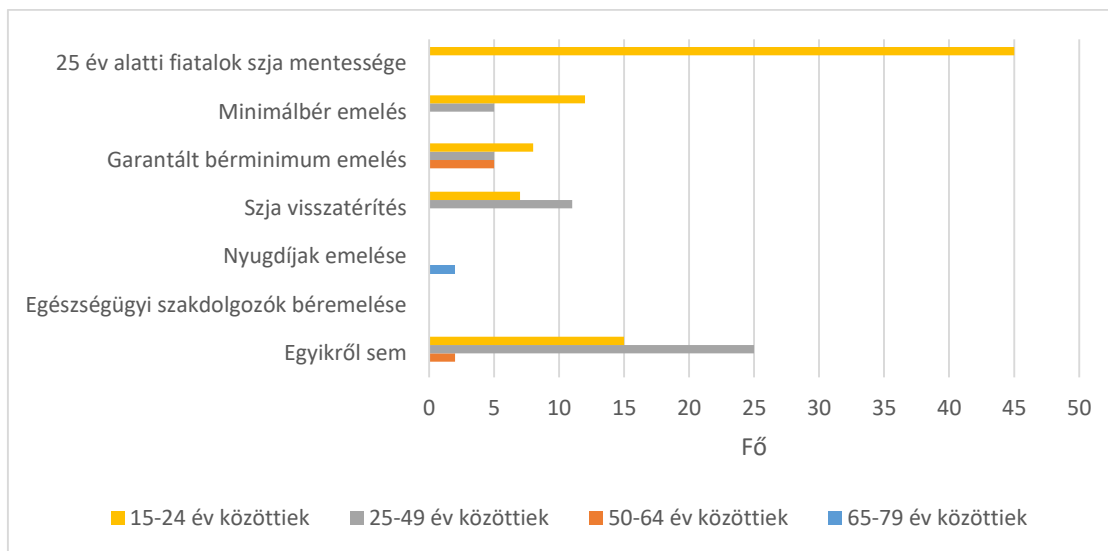
A jövedelmek emelése kapcsán több tételről is rendelkezett a kormány. Arról **érdeklődtem, hogy a kitöltők mennyire tájékozottak, azaz hallottak –e a felsorolt lehetőségekről.**



30. ábra Tájékozottság felmérése
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A válaszadók a jövedelemnövekedési terveket alapvetően ismerték, a 112 kitöltő közül csak ketten voltak, akik egyik tételről sem halottak. A **legközismertebb a 25 év alattiak szja mentessége, és a minimálbér emelése, míg a legkevésbé ismert az egészségügyi szakdolgozók béremelésének híre volt (30. ábra).**

Az előző kérdés gondolatmenetét folytatva kértem a válaszadókat, hogy jelöljék meg azokat a növelő tételeket, amelyek az ő bérük növekedéséhez vezethetnek.

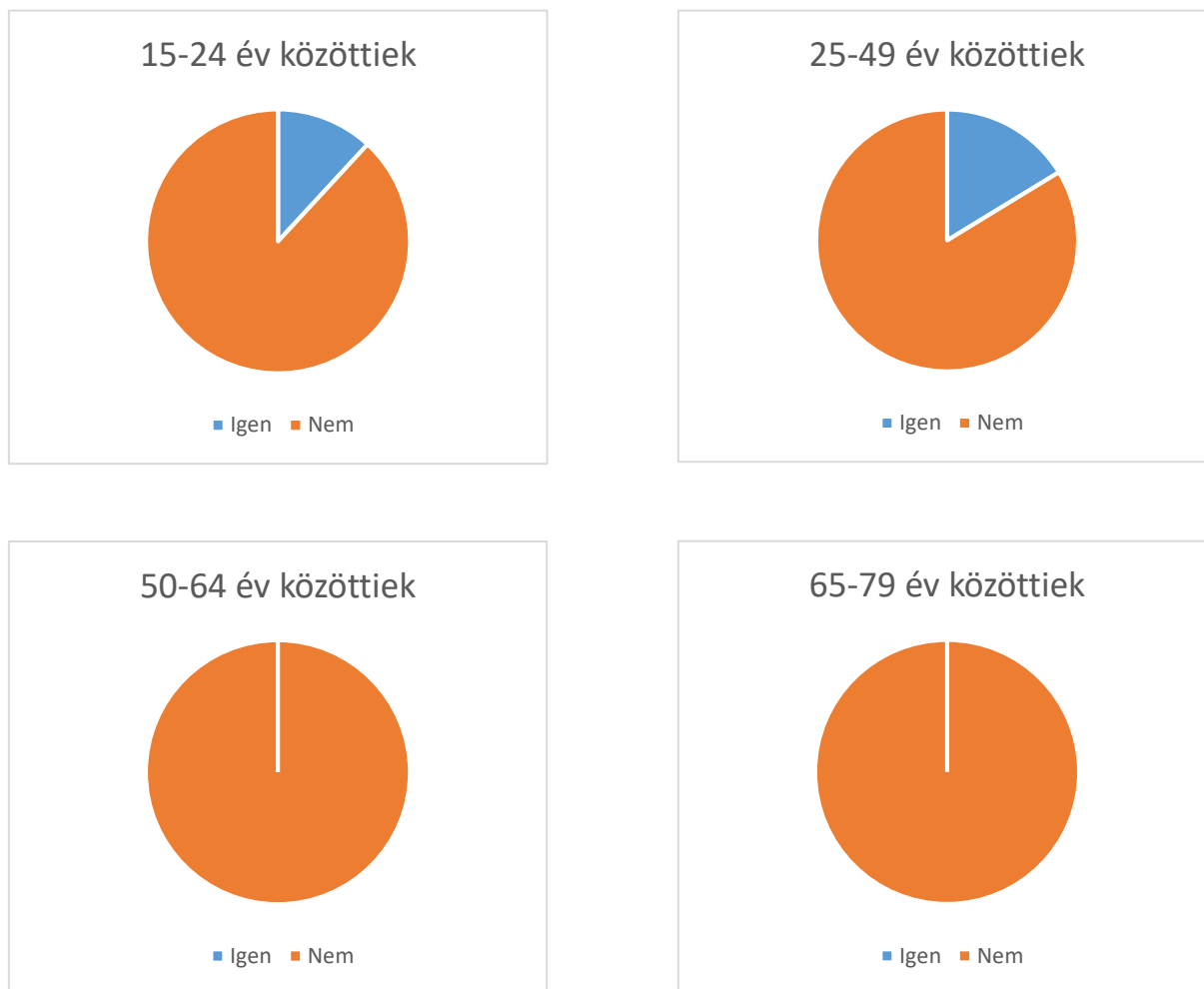


31. ábra Jövedelemnövelő tételek hatása a fogyasztókra
Forrás: saját szerkesztés

A jövedelmek várható emelkedéséhez a – fogyasztók bevallása szerint – a 25 év alatti fiatalok szja mentessége, a minimálbér és a garantált bérminimum emelése, illetve az szja-visszatérítés járul hozzá legnagyobb részben (31. ábra).

Megkérdeztem a fogyasztóktól azt is, hogy bizonyos foglalkoztatási csoportoknak (orvosok, ápolók, bölcsődei és kulturális dolgozók, védőnők, rendőrök, pedagógusok, katonák) ígért béremelés hatással van-e a jövedelmük változására. Az átláthatóság kedvéért itt is külön ábrázoltam a különböző korosztályokat.

A kördiagrammok segítségével egyértelműen megállapítható, hogy a kitöltők kis százalékát fogja érinteni az egyes foglalkozási csoportoknak ígért béremelés (32. ábra).

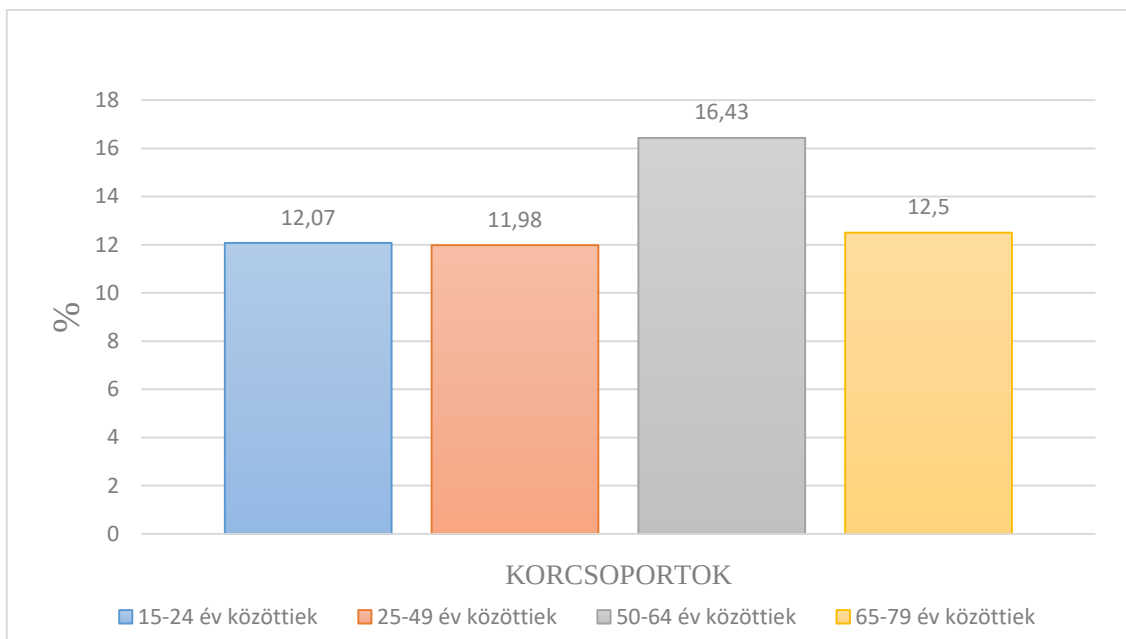


32. ábra Egyes foglalkozási csoportok jövedelemváltozásával kapcsolatos érintettség
 Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A fogyasztóiár emelkedésére vonatkozó várakozások

Kíváncsi voltam, hogy december végén hogyan látják a fogyasztók a várható inflációs helyzetet. Megkérdeztem, hogy átlagosan hány százalékos emelkedésre számít a fogyasztó. Nem adtam meg intervallumokat, hiszen pontosan az volt a cél, hogy a kitöltőket semmilyen módon ne befolyásoljam, hanem maguk gondolják át a helyzetet.

A beérkezett válaszokat korcsoportonként átlagoltam és így ábrázoltam oszlopdiagramm segítségével. A 112 válasz nagymértékben eltért egymástól, így az értékelhetőség miatt az átlagolás mellett döntöttem.

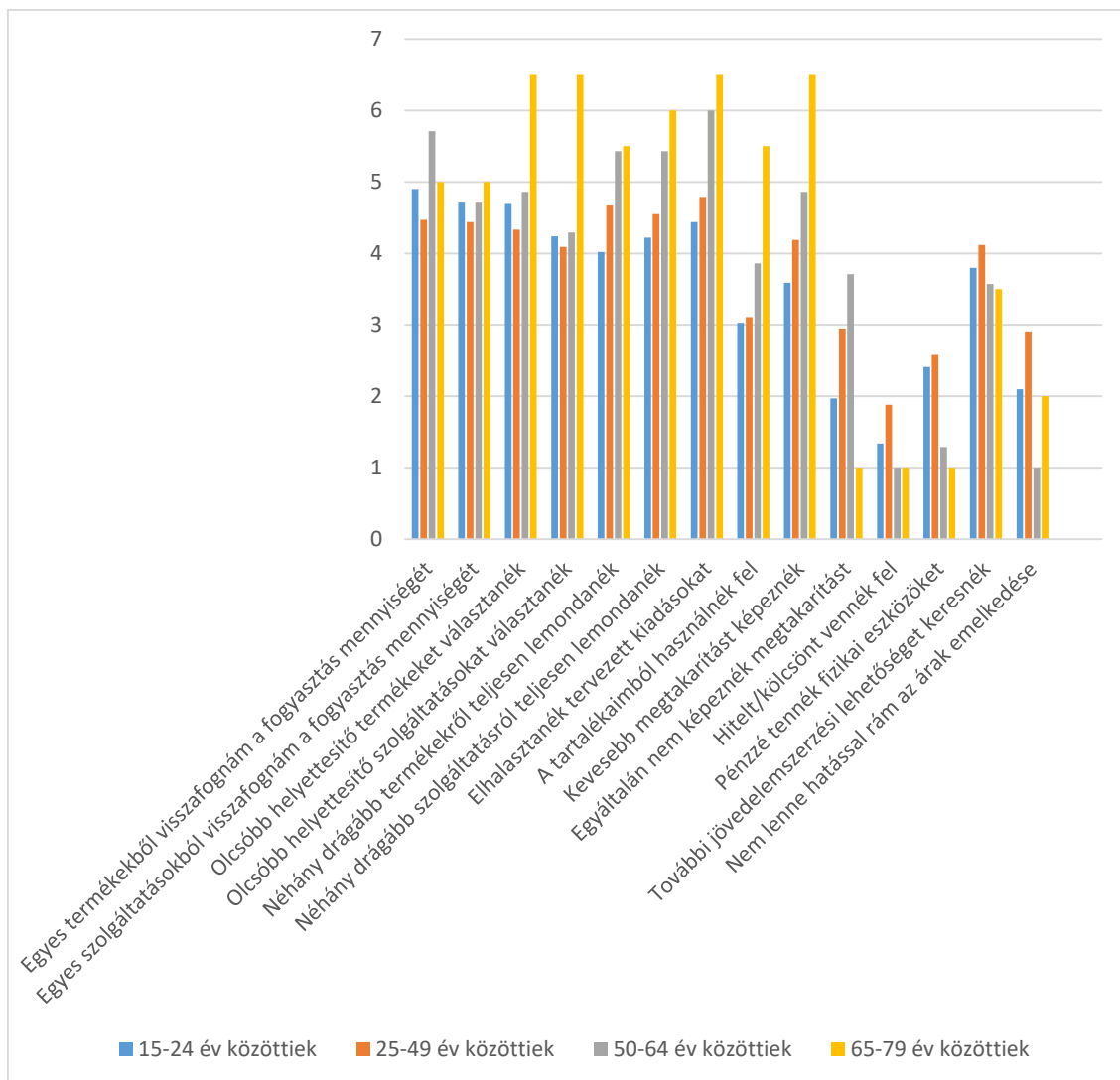


33. ábra Fogyasztói várakozás az árak emelkedésével kapcsolatban
 Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A fogyasztók átlagosan 11,98-16,43% közötti fogyasztói áremelkedésre számítottak, az 50 év felettek átlagosan magasabbra (33. ábra). Az egyéni, nem átlagolt válaszok 0%-tól egészen 50%-ig érkeztek. A módusz (leggyakoribb válasz) szinte minden kategóriában a 10% lett. (Csugány, 2015)

A fogyasztók a vártnál nagyobb mértékű áremelkedésre vonatkozó lehetséges reakcióira irányult a következő Likert-skálás értékelésű kérdés, melynek eredményeit szintén korcsoportonként átlagoltam az összehasonlíthatóság kedvéért.

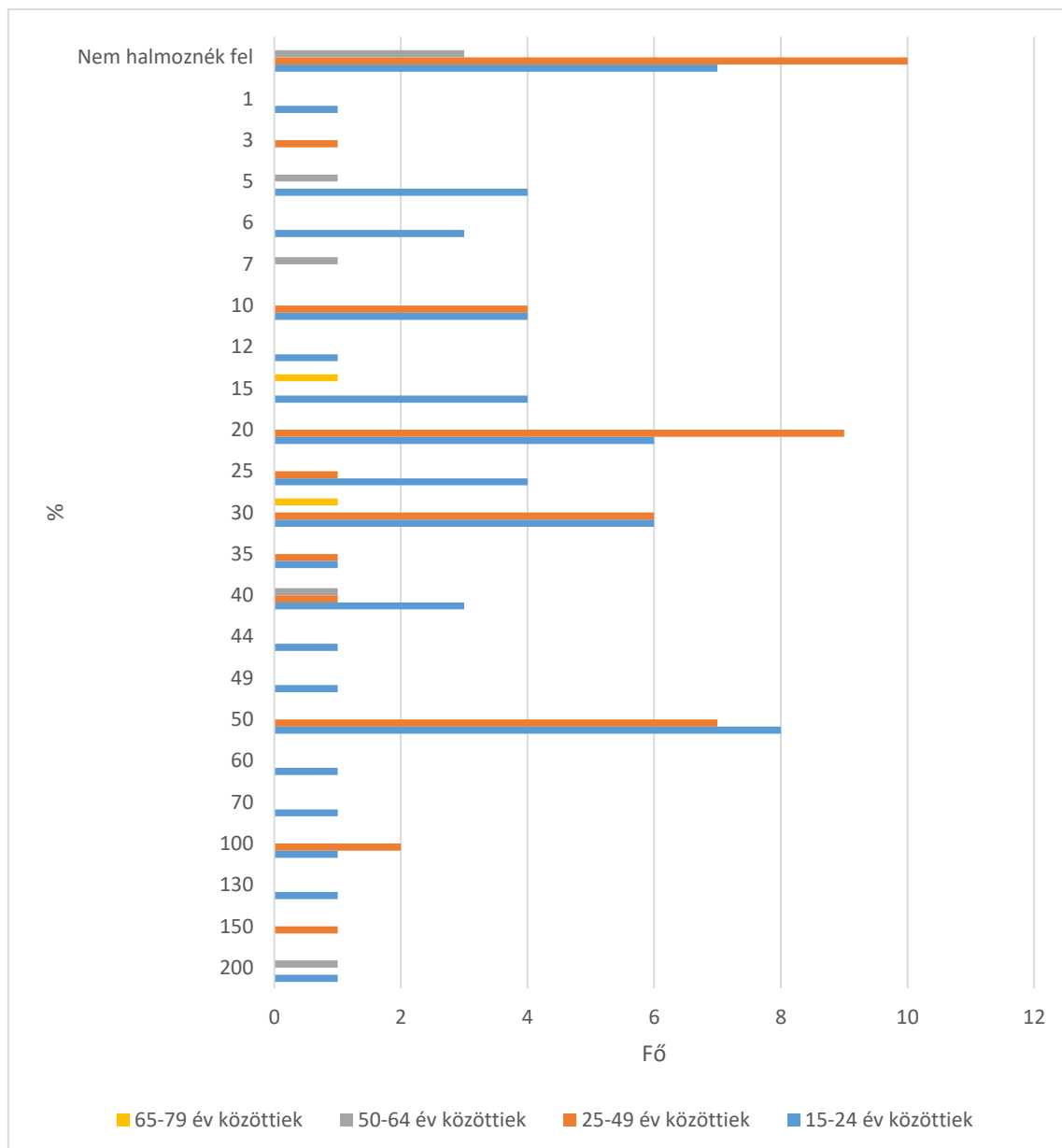
A válaszadók a hitel/kölcsön felvételétől és a fizikai eszközök pénzzé tételétől zárkóztak el a leginkább. Ha nagymértékű áremelkedések lennének, akkor a többség visszafogná a fogyasztását, olcsóbb helyettesítő termékeket/szolgáltatásokat választana vagy néhány drágább termékről / szolgáltatásról lemondana. De népszerű válasz volt még az elhalasztanom a tervezett kiadásokat, illetve a nem képeznék megtakarítást is (34. ábra).



34. ábra Fogyasztói reakció az áremelkedésre
 Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

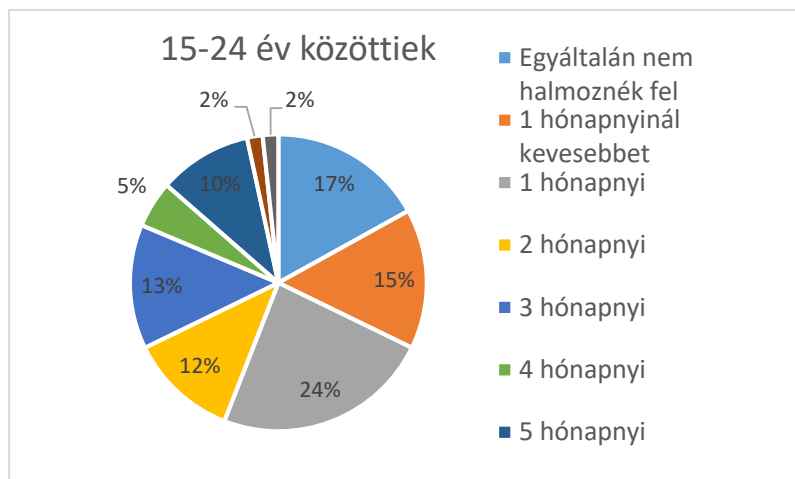
Ezt követően arról érdeklődtem, hogy **hány %-os várható áremelkedés esetén halmozna fel** a kitöltők tartós élelmiszerekből otthoni **készletet** december végén.

Kiderült, hogy a többség abszolút nem halmozna fel tartós élelmiszereket, függetlenül attól, hogy mekkora áremelkedés várható. A 15-24 év közöttiek esetén minden korcsoportban ez volt a legnépszerűbb válasz, a 25-49 év közöttieknél csak a második, ugyanis a válaszadók többsége csak 50% feletti áremelkedés esetén halmozna fel élelmiszereket (35. ábra).



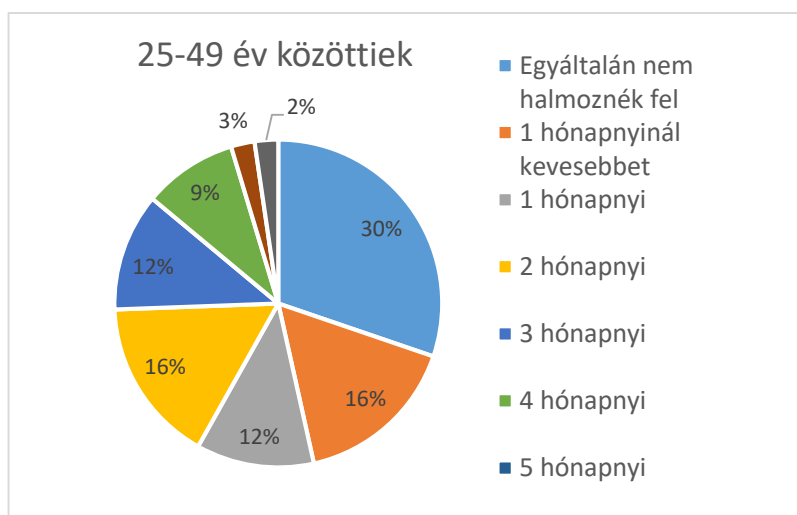
35. ábra Várható készletfelhalmozás áremelkedés esetén
Forrás: saját szerkesztés

Azt is megkérdeztem, hogy egy várható áremelkedés előtt, **aki tartalékolna, illetve halmozna fel készletet élelmiszerekből, akkor mekkora időintervallumra elegendő élelmiszert vásárolna** a jelenlegi saját fogyasztási mennyiségét figyelembe véve.



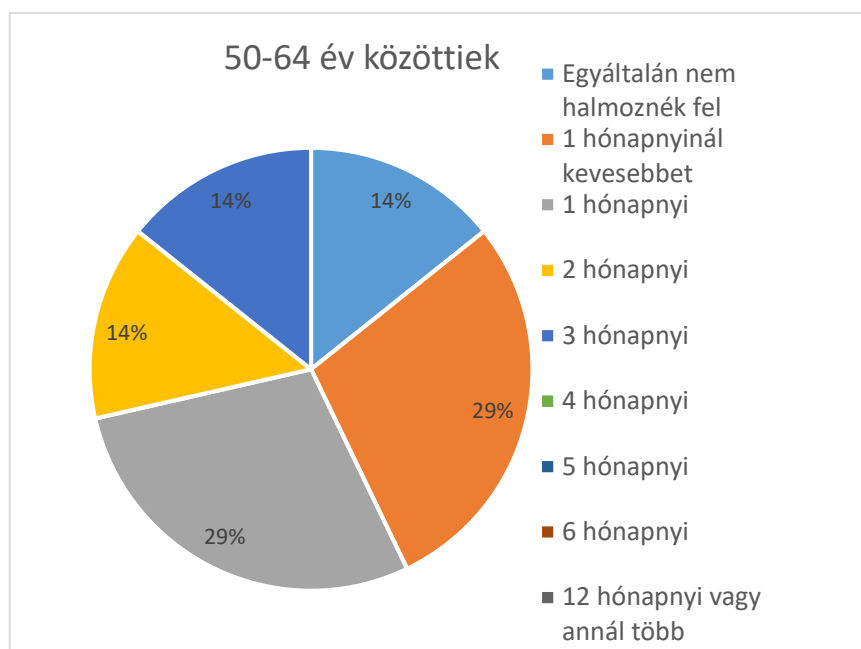
36. ábra A felhalmozás mértéke a 15-24 év közötti korosztálynál
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A 15-24 év közöttiek közel negyede (24%) maximum 1 hónapnyi készletet halmozna fel. Minden lehetőségre érkezett jelölés, és a legkevesebb válasz a „6 hónapnyi, illetve a 12 hónapnyi vagy annál több” lehetőségre érkezett (36. ábra).



37. ábra A felhalmozás mértéke a 25-49 év közötti korosztálynál
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

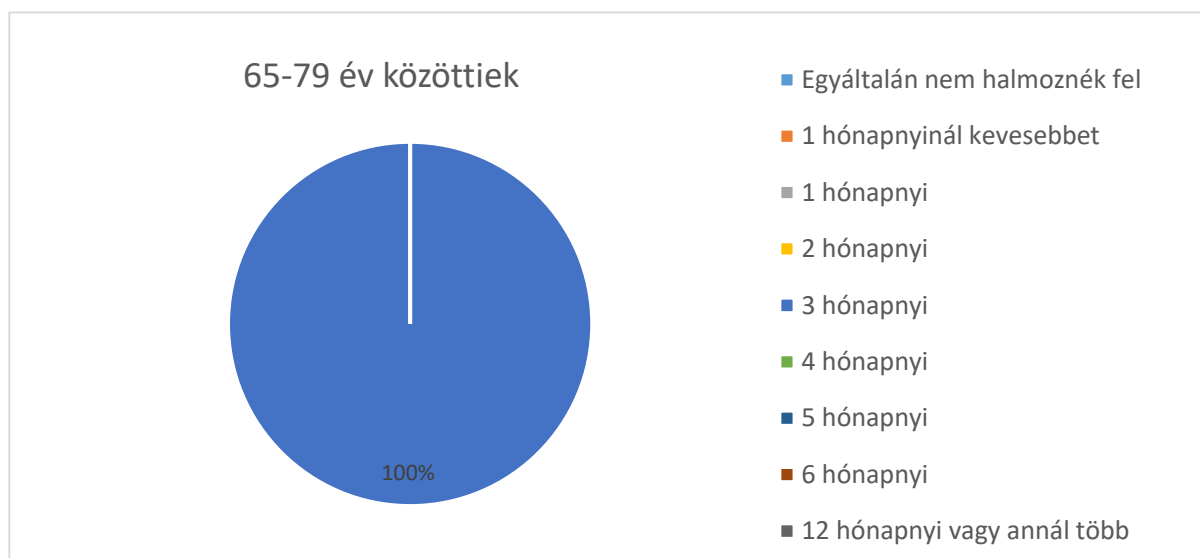
A 25-49 év közöttiek közel harmada egyáltalán nem vásárolna előre készletet. Még népszerű válasz volt az „1 hónapnyinál kevesebbet” és a „2 hónapnyi” lehetőség. Az 5 hónapnyi lehetőségen kívül mindegyikre érkezett jelölés (37. ábra).



38. ábra A felhalmozás mértéke az 50-64 év közötti korosztály esetén

Forrás: saját szerkesztés

Az 50-64 év közöttiek szintén közel harmada (29-29%) „1 hónapnyinál kevesebb”, illetve a „1 hónapnyi” készlet felhalmozásával foglalkozna. Emellett 14-14% szavazott a „kettő és a három hónapnyira”, illetve az „egyáltalán nem halmoznék fel” opcióra. A többi lehetőségre nem érkezett válasz (38. ábra).

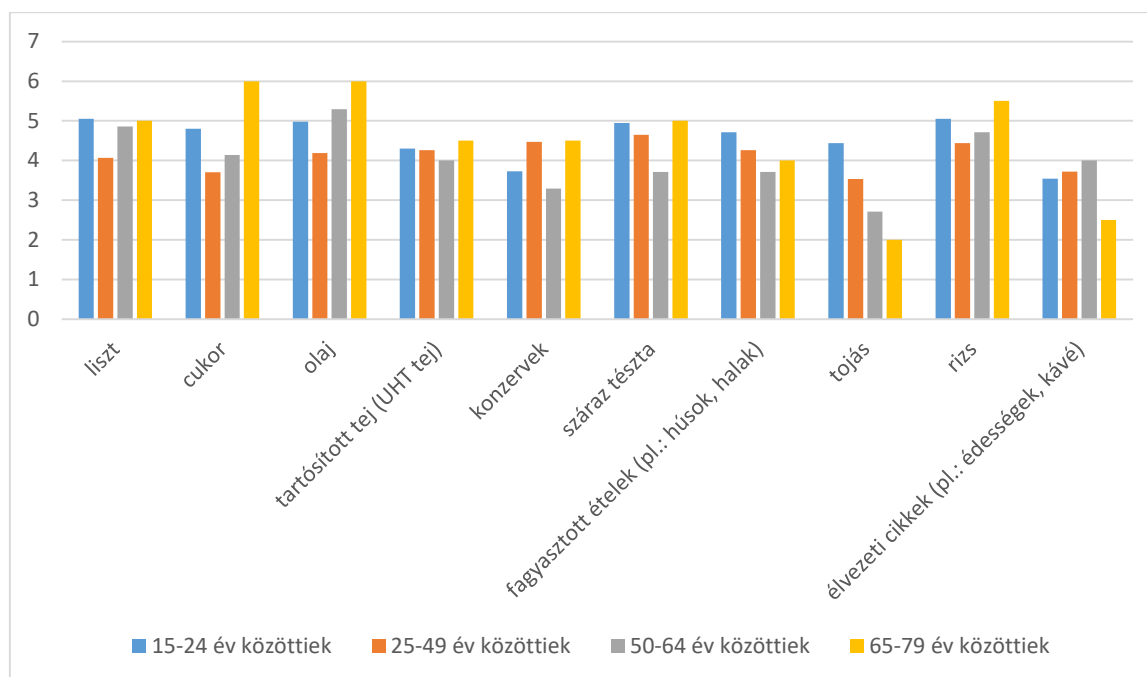


39. ábra A felhalmozás mértéke a 65-79 év közötti korosztály esetén

Forrás: saját szerkesztés

A 65-79 év közöttiek esetén egyértelmű válasz született: 3 hónapnyi készletet tartanának (39. ábra). Ők tehát a leginkább biztonságra törekvők.

Az általam kiválasztott élelmiszerek közül egy Likert-skálán kellett értékelni a kitöltőknek, hogy számukra **az adott termék felhalmozása mennyire fontos**. A jobb átláthatóság érdekében korcsoportonként átlagoltam az egyes élelmiszerekre érkezett pontszámokat és egy ábra segítségével szemléltetem az eredményeket.



40. ábra Az alapvető élelmiszerek felhalmozásának fontossága
Forrás: saját szerkesztés

A 15-24 év közötti korcsoport esetén a liszt és a rizs, a 25-49 év közöttieknél a száraz tészta és a konzervek, az 50-64 év közöttieknél az olaj és a liszt, a 65-79 közöttiek esetén pedig a cukor és az olaj lett a legfontosabb olyan termék, amelyet szeretnének készletezni. Összességében a legfontosabbnak az olajat tartották, míg a legkevésbé fontosnak az élvezeti cikkeket jelölték (40. ábra).

Az utolsó kérdés nyitott kérdés volt, hagytam lehetőséget, hogy a fogyasztók a **saját észrevételeiket, tapasztalataikat, gondolataikat** meg tudják osztani a témával kapcsolatosan. Kevesen éltek a lehetőséggel, és a többségük a kutatás szempontjából nem releváns hozzászólást írt. A fontos és lényeges megjegyzéseket az alábbiakban gyűjtöttem össze:

„Az árak eltérő mértékben emelkednek az egyes termékeknél, van, ahol többszörös áremelkedés van, ehhez képest a kormányzati bejelentés jelentősen alulértékelt inflációt közöl. Az év folyamán folyamatos volt az áremelkedés, és ezeket be sem jelentik, így nincs lehetőség felkészülni sem. A jövedelmek emelése vagy elmarad az inflációtól, vagy vannak olyan területek,

ahol jövedelemcsökkenés történt az utóbbi években, így a reálérték infláció nélkül is jelentősen csökkent. A bejelentett jövedelemnövelésekkel az a gond, hogy az nem vonatkozik mégsem mindenkire az érintett szektorból, vagy az nem a jelenlegi teljes jövedelmet érinti, hanem csak egy részét, vagy a csökkentett jövedelemre vonatkozik, így valójában félrevezető, túlzó a bejelentett mérték, és nem érvényesül az ígéret.” (anonim kitöltő 1.)

Abszolút egyetértek a kitöltő összes állításával, először is tény, hogy minden árucsoportnál megjelent az áremelkedés, csak eltérő mértékben. Vannak olyan termékek, amelyek olcsóbbak lettek és mellettük olyan termékek, amelyeknek az árak, akár többszörösére is drágult. Ezek átlagaként pedig megkapjuk az inflációt, tehát előfordul, hogy egyes termékek esetén nagyobb áremelkedés történt, mint amit az adott időszakra kiszámított infláció mutat.

A jövedelmek is hiába emelkedtek, az emelkedés mértéke messze elmarad az infláció növekedésének mértékétől. A jövedelemnövekedés 2022-ben sokak számára megvalósult, ugyanakkor nem mindenkire volt hatással, ezzel szemben az infláció globálisan mindnyájunkat érintett. Így valóban félrevezethető mind a jövedelmekkel, mind az inflációval kapcsolatos információk.

„Ahogy a bérek emelkednek, úgy emelkednek az árak a boltokban, benzin, szolgáltatások úgy élem az életem ahogy eddig, semmin nem változtatok nagyrészt.” (anonim kitöltő 2.)

Ezzel a hozzászólással nem teljesen értek egyet, hiszen a bérek emelkedésénél jelenleg sokkal nagyobb ütemben növekszik az infláció. Az árak emelkednek, míg a jövedelem nem tud olyan ütemben növekedni, így a pénz vásárlóereje folyamatosan csökken. Az állítás második felével, hogy nem változtat semmin se, nem tudom megcáfolni, mert például van az a jövedelem, ami mellett abszolút nem kell odafigyelnie, hogy mit vásárol.

„Magas áremelésre lenne szükség, hogy felhalmozzak az élelmiszerekből.” (anonim kitöltő 3.)

Az utolsó vélemény szerint, hatalmas áremelés kellene ahhoz, hogy felhalmozni tudjanak vagy akarjanak nagyobb mennyiséget. A válaszból pontosan nem tudjuk meg, hogy anyagi szempontból nem tud a kitöltő vagy szimplán nem szeretne felhalmozni.

3.3 A terepkutatás helyszínei és a fiktív vásárlói kosár

1. Terepkutatói helyszínek



Lidl Magyarország Kereskedelmi Betéti Társaság

A Lidl 2004 óta van jelen Magyarországon. Jelenleg (2022.01.23) országszerte 190 üzlettel rendelkezik és a 2020-as gazdasági évben átlagosan 6433 főt alkalmaztak. Az élelmiszer-kiskereskedelmi vállalatok

közül 2020-ban a Lidl érte el a legmagasabb árbevételt, ami 668.298.000.000 Ft volt.

A terepkutatás helyszínéül a Keszthely 124-es számú üzletét választottam (Magyarország, 8360 Keszthely, Tapolcai út 45/A). A városban 2 üzletet is nyitott a Lidl, én a nagyobb alapterületű és szélesebb kínálattal rendelkező boltban mértem fel az árakat.

Érdekességgént megjegyezném, hogy önmagában a lakosságszám nem igényelné a 2 üzlet fenntartását, de egyrészt a vonzáskörzete viszonylag nagy (sok kisebb település veszi körül, ahol nincsenek nagybevásárlásra alkalmas boltok), másrészt pedig Keszthely többségében a turizmusáról híres, így pénzügyileg megérte megnyitni mindkettőt. A legnagyobb hátrány viszont, hogy szezonboltok, így a humán erőforrás-gazdálkodás meglehetősen nehéz. A nyári szezonban a szinte megduplázódott forgalom miatt gyakoriak a túlórák, a téli szezonban viszont nehéz kigazdálkodni, hogy minden alkalmazottnak meglegyen a megfelelő óraszám.

SPAR Magyarország Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság



1991-ben nyitotta első Magyarországi áruházát és jelenleg (2022.01.23) 614 üzlettel rendelkezik, ebből 380 a saját üzemeltetésű bolt (35 INTERSPAR hipermarket, 320 SPAR supermarket, 25 City SPAR supermarket). Megközelítőleg 14.500 alkalmazottat foglalkoztatnak, amellyel Magyarország legnagyobb foglalkoztatói között előkelő helyen foglalnak el. A 2020-as gazdasági évben az élelmiszer-kiskereskedelmi üzletek között a második legnagyobb árbevételt érték el a Lidl után.

A terepkutatás helyszínéül az 5250-es számú Interspar hipermarketet (Magyarország, 8360 Keszthely, Tapolcai út 37.) választottam. Azért az Interspar mellett döntöttem, mert a Spar Magyarország összes áruház-típusa közül az Interspar rendelkezik a legnagyobb árukínálattal.



**TESCO-GLOBAL Áruházak Zártkörűen Működő
Részvénytársaság**

Az első hipermarketet Magyarországon 1996-ban nyitotta meg a Tesco. Jelenleg (2022.01.23) 199 áruházban 10.000 alkalmazott járul hozzá, hogy hetente 2,5 millió vásárló szükségleteit elégíthessék ki.

Az árak felmérését a 41003-as számú Tesco hipermarketben végeztem (Magyarország, 8360 Keszthely, Csapás út 27.). Ez az áruház és a parkolójában lévő benzinkút 2006 decemberében nyílt meg, az országban 64. Tesco hipermarketként. Az áruházban kisebb üzletek is helyet kapnak, de fontos kiemelni, hogy az árak megfigyelésekor szigorúan csak a Tesco által kínált termékek árait vizsgáltam, a hipermarketben elhelyezkedő üzleteket nem. Ez a kijelentés érvényes a többi bolt esetén is, tehát kizárólag az adott üzlet által forgalmazott termékek árait vizsgáltam.

Penny-Market Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság

A Penny-Market az első Magyarországi üzletét 1996-ban nyitotta meg, és jelenleg (2022.01.24.) 227 üzlettel és megközelítőleg 4700 alkalmazottal rendelkeznek. A 2020-as gazdasági évben az élelmiszer-kiskereskedelmi vállalatok közül – forgalom szempontjából – a negyedik helyet szerezte meg.



Az árak megfigyelése a PENNY Keszthely II.-es üzletében történt, azért a 2-es számúban mert az áruház alapterülete és kínálata is szembetűnően nagyobb, mint az 1-es számú üzletnek.



ALDI Magyarország Élelmiszer Kereskedelmi Betéti Társaság

Az Aldi első üzleteit 2008-ban nyitotta meg, és jelenleg (2022.01.23.) országszerte, több, mint 150 üzlettel rendelkezik. A 2020-as gazdasági évben az élelmiszer-kiskereskedelmi vállalatok közül – forgalom szempontjából – az ötödik helyet szerezte meg.

2. Fiktív fogyasztói kosár tartalma

A Központi Statisztikai Hivatal is végez árörögzítéseket, így az általuk összeállított listára alapozva kezdtem meg a saját kutatásomat. Fontos, hogy a KSH az összes felíróhelyen rögzítik az árakat és ebből készítenek egy átlagot, míg én leszűkítettem a fent említett 5 helyszínre az árak feljegyzését, továbbá én nem számolok átlagot.

Emellett fontos kiemelnem, hogy a listán szerepelnek szezonális termékek (például gyümölcsök, zöldségek), melyek ára nagyban függ attól, hogy mikor terem. Ha éppen a termési időszakban vagyunk, akkor sokkal olcsóbban lehet hozzájutni ezekhez a termékekhez. Ilyenkor is elérhetőek a boltokban, de mivel távoli országokban termesztik és hajókkal, repülővel vagy kamionokkal szállítják (vagy ezek közül akár többel is), így a szállítási költség is beleépül az árakba.

A KSH listáján több száz termék található, ez alapján indultam el. Azonban hamar leszűkült a lista, mivel csak olyan termékeket vizsgáltam, amelyek mind az 5 üzletnél megtalálтам, így végül 83 termék árának változását követtem figyelemmel.

3. Az ármegfigyelés eredménye:

Üzletek	Aldi	Lidl	Penny	Spar	Tesco
1. felmérés eredménye (2021.12. hó)	51.210	49.834	50.961	53.059	57.702
2. felmérés eredménye (2022.01. hó)	50.676	52.398	51.104	56.643	57.915
3. felmérés eredménye (2022.04. hó)	55.825	54.130	56.323	58.633	62.718

1. táblázat: A felmérések eredményei: a fiktív fogyasztói kosár összértéke (Ft)

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A többhónapos megfigyelés és terepkutatás alapján a következő következtetéseket vontam le: egyrészt az árak folyamatosan emelkedtek, csak egyetlen üzlet, az **Aldi esetén csökkentek** az árak az 1. felmérésről a 2. felmérésre a fogyasztó kosár egészére nézve. Másrészt a **diszkontáruházak** (Aldi, Lidl, Penny) **kedvezőbb árakat** tudnak szabni, mint a hipermarketek (Spar, Tesco). Méretükből adódóan kevesebb árut kínálnak, általában egy termékből egy választási lehetőséggel rendelkezik a fogyasztó. Ahhoz, hogy bevonzzák a vásárlókat ugyan alacsonyabb árakat szabnak mégis hozzá egy teljesen elfogadható minőséget tudnak kínálni. A Tesco kivételével nem számottevően nagy a különbség az általam megfigyelt árak között. (4. táblázat)

Üzletek (1. felmérés = 100,00%)	Aldi	Lidl	Penny	Spar	Tesco
1. felmérés eredménye (2021.12 hó)	-	-	-	-	-
2. felmérés eredménye (2022.01. hó)	-1,04	5,14	0,28	6,75	0,37
3. felmérés eredménye (2022.04. hó)	9,01	8,62	10,52	10,51	8,69

2. táblázat Az árváltozás mértéke
Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A fogyasztóknak feltettem a kérdőívben azt a kérdést, hogy hány %-os fogyasztóiár-emelkedésre számítanak 2022. januárjára (5. táblázat).

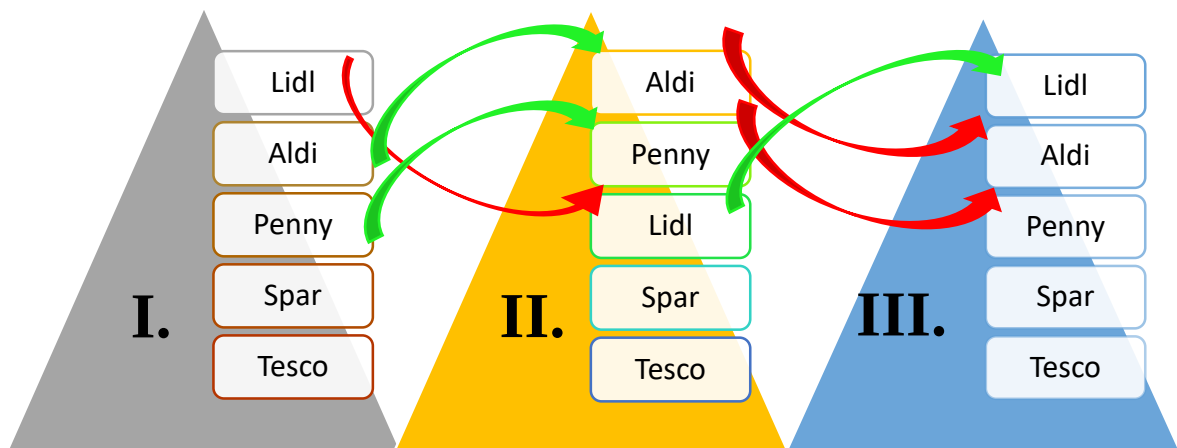
2021 decemberéről 2022. januárra az Aldi árai 1,04%-kal csökkentek, a Lidl árai 5,14%-kal, a Penny-é 0,28%-kal, a Spar-é 6,75%-kal és a Tesco-é 0,37%-kal emelkedtek.

2021 decemberéről 2022 áprilisára az Aldi árai 9,01%-kal, a Lidl-é 8,62%-kal, a Penny-é 10,52%-kal a Spar-é 10,51%-kal és a Tesco-é 8,69%-kal emelkedtek.

A fenti eredményeket a kérdőívvel is egyeztettem. A fogyasztók a **kérdőívben átlagosan 10%-os növekedést prognosztizáltak**, ami ugyan januárra még nem valósult meg, de **áprilisra már majdnem minden üzlet elérte a 10%-os áremelkedést**.

A kutatásomat nagyban befolyásolták a hatósági árral rendelkező termékek, hiszen ezen termékek maximális eladási árát korlátozták, így ezeknek az ára egy bizonyos szintet nem haladhatott meg, ez némileg torzítja az eredményt. Ugyanakkor mivel nem sok terméket soroltak a hatósági áras kategóriába, továbbá a korlátozás minden üzletet egyaránt érintett, így a kutatás valós eredményeket hozott.

Végül **felállítottam a kiválasztott kiskereskedelmi egységek rangsorát** a fiktív fogyasztói kosár értéke alapján mindhárom terepkutatási időpontra. Az első helyen a legalacsonyabb árakat kínáló kereskedelmi egység szerepel (41. ábra).



41. ábra Piaci rangsor a kosárérték alapján

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A kiválasztott kereskedelmi egységeknél az utolsó két helyen álló üzlet nem változott: mindegyik felmérésnél a Spar végzett az utolsó előtti, míg a Tesco az utolsó helyen, vagyis ezekben került összességében a legtöbbbe az összeállított fogyasztói kosár tartalma.

A többi pozíció esetén változások voltak: az első felmérésnél Lidl-Aldi-Penny, a második felmérésnél Aldi-Penny-Lidl, az utolsó felmérésnél pedig újra Lidl-Aldi-Penny top3 sorrend született. A három diszkontáruházlánc között nincs számottevően nagy különbség, 2000 Ft alatti különbséget mértem mind a három esetben az üzletek között. Átrendeződés valójában az évfordulót követő áremelkedéskor volt, a harmadik felmérés időpontjában **visszaállt az eredeti rangsor.**

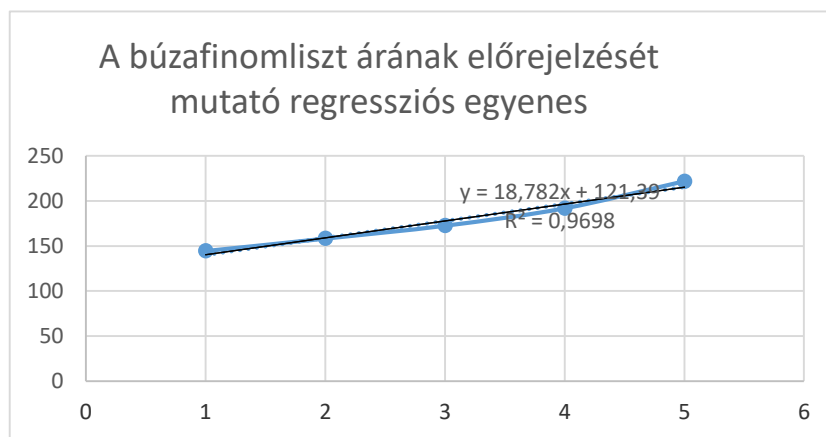
3.4 Regressziós előrejelzés az alapvető élelmiszerárakkal kapcsolatban

2030-ig regressziós egyenessel prognosztizációt végeztem annak kimutatására, hogyan fognak alakulni egyes élelmiszer termékek árai. Az alapvető élelmiszer jelentése relatív, nincs konszenzus arról, hogy pontosan melyik élelmiszerek sorolhatók ebbe a kategóriába. Ezért a regresszióanalízis vizsgálatom során azokra a termékekre esett a választásom, melyekre a Kormány hatósági árat szabott meg 2022. február 1. és május 1. között.

Az elemzés elkészítéséhez a KSH által összegyűjtött adatok járultak hozzá, ugyanis a KSH összegyűjtötte az egyes termékeknek és szolgáltatásoknak a fogyasztói árát havonta 2018. január és 2022. március között. A havi átlag adatokból éves átlagokat számítottam 2018-tól 2021-ig. Mivel 2022-ben korlátozott számú adat áll rendelkezésre az árak alakulásáról (márciusig), az éves átlagot ezekből származtattam, ami feltételezi az első negyedévben kialakult árnövekedési ütem érvényesülését az egész év viszonylatában.

Tehát az elemzés során vizsgálni fogom a liszt, a kristálycukor, a napraforgó étolaj, a csirkemell és a sertéscomb árának az alakulását. Hatósági árral rendelkezik a csirkefarhát is, de a KSH ezen termékről nem gyűjtött fogyasztói árakat, így én sem szerepeltetem az elemzésben. Hatósági áras a 2,8%-os tehéntej, mivel több fajtája is létezik (ESL, UHT), ezért ezeket sem emeltem be az elemzésbe.

Liszt



42. ábra A búzafinomliszt (BL55) árának előrejelzését mutató regressziós egyenes

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

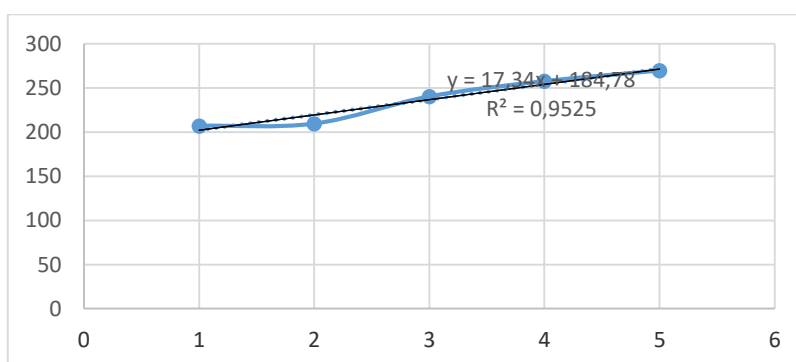


43. ábra A búzafinomliszt (BL55) árának előrejelzése 2030-ig

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

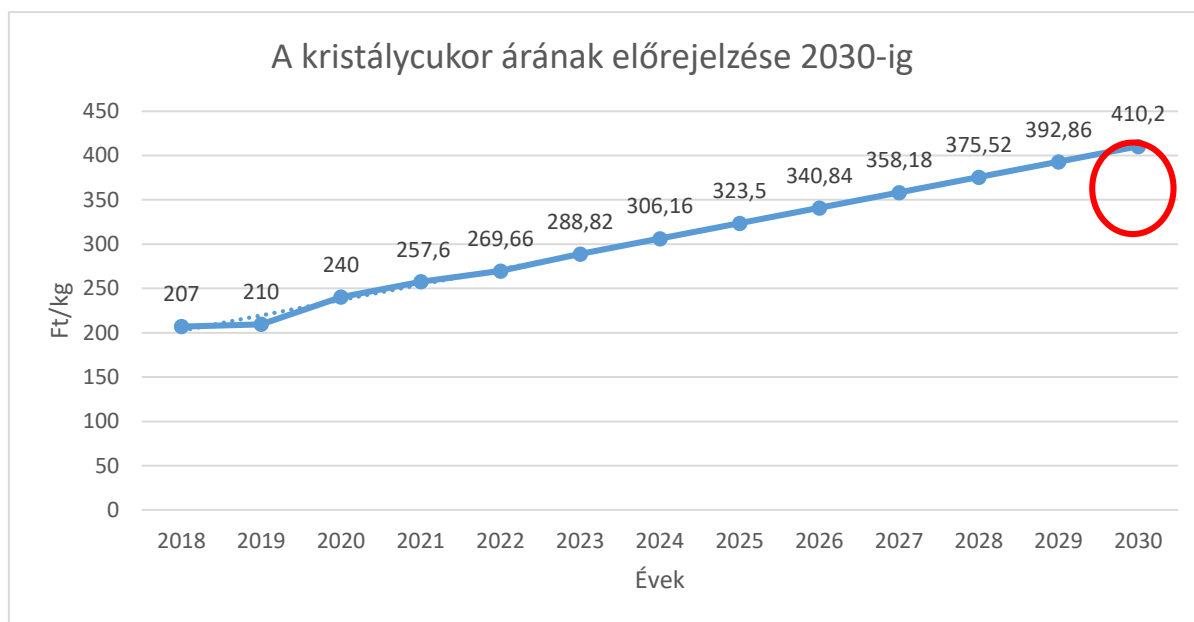
A búzafinomliszt ára folyamatosan emelkedő tendenciát mutat 2030 végére már várhatóan 366 Ft-ba fog kerülni 1 kg liszt átlagosan. (42-43. ábra).

Kristálycukor



44. ábra A kristálycukor árának előrejelzését mutató regressziós egyenes

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

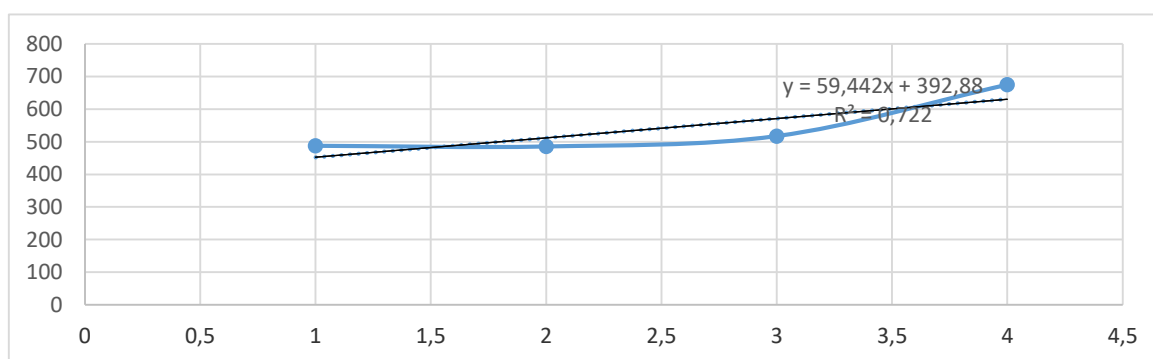


45. ábra A kristálycukor árának előrejelzése 2030-ig

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

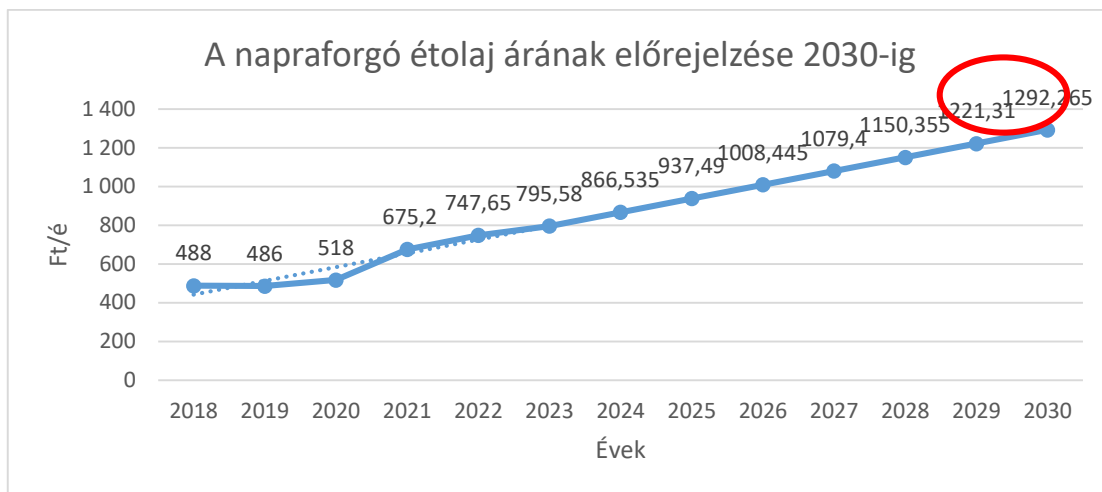
A kristálycukor várhatóan 2030 végére már 410 Ft-ot kell átlagosan fizetnünk kilogrammonként (44-45. ábra).

Napraforgó étolaj



46. ábra A napraforgó étolaj árának előrejelzését mutató regressziós egyenes

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

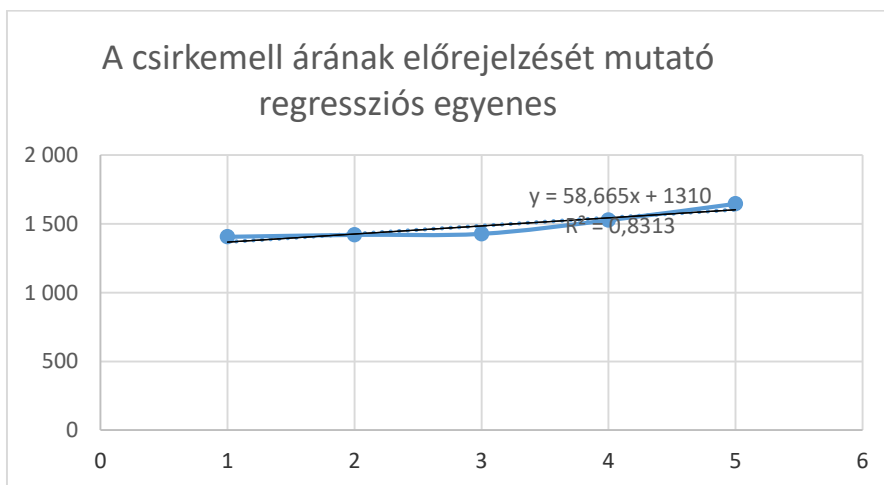


47. ábra A napraforgó étolaj árának előrejelzése 2030-ig

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

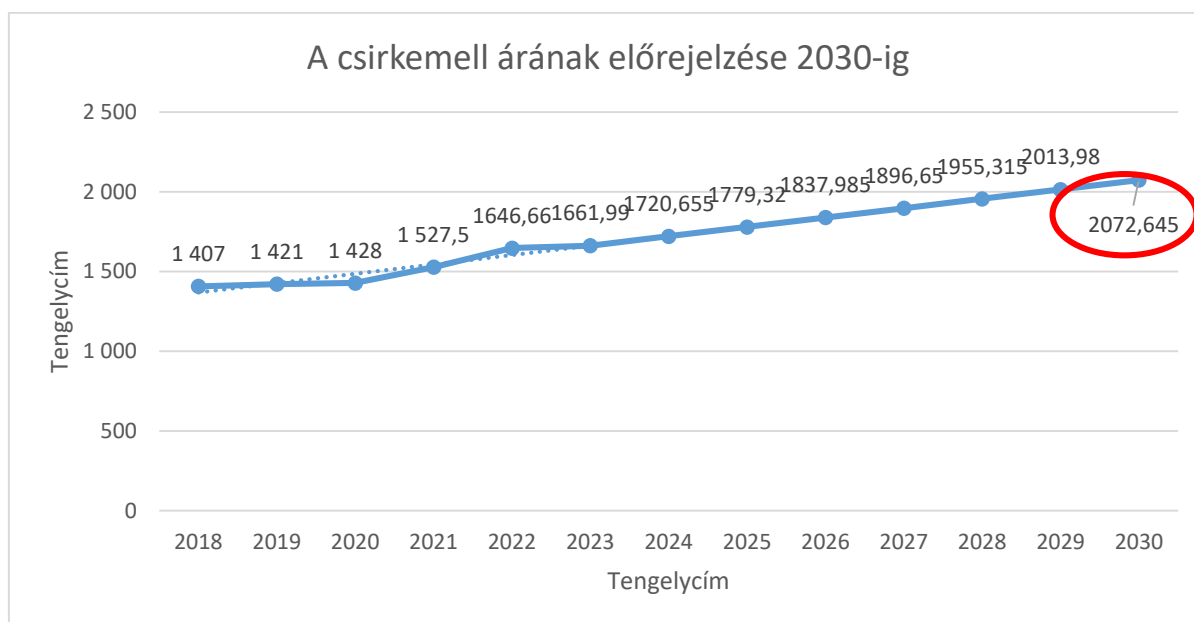
A napraforgó étolajnak 2030 végére átlagosan literenként 1292 Ft/liter lesz az ára (46-47. ábra).

Csirkemell



48. ábra A csirkemell árának előrejelzését mutató regressziós egyenes

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

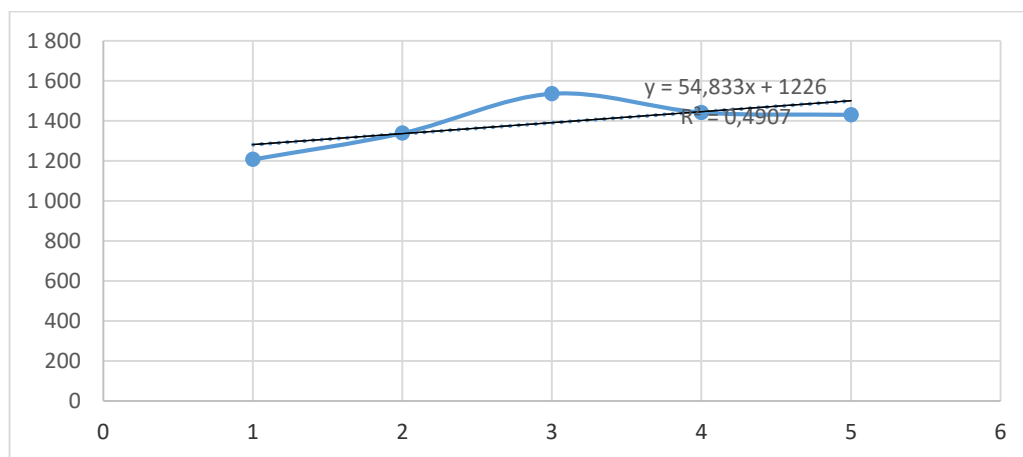


49. ábra A csirkemell árának előrejelzése 2030-ig

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

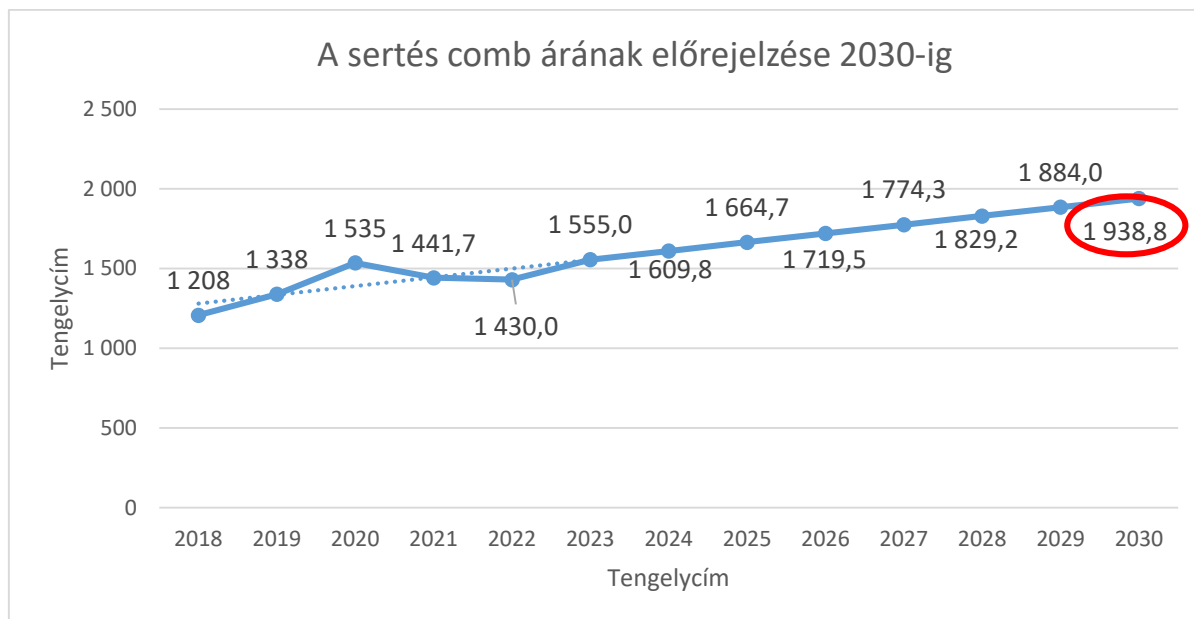
A csirkemellnek 2030 végére már 2073 Ft/kg lehet az ára (48-49. ábra).

Sertéscomb



50. ábra A sertéscomb árának előrejelzését mutató regressziós egyenes

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján



51. ábra A sertéscomb árának előrejelzett értéke 2030-ig

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján

A sertéscomb ára is várhatóan emelkedni fog, 2030 végére 1940 Ft/kg-ra növekedhet az egységár (50-51. ábra).

4. Összegzés, konklúziók

A fogyasztói árak esetén évről évre növekedés figyelhető meg, ugyanakkor az elmúlt időszak eseményeinek következtében az árak folyamatosan nagymértékben növekedtek. Az infláció a gazdaság összes szereplőjére és szektorára hatással van.

Először az **infláció definiálásával** foglalkoztam, a lehetséges meghatározásokból többet is bemutatam. Az elméleti rész első felében meghatároztam az inflációhoz kapcsolódó legfontosabb fogalmakat is, ezek az árstabilitás, fogyasztói-árindex, defláció, dezinfláció, lassú-, lépegető-, vágató-, hiperinfláció voltak. Az infláció követését és közzétételét Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) végzi fogyasztói-árindex segítségével. Az MNB havonta elkészíti az Inflációs jelentését az aktuális helyzetről. A fogyasztói-árindex kiszámításához több ezer reprezentánst választottak, melyek értékét hónapról hónapra figyelik, így követni tudják az árváltozás mértékét termékenként. Végül a fogyasztói kosárban - nem egyforma súllyal – de minden reprezentáns belekerül.

Bemutattam a forint és az infláció kapcsolatát, a magyar fizetőeszköz bevezetésétől egészen napjainkig. Megállapítottam, hogy a forint bevezetése óta az elmúlt években volt az egyik legstabilabb állapotában, mely tendencia megtörésének lehetünk tanúi napjainkban.

Az elméleti rész második felében az **élelmiszerárak növekedésének okait** mutattam be. **16 olyan tényezőt tártam fel**, melyek jelenleg a legnagyobb mértékben befolyásolják a jelenlegi áremelkedést az élelmiszerek terén. A 16 tényezőt 8 kategóriába soroltam be: a globális felmelegedés miatti emelkedések, a globális felmelegedés okozta időjárási változás miatti termelés kiesések, emberi tevékenységgel kapcsolatos hatások, járványok, más mezőgazdasági ágazatok hatásai, szállítmányozással kapcsolatos hatások, visszacsatolási mechanizmus, illetve az aktuális gazdasági és politikai helyzet is hatással van az árak alakulására. Az egyik legnagyobb befolyással az árakra a koronavírus és a következtében kialakult gazdasági válság volt. A koronavírusnak köszönhetően a turizmus hanyatlásnak indult, munkahelyek tömegesen szűntek meg (főleg a vendéglátásban és a turizmusban), az autógyárak leálltak (Magyarország GDP-jének döntő többségét az autóipar biztosítja), a forint árfolyama folyamatosan zuhant és az építőipar folyamatos nehézségekkel küzdött.

A második fejezetben egy inflációs és jövedelmi körképet mutattam be hazánkban és az Európai Unió tagországaiban. Hazánkban 2021 februárjáról 2022 februárjára a **legnagyobb mértékben az élelmiszerek és az egyéb cikkek – üzemanyagok árai emelkedtek**, az előző időszakhoz képest átlagosan 10%-kal. Legkisebb mértékben a ruházati cikkek (3,9%) és a háztartási energia

(1,3%) árai változtak meg az előző év azonos időszakához képest. Megállapítottam, hogy a legnagyobb infláció a **rendszerátalakítás időszakában** volt, amely meghaladta a 30%-ot is, viszont az ezt megelőző időszakban és a 2000-es évektől fogva újra 10% alá esett a fogyasztói árak emelkedése. 2021-ben a korábbi évekhez emelkedett az infláció (5,1%), legutoljára 2012-ben láthattunk ilyen magas növekedést (5,7%).

A **nemzetközi kitekintés** során az Európai Unió tagországait vizsgáltam, ennek fő oka, hogy Magyarország tagja az EU-nak, így az itt lezajló folyamatok hatással vannak hazánkra is. Az Európai Unió 27 tagállamának inflációs helyzetéről az Eurostat elkészítette a 2021-es összefoglaló statisztikai tábláját. Az előző évhez képest 2021-ben Csehország kivételével **minden tagországban növekedett** az inflációs ráta, egyedül ebben az államban stagnált. 2020-hoz képest **Észtországban, Litvániában és Luxemburgban** növekedett a **legnagyobb mértékben** az inflációt jelző mutatószám, míg a legkisebb mértékben Hollandiában és Szlovákiában emelkedett. A legnagyobb infláció Magyarországon (5,2%), Lengyelországban (5,2%), Belgiumban (4,6%) és Észtországban (4,5%) volt megfigyelhető, míg a legkisebb infláció Görögországban (0,6%), Máltán (0,7%) és Portugáliában (0,9%) volt.

A **fogyasztói jövedelmek alakulásával összefüggésben is górcső alá vettem** Magyarországot és az Európai Uniót. Magyarországon 2022-ben nagymértékben növekednek a jövedelmek és a bérek, így az emelkedés befolyásoló tényezőit igyekeztem feltárni. A kormányzati intézkedések következtében a minimálbér és a garantált bérminimum összegét növelték, több család is élni tudott a személyi jövedelemadó visszatérítéssel, a 25 év alattiak szja mentességet élvezhetnek, visszavezették a 13. havi nyugdíjat, valamint a társadalmilag fontos munkaköröknél (például orvos, tanár, ápoló, rendőr) emelték a béreket.

Az Eurostat (az Európai Unió hivatalos statisztikai hivatala) készített 2022 januárjában egy felmérést a tagállamokban alkalmazott minimálbéréről. Magyarországon a 4. legalacsonyabb a minimálbér összege a 27 tagállam közül. Megállapítottam azt is, hogy a jövedelmi helyzet vizsgálatakor kizárólag a minimálbér alakulása alapján hasonlítják össze az országokat, emiatt sok fontos befolyásoló tényező nem kerül számításba. Ilyenek például a jövedelmek országon belüli eloszlása vagy a jövedelem egyenlőtlenségek. Magyarország egy jövedelmi egyenlőtlenségeket bemutató listán az 5. helyen végzett, ugyanis hazánkban 2018-ban a szegénység kockázata a lakosság 12,8%-át érintette.

Az elméleti áttekintés, az inflációs és jövedelmi körkép után az **empirikus kutatásom első részében** fogyasztói felmérést végeztem **kérdőív** segítségével. A kérdőív célja az volt, hogy

megtudjam, milyen mértékű áremelkedésre számítanak a fogyasztók 2022-re, hogyan készülnek fel erre, illetve várakozásuk szerint jövedelmük hogyan fog alakulni.

Az empirikus rész **második felében terepkutatást** végeztem. Összeállítottam egy fiktív fogyasztói kosarat és megvizsgáltam, hogy a kosár értéke üzletenként hogyan változott decemberről januárra, illetve decemberről áprilisra.

Végül a korábbi évek adatainak segítségével egy **előrejelzést** készítettem **regresszió analízis** segítségével arra vonatkozóan, hogy 2022 végére várhatóan hogyan alakulnak az általam kiválasztott fiktív fogyasztói kosárban lévő alapvető élelmiszer jellegű termékek árai.

Az empirikus kutatási részben több **kutatási kérdést is megfogalmaztam**, amelyeket a kutatási eredményeimmel alátámasztva összefoglalom.

1. kutatási kérdés: Milyen átlagos mértékű fogyasztóiár-változásra számítanak a fogyasztók 2022-re?

A fogyasztók **átlagosan 11,98-16,43% közötti fogyasztói áremelkedésre számítottak, az 50 év felettiek átlagosan magasabbra**. Az egyéni, nem átlagolt válaszok 0%-tól egészen 50%-ig érkeztek. A **leggyakoribb válasz** (módusz) szinte minden korcsoportban a **10%** volt.

Az átlagos eredmények némileg magasabbnak mondhatók ahhoz képest, hogy a terepkutatásomba beemelt üzletek esetén 2022 januárjában a legmagasabb áremelkedés 6,75%, míg áprilisban 10,52% volt (ld. 5. kutatási kérdésnél). Természetesen az előbbi adat a fogyasztói kosáramba emelt termékekre vonatkozik, tehát ez szűkebb termékkör, mint amire a fogyasztók a kérdőív kérdésénél gondolhattak, ezért tehát nem teljesen ekvivalens az összehasonlítás.

2. kutatási kérdés: Végso fogyasztóként érdemes év végén az alapvető, relatív tartós élelmiszerekből (például: liszt, cukor) egy kisebb készletet felhalmozni?

A mintában szereplő fogyasztók **többsége elutasította a felhalmozást, illetve maximum 1-3 hónap közötti árut halmozna fel**. Ennek több oka is lehet: egyrészt a magasabb jövedelemmel

rendelkezők kevésbé érezhetik meg az emelkedő árakat, másrésről a szegényebb réteg nem engedheti meg magának anyagilag, hogy több hónapra előre bevásároljon. Lehetnek olyan fogyasztók is, akik nem rendelkeznek kellő tudatossággal, nem figyelik az árakat és nem foglalkoznak az inflációval.

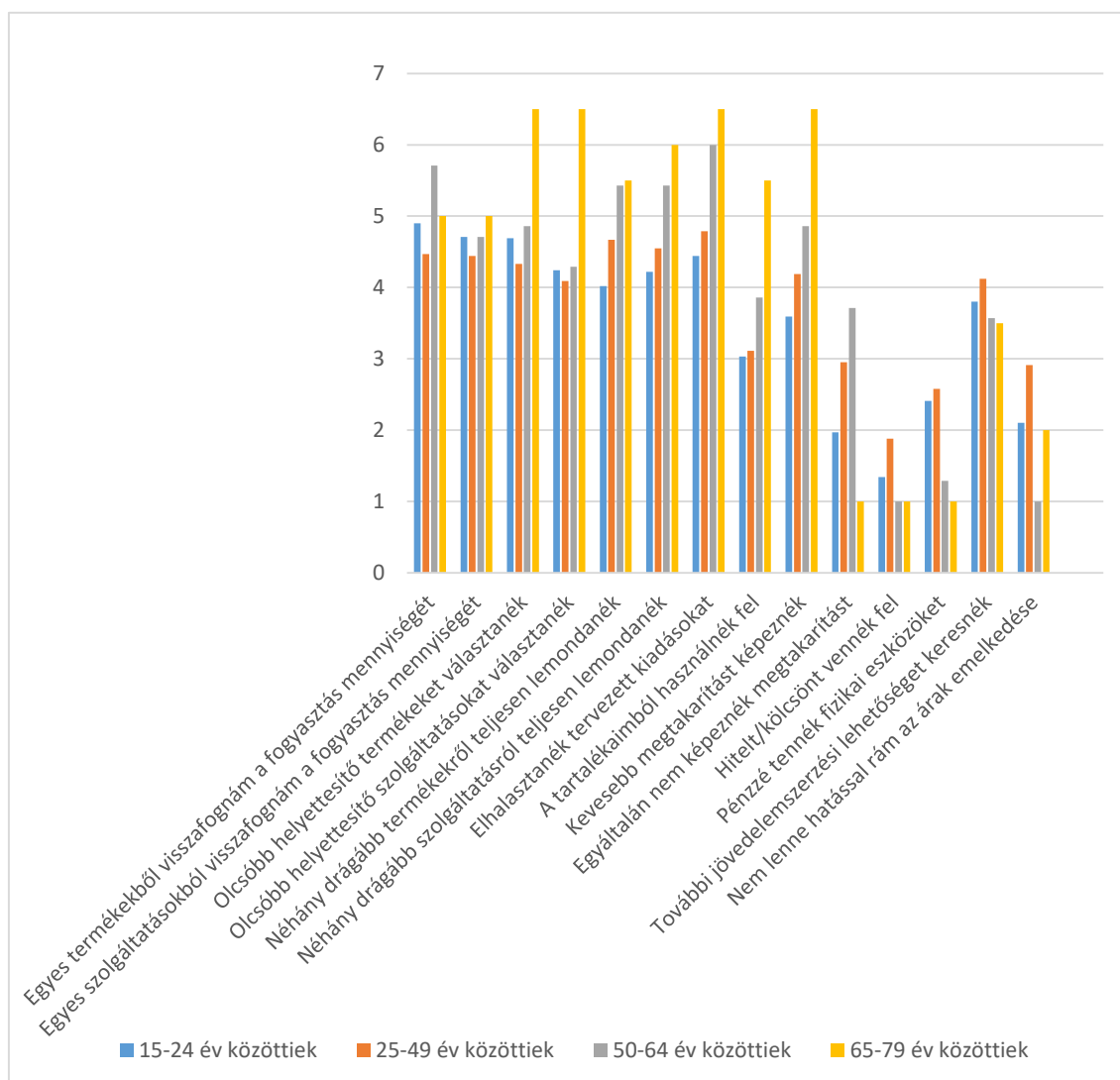
Későbbi terepkutatásom eredményei azt mutatták (ld. 5. kutatási kérdés), üzletenként változó, hogy megérte volna-e előre bevásárolni. Az áremelkedés növekedési ütemét megnézve, ha decemberről januárra még nem is lett volna érdemes felhalmozni készletet, decemberről áprilusra már megérte volna, hiszen az általam a fogyasztói kosárra mért 8-10%-os áremelkedés a bázisidőszakhoz (decemberhez) képest meglehetősen nagy. Liszt, cukor, olaj és a többi tartós élelmiszer esetén – ha valaki megfelelő anyagi háttérrel és tároló kapacitással rendelkezik – érdemes bizonyos termékekből felhalmozni, hiszen ritkán csökkennek az élelmiszerárak. Alapvetően három esetben figyelhető meg árcsökkenés: ha egy terméket leakcióznak, ha szezonális termékeknek (pl.: gyümölcsöknek) éppen szezonjuk van vagy a kiskereskedő bizonyos áru esetén talál egy olcsóbb termelőt / beszállítót.

3. kutatási kérdés: Milyen változásra számítanak a fogyasztók a jövedelmüket illetően 2022-re?

A fogyasztók **többsége pozitív jövedelmi várakozással** rendelkezett, vagyis azt prognosztizálták, hogy a jövedelmük növekedni fog 2022-től. Az 50 év alattiak között nem volt olyan, aki jövedelem csökkenésre számított volna. Az 50 év felettiek többsége szintén úgy vélte, várhatóan növekedni fog a jövedelme 2022 januárjától. A 65-79 év közötti korosztályba tartozók kivétel nélkül számítottak a jövedelem növekedésre, ami feltehetőleg a már beharangozott nyugdíjemelkedésnek volt köszönhető. Az 50-64 év közöttieknél a minimálbér és a garantált bérminimum emelkedése, illetve egyes foglalkozási kategóriáknál beígért béremelésről szóló hírek is hozzájárulhattak a növekedési várakozásokhoz. A 3%-os növekedési mértéktől a 67%-os növekedésig elég színes volt a paletta, és néhány csökkenést érintő mértékről is született válasz. Összességében a **jövedelmek várható emelkedéséhez a 25 év alatti fiatalok szja mentessége, a minimálbér és a garantált bérminimum emelése, illetve az szja-visszatérítés járul hozzá** legnagyobb részben a kérdőívet kitöltők szerint.

4. kutatási kérdés: Milyen „válaszokat” adnak a fogyasztók a várható áremelkedésre?

A fogyasztók a vártnál nagyobb mértékű áremelkedésre vonatkozó lehetséges reakcióira irányult egy Likert-skálás értékelésű kérdésem. Ha nagymértékű áremelkedések lennének, akkor a többség visszafogná a fogyasztását, olcsóbb helyettesítő termékeket/szolgáltatásokat választana vagy néhány drágább termékről/ szolgáltatásról lemondana. Ezt követően elhalasztanák a tervezett kiadásokat, illetve nem képeznének megtakarítást sem. Valójában az összes felsorolt megoldással élnének a válaszadók valamilyen szinten, de a hitel/kölcsön felvételétől és a fizikai eszközök pénzzé tételétől zárkóztak el a leginkább. Az eredmények korcsoportonként hasonló sorrendiséget mutattak, intenzitásukban (átlagpontszámuk) volt némi eltérés a korosztályok között.



5. kutatási kérdés: Milyen mértékben emelkedtek 2021 decemberéről 2022 januárjára és áprilisára az alapvető élelmiszerek árai?

A kutatási kérdés megválaszolásához összeállítottam egy fiktív fogyasztói kosarat. A KSH listáján több száz termék található, ez volt a kiindulási alapom. Én olyan termékeket vizsgáltam, amelyek mind az 5, terepkutatásra választott üzletnél megtaláltam, így végül 83 termék árának változását követtem figyelemmel. Terepkutatásom 5 helyszínen zajlott: Lidl Magyarország, SPAR Magyarország, TESCO-GLOBAL Áruházak, Penny-Market, és az ALDI Magyarország üzleteiben. A felmérést az alábbi három hónapban végeztem el: 2021. december, 2022. január, 2022. április.

A **januári felmérésnél szélesebb skálán belül mozgott az áremelkedés** mértéke a fiktív fogyasztói kosár értékére a vizsgált kereskedelmi egységeknél (-1,04%-6,75%). **Egy kivétellel minden egységben emelkedtek az árak**, az Aldinál viszont összeségében kevesebbe került a kosárba választott termékek ára. A legnagyobb növekedés a Sparnál volt. **A harmadik árrögzítésnél egymáshoz közelebbi eredmények születtek**, 8,62% és 10,52% között volt az árváltozás mértéke a vizsgált boltokban. Az eredményeket a kérdőívemmel is egyeztettem. A fogyasztók a **kérdőívben átlagosan 10%-os növekedést** prognosztizáltak (bár széles sávban szóródtak az értékek), ami ugyan januárra még nem valósult meg, de **áprilisra már majdnem minden üzlet elérte a 10%-os áremelkedést**. Megjegyzem azonban, hogy a kérdés nem az általam összeállított a fogyasztói kosár összetételre vonatkozott, hanem általános várakozásként értelmezhető, ugyanakkor elmondható, hogy a válaszadók átlagos eredménye az áprilisra megvalósuló áremelkedés mértékéhez illeszkedik. Továbbá fontos, hogy a kérdőívben a 2022-es évre vonatkozott a kérdés, viszont az átlagosan várt érték áprilisban kirajzolódott a fiktív fogyasztói kosarat illetően, **ugyanakkor a 2022-es évnek csak a negyede telt még el, tehát éves viszonylatban előre láthatólag magasabb inflációra számíthatunk.**

6. kutatási kérdés: Melyik vizsgált kiskereskedelmi egységnél növekedtek a legnagyobb mértékben az árak a kialakított fogyasztói kosárra vonatkozóan?

A terepkutatásom igazolta, hogy **az áremelkedés mértékének megfigyelése nem a legfontosabb tényező a vásárlás helyének megválasztásakor**. Jó példa erre a Tesco: decemberről januárra viszonylag mérsékeltebben, 0,37%-kal növekedtek az árak az üzletben, ugyanakkor mégis ugyanaz a termékkosár náluk volt mind a három alkalommal a legdrágább. A januári felmérésem során az Aldinál egyedülként lett olcsóbb a kosárérték (1,04%-kal), míg – ezen mutató szerint - a legrosszabbul teljesítő üzlet a Spar lett a 6,75%-os áremeléssel. A **legnagyobb áremelő a vizsgált időszakban a Penny volt (10,52%)**. Felállítottam a kiválasztott kiskereskedelmi egységek rangsorát is a fiktív fogyasztói kosár értéke alapján mindhárom terepkutatási időpontra. Megállapítottam, hogy átrendeződés valójában az évfordulót követő áremelkedéskor volt, a harmadik felmérés időpontjában **visszaállt az eredeti rangsor**.

7. kutatási kérdés: Milyen scenáriós előrejelzés adható egyes alapvető élelmiszerek fogyasztói árainak alakulására 2030 végére?

2030-ig lineáris regressziós egyenessel prognosztizációt végeztem annak kimutatására, hogyan fognak várhatóan alakulni egyes élelmiszer termékek árai. Azokra a termékekre esett a választásom, melyekre a Kormány hatósági árat szabott meg 2022. február 1. és május 1. között. Az elemzés során vizsgáltam a liszt, a kristálycukor, a napraforgó étolaj, a csirkemell és a sertéscomb árának az alakulását. Eredményeim alapján látható volt, hogy a megvizsgált áruk árai némileg eltérő mértékben növekednek. Kiemelem a csirkemellet, mivel a jelenlegi átlag 1647 Ft/kg árhoz képest 2073 Ft/kg-ért tudjuk várhatóan 2030-ban megvenni, ami 25,86%-os emelkedésnek felelne meg. Ha meg akarjuk tartani a forint vásárlóerejét, - vagyis, hogy a reáltértéken vásárolható termékmennyiség ne csökkenhessen, akkor a béreknek is legalább ilyen mértékben kellene növekednie 2030-ig.

A kutatás eredményeként átfogó képet kaphattunk a fogyasztói árak alakulásáról fókuszba helyezve az élelmiszer jellegű árucikkeket. Jelentős eredményem a jelenlegi inflációs helyzetet alakító 16 tényező feltárása, a kérdőíves és terepkutatás során keletkezett megállapítások. Jelen kutatásommal reményeim szerint sikerült gazdagítani a témában megjelenő tanulmányok körét, illetve hasznosítható különböző inflációval vagy fogyasztói tudatossággal kapcsolatos témák feldolgozásakor.

Hivatkozások

Szakirodalom

- Csugány, J. (2015). Általános és gazdasági statisztika. In C. Julianna, *Általános és gazdasági statisztika* (old.: 57). Eger: Líceum Kiadó.
- Dr. Dedák, I. (2010). Makróökonómia - Elmélet és gazdaságpolitika. In D. D. István, *Makróökonómia - Elmélet és gazdaságpolitika* (old.: 164. oldal). Budapest: Saldo Kiadó.
- Farkasné Fekete Mária, M. J. (2007). Közgazdaságtan I. - Mikroökonómia. In M. J. Farkasné Fekete Mária, *Közgazdaságtan I. - Mikroökonómia* (old.: 24). Debrecen: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar .
- Speigelné, S. M. (2015). A makróökonómia alapfogalmai. In S. S. Margit, *A makróökonómia alapfogalmai* (old.: 2-10). Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet.
- Virág, B. (2016). A forint 70 éve - Út a hiperinflációtól az árak stabilitásáig. In C. P. Virág Barnabás, *A forint 70 éve - Út a hiperinflációtól az árak stabilitásáig* (old.: 10-41). Budapest: Magyar Nemzeti Bank.
- Prof. Dr. Bélyácz, I., Posza, A., & Rádóczy, K. (2018). *Vállalati Pénzügyek*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Kárpáti, L., & Lehota József. (2007). *Kereskedelmi Ismeretek*. Debrecen: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar.
- Horváthné Herbáth, M., & Stágel, I. (2006). Alapozó kereskedelmi ismeretek és gyakorlatok. In S. I. Horváthné Herbáth Mária, *Alapozó kereskedelmi ismeretek és gyakorlatok* Budapest: Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft.
- Majoros Pál - A kutatómódszertan alapjai: tanácsok, tippek, 2004, Budapest Magyar Nemzeti Bank (2022. március). Inflációs jelentés, Budapest

Internetes források

- Biró, A. (2021. december 2021.12.29). *Ár-horror a magyar boltokban*. Forrás: Pénzcentrum: <https://www.penzcentrum.hu/vasarlas/20211229/ar-horror-a-magyar-boltokban-ezek-a-termek-50-85-szazalekkal-tobbe-kerulnek-iden-mint-3-eve-1120332>

- Fajcsák, G. (2022. január 1). *Portfólió*. Forrás: Így adózunk 2022-ben:
<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220101/igy-adozunk-2022-ben-518912>(Letöltés időpontja: 2022.03,14)
- Hivatal, K. S. (2021). *Központi Statisztikai Hivatal*. Forrás: Mezőgazdasági termelői és ráfordítási árak, 2021. I–III. negyedév:
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/mgarak/20213/index.html#tovbbiadatokin> formcik(Letöltés időpontja: 2022.03,14)
- Kormány, M. (2021). *Magyarország Kormánya*. Forrás: Gazdasági Újraindítás:
<https://kormany.hu/gazdasagi-ujrainditas>(Letöltés időpontja: 2022.03,14)
- kormany.hu. (2021. október 25.). *Adómentesség a 25 év alatti fiatalok számára*. Forrás: Magyarország Kormánya: <https://kormany.hu/hirek/adomentesseg-a-25-ev-alatti-fiatalok-szamara>(Letöltés időpontja: 2022.03,14)
- KSH. (2022. március 9.). *KSH*. Forrás: Módszertan:
https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/ara_modsz.html(Letöltés időpontja: 2022.03,14)
- KSH (2022. február 11.) Módszertan - Fogyasztói árak
<https://www.ksh.hu/docs/hun/modszgyors/farmodsz22.html>(Letöltés időpontja: 2022.03,14)
- MNB. (2021.). Inflációs jelentés 2021. december. In H. Eszter, *Inflációs jelentés 2021. december* (old.: 3.). Budapest: Magyar Nemzeti Bank. (Letöltés időpontja: 2022.03,14)
- MTI. (2021.. október 04.). *Adózóna*. Forrás: Szuperinfláció: az ország, ahol 5500 százalékos az éves áremelkedés, és 14 nullát vágtak le a pénz végéről:
https://adozona.hu/altalanos/Szuperinflacio_az_oroszag_ahol_5500_szazalek_JLBORG (Letöltés időpontja: 2022.03.14)
- ÖPOSZ. (2022.. január 21.). *Kiderült mire költik a családok a visszajáró szja-t*. Forrás: Önkéntes Pénztárak Országos Szövetsége: <https://www.penztar-szovetseg.hu/kiderult-mire-koltik-a-csaladok-a-visszajaro-szja-t/> (Letöltés időpontja: 2022.03.28)
- Parlament, E. (2021. október 8). *Európai Parlament*. Forrás: Üvegházhatású gázok kibocsátása az EU-ban:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20180301STO98928/uveg-hazhatasu-gazok-kibocsatasa-az-eu-ban-infografika> (Letöltés időpontja: 2022. 03.28)

Portfólió. (2020.. március 23.). *Ez a koronavírus 5 legsúlyosabb gazdasági hatása Magyarországon és Európában*. Forrás: Portfólió:
<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200323/ez-a-koronavirus-5-legsulyosabb-gazdasagi-hatasa-magyarorszagon-es-europaban-421110> (Letöltés időpontja 2022.04.01)

Számvevőszék, E. (2016.). Az állatbetegségek megfékezésére irányuló felszámolási, védekezési és figyelemmel kíséresi programok. In E. Számvevőszék, *Az állatbetegségek megfékezésére irányuló felszámolási, védekezési és figyelemmel kíséresi programok* (old.: 35-41.). Európai Unió (Luxembourg): Európai Unió Kiadóhivatala. (Letöltés időpontja: 2022.04.01)

Aldi Magyarország: Üzletkereső és nyitvatartás, URL: <https://www.aldi.hu/uzletek/> (Letöltés időpontja: 2022.04.10)

Lidl Magyarország: Üzletkereső és nyitvatartás, URL: <https://www.lidl.hu/> (Letöltés időpontja: 2022.04.10)

Penny Market Magyarország: Üzleteim, URL: <https://www.penny.hu/uzleteim> (Letöltés időpontja: 2022.04.10)

Spar Magyarország: Áruházkereső, URL: <https://www.spar.hu/uzletek> (Letöltés időpontja: 2022.04.10)

Tesco Magyarország: Áruházak listája, URL: <https://tesco.hu/aruhazak/aruhazak-listaja/> (Letöltés időpontja: 2022.04.10)

Jogszabályok, rendeletek

39/2022 (II.13) Korm. rendelet

6/2022. (I. 14.) Korm. rendelet

2011. évi LXXXV. törvény

1997. évi CLIV. adatvédelmi törvény

1992. évi LXIII személyes és közérdekű adatok védelméről szóló törvényt

Mellékletek:

Kérdőív:

Kérem adja meg, melyik korcsoporthoz tartozik!

- ☐ 15 év alatt
- ☐ 15-24
- ☐ 25-49
- ☐ 50-64
- ☐ 65-79
- ☐ 79 év felett

Kérem adja meg nemét!

- ☐ Férfi
- ☐ Nő
- ☐ Egyéb...

Jelölje meg, milyen településtípusban él!

- ☐ nagyváros (100.000 fő felett)
- ☐ középváros (20.000 és 100.000 fő között)
- ☐ kisváros (20.000 alatt)
- ☐ község
- ☐ falu

Jelölje kérem, melyik megyében lakik!

- ☐ Bács-Kiskun megye
- ☐ Baranya megye
- ☐ Békés megye
- ☐ Borsod-Abaúj-Zemplén megye
- ☐ Csongrád-Csanád megye
- ☐ Fejér megye
- ☐ Győr-Moson-Sopron megye
- ☐ Hajdú-Bihar megye
- ☐ Heves megye
- ☐ Jász-Nagykun-Szolnok megye
- ☐ Komárom-Esztergom megye
- ☐ Nógrád megye
- ☐ Pest megye
- ☐ Somogy megye
- ☐ Szabolcs-Szatmár-Bereg megye
- ☐ Tolna megye
- ☐ Vas megye
- ☐ Veszprém megye
- ☐ Zala megye
- ☐ Egyéb

Jelölje a legmagasabb iskolai végzettségét!

- ☐ 8 általános iskolánál kevesebb
- ☐ általános iskola 8. osztálya
- ☐ középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel
- ☐ középfokú végzettség érettségivel, szakmai végzettség nélkül
- ☐ felsőfokú végzettség (főiskola vagy alapképzés)
- ☐ felsőfokú végzettség (egyetem vagy mesterképzés)
- ☐ PhD

Jelölje a foglalkoztatotti státuszát!

- ☐ Tanuló
- ☐ Alkalmazott
- ☐ Vállalkozó
- ☐ Nyugdíjas
- ☐ Munkanélküli

Jelölje a havi nettó jövedelem kategóriáját!

- ☐ nem rendelkezek jövedelemmel
- ☐ 150.000 Ft vagy alatti
- ☐ 150.001 Ft és 200.000 Ft közötti
- ☐ 200.001 Ft és 300.000 Ft közötti
- ☐ 300.001 Ft és 500.000 Ft közötti
- ☐ 500.001 Ft feletti

Az Ön bére/jövedelme 2022. januárjától tudomása szerint fog emelkedni?

- ☐ igen
- ☐ nem
- ☐ nemtudom
- ☐ csökkenni fog
- ☐ jelenleg nincs jövedelemem

Amennyiben tudomása szerint növekedni fog, jelölje a növekedés várható mértékét! Ha nincs jövedelme vagy nincs információja a változásról, akkor 0-át írjon! A válaszát kérem %-os formában adja meg!

.....

Amennyiben tudomása szerint csökkenni fog, jelölje a csökkenés várható mértékét! Ha nincs jövedelme vagy nincs információja a változásról, akkor 0-át írjon! A válaszát kérem %-os formában adja meg!

.....

2022 januárjától növekedni fognak a jövedelmek. Az alábbi jövedelemnövelő tételek közül kérem jelölje be, amelyekről már korábban hallott!

- ☐ A 25 év alatti fiatalok szja-mentessége
- ☐ Minimálbér emelés
- ☐ Garantált bérminimum emelés
- ☐ Szja-visszatérítés
- ☐ Nyugdíjak emelése
- ☐ Egyikről sem
- ☐ Egyéb...

Az előbb felsorolt tételek közül kérem jelölje be azokat, amelyek Önre is érvényesek!

- ☐ A 25 év alatti fiatalok szja-mentessége
- ☐ Minimálbér emelés
- ☐ Garantált bérminimum emelés
- ☐ Szja-visszatérítés
- ☐ Nyugdíjak emelése
- ☐ Egyik sem

A kormány bejelentései szerint január elsejétől emelkedik az orvosok, ápolók, bölcsődei és kulturális dolgozók, a védőnők mellett a rendőrök, a pedagógusok és katonák fizetése is. Az Ön jövedelme ez alapján várhatóan fog növekedni?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

Ön átlagosan hány százalékos fogyasztóár-emelkedésre számít az élelmiszerek esetén 2022. januárjától?

.....

Ha a vártnál nagyobb mértékben emelkednének a fogyasztói árak akkor hogyan reagálna rá? Kérem jelölje egyetértésének mértékét (1: egyáltalán nem igaz ... 7 teljes mértékben igaz)

	1	2	3	4	5	6
egyes termékekből visszafognám a fogyasztás mennyiségét	☐	☐	☐	☐	☐	☐
egyes szolgáltatásokból visszafognám a fogyasztást	☐	☐	☐	☐	☐	☐
olcsóbb helyettesítő terméket választanék	☐	☐	☐	☐	☐	☐
olcsóbb helyettesítő szolgáltatást választanék	☐	☐	☐	☐	☐	☐
néhány drágább termékről teljesen lemondanék	☐	☐	☐	☐	☐	☐
néhány drágább szolgáltatásról teljesen lemondanék	☐	☐	☐	☐	☐	☐
elhalasztanék tervezett kiadásokat pl.: felújítás	☐	☐	☐	☐	☐	☐
a tartalékaimból használnék fel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kevesebb megtakarítást képeznék	☐	☐	☐	☐	☐	☐
egyáltalán nem képeznék megtakarítást	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hitelt/kölcsönt vennék fel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pénzzé tennék fizikai eszközöket	☐	☐	☐	☐	☐	☐
további jövedelemszerzési lehetőséget keresnék/másodállást vállalnék	☐	☐	☐	☐	☐	☐

az árak emelkedése nem lenne hatással a
fogyasztási szokásaimra

○ ○ ○ ○ ○ ○

Ha 2022 januárjában áremelkedés lenne megfigyelhető, akkor hány %-os áremelkedés esetén halmozna fel a tartós élelmiszerekből (pl.: liszt, cukor) egy kisebb készletet december végén?

.....

Hány hónapnak megfelelő készletet halmozna fel tartós élelmiszerekből jelenlegi saját fogyasztási mennyiséget nézve?

- egyáltalán nem halmoznék fel
- 1 hónapnyinál kevesebbet halmoznék fel
- 1 hónapnyi
- 2 hónapnyi
- 3 hónapnyi
- 4 hónapnyi
- 5 hónapnyi
- 6 hónapnyi
- 7 hónapnyi
- 8 hónapnyi
- 9 hónapnyi
- 10 hónapnyi
- 11 hónapnyi
- 12 hónapnyi vagy annál többet

A következő felsorolásban szereplő élelmiszereket kérem értékelje az alapján, hogy melyik termék felhalmozását mennyire tartja fontosnak! (1=legkevésbé fontos ... 7=legfontosabb)

	1	2	3	4	5	6
liszt	○	○	○	○	○	○
cukor	○	○	○	○	○	○
olaj	○	○	○	○	○	○
tartósított (UHT tej)	○	○	○	○	○	○
konzervek	○	○	○	○	○	○
száraz tészta	○	○	○	○	○	○
fagyasztott termékek (pl.: húsok, halak stb...)	○	○	○	○	○	○
élvezeti cikkek (édességek, kávé, tea stb...)	○	○	○	○	○	○
tojás	○	○	○	○	○	○
tartósan elálló zöldségek/gyümölcsök	○	○	○	○	○	○
rizs	○	○	○	○	○	○
babfélék, sárgaborsó lencse stb...)	○	○	○	○	○	○

Ha szeretne megosztani bármit a témával kapcsolatban, akkor itt megteheti! :)

.....